

ЗВЯЗДА

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

КАСТРЫЧНИКА 2009 г.
АҫТОРАК
№ 198
(26556)

Кошт 600 рублёў

ВЫДАЁЦЦА 3 9 ЖНІўНЯ 1917 г.

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЭНКА ПАВІНШАВАЎ УЛАДЗІМІРА САМСОНАВА З ПЕРАМОГАЙ НА КУБКУ СВЕТУ ПА НАСТОЛЬНЫМ ТЭНІСЕ

Прэзідэнт Беларусі, Прэзідэнт Нацыянальнага алімпійскага камітэта Аляксандр Лукашэнка павіншаваў члена нацыянальнай каманды Беларусі па настольным тэнісе Уладзіміра Самсонава з бліскучым выступленнем у фінале Кубка свету.
«Права ўладаць такім каштоўным трафеем, заваяванае табой ужо трэці раз, — гэта яркі паказчык спартсмена сусветнага класа, здольнага на працягу многіх гадоў дабівацца выдатных рэзультатаў», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.
«Веру, што мы яшчэ шмат разоў разам парадземся тваім дасягненням. Жадаю табе здароўя, шчасця, спартыўнага даўгаляцця і ўпэўненасці ў сваіх сілах», — пажадаў Прэзідэнт спартсмену.
Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

ДАЖДЖЛІВАЕ НАДВОР'Е ЧАКАЕЦЦА У БЕЛАРУСІ Ў СЯРЭДЗІНЕ ТЫДНЯ

Сёння месцамі пройдуць дажджы. Вечер чакаецца ўмераны, усходні. Дзённая тэмпература паветра складзе 3—9 градусаў цяпла.
У сярэдзіне тыдня пад уплывам атмасферных франтоў і вільготнага паветра, якое будзе паступаць з Чорнага мора, чакаецца дажджлівае надвор'е. Месцамі туман. Начная тэмпература паветра будзе вагацца ад нуля да плюс 8 градусаў. Днём і ноччу прагназуецца 3—10 градусаў цяпла. Па ўсходзе Беларусі паветра прагрэецца да 13 градусаў. У чацвер днём будзе ад 5 да 12 градусаў цяпла.
У канцы тыдня актыўныя франты пакінуць межы Беларусі, атмасферны ціск пачне расці. Аднак у вільготных паветраных масах месцамі усё ж пройдуць дажджы. Магчымы туманы.
Тэмпература ночы чакаецца ў межах нуля — 7 градусаў цяпла, пры праясненнях да мінус 2 градусаў. Дзённая тэмпература з пятніцы па нядзелю будзе вагацца ад 4 да 11 градусаў цяпла. У цэлым на гэтым тыдні будзе пераважаць тэмпературны рэжым, блізкі да кліматычнай нормы.

БЕЛТА.

ЗВАЛІЎСА НА РЭЙКІ ПАМІЖ ТРЭЦІМ І ЧАЦВЕРТЫМ ВАГОНАМІ ЭЛЕКТРАЦЯГНІКА ЎЧОРА Ў МІНСКІМ МЕТРАПАЛІТЭНЕ 38-ГАДОВЫ МУЖЧЫНА

Надзвычайнае здарэнне, паведмай карэспандэнту «Звязды» прэс-афіцэр УУС Мінскага метрапалітэна Арцём ДАРАШЭВІЧ, зафіксаванае ў 16.05 на станцыі метро «Плошча Перамогі»: цягнік рухаўся ў бок станцыі «Кастрычніцкая». Відэаочам, якія прысутнічалі на месцы здарэння, падалося, што пацярпелы дрэнна сябе адчуваў, што і стала прычынай няшчаснага выпадку. Мужчына, на жаль, загінуў. Паводле звестак суразмоўцы, затрымаў у руху цягнікоў у метро склала 18—20 хвілін.

Ігар ГРЫШЫН.

КАЛІ ТРЭБА ВЫРАШАЦЬ ЖЫЛЁВАЕ ПЫТАННЕ

З 20 па 23 кастрычніка ў выставачным павільёне па адрасе вуліца Я. Купалы, 27 у сталіцы пройдзе першая прафесійная выстава-кірмаш «Жыллё-2009». Абудзецца яна сумесна з выставай «Будэксна. Восень-2009».
Тэматыка выставы: продаж кватэр у новабудуўлях; аперацыі на другасным рынку (набыццё, продаж, арэнда, абмен, рассяленне); камерцыйная нерухомасць (офісы, склады, крамы, прамысловая нерухомасць); аперацыі з нерухомасцю ў іншых краінах свету; элітная нерухомасць; загарадныя дамы, зямельныя участкі; долевае будаўніцтва, жыллёвыя пазыкі; страхаванне; юрыдычныя паслугі на аперацыях з нерухомасцю. Як аб'яўляюць арганізатары, выстава-кірмаш «Жыллё-2009» — гэта найбольш цікавыя прапановы ў сталіцы і сталічным рэгіёне па набыцці кватэр у новабудуўлях і на другасным рынку, долевым будаўніцтве, а таксама па набыцці дамоў і катэджаў. Наведальнікі змогуць не толькі вывучыць прапановы, але і атрымаць бясплатныя адказы ад кансультантаў, якія будуць працаваць на стэндах удзельнікаў выставы. У яе працы возьмуць удзел замежныя кампаніі, якія прапануюць выгаднае набыццё нерухомасці за мяжой.
На будаўнічай выставе будуць прапанаваны будматэрыялы, выработы і канструкцыі, тэхналогіі іх вытворчасці; новыя тэхналогіі ў будаўніцтве і праектаванні; дызайн і інтэр'ер; бытавая тэхніка; асветільнае абсталяванне; энерга- і рэсурсаэаэражэ; сантэхнічнае абсталяванне; еўраарамонт і перапланіроўка будынкаў; ландшафтнае праектаванне ў архітэктуры і іншае.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Фота Анастасіі КУШЧУК.

На паштовым аддзяленні ў вёсцы Дрысвяты Браслаўскага раёна знайшлося месца і былому юніору СССР па біятлоне майстру спорту Сяргею ПУШКАРОВА. З паштовай сумкай ён не развітаецца ўжо восем гадоў, возіць лісты і газеты ў чатыры навакольныя вёскі і шматлікія хутары. Так атрымаўся ў лёсе хлопца, што пасля працяглага лячэння ад атрыманай траўмы яму давялося сесці з вялікага спорту і вярнуцца на радзіму. Тым не менш са спортам ён не развітаўся і ўдзельнічае ва ўсіх спаборніцтвах «Белпошты». І працягвае вучобу на факультэце фізвыхавання Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Будучы настаўнік фізкультуры штодня ажыццяўляе свой 25-кіламетровы паштальёнскі марафон.

У ПАШТАЛЬЁНЫ

Футбол. Чэмпіянат свету-2010 РАСІЯНАМ ПАШАНЦАВАЛА?

У Цюрыху адбылася жараб'ёўка сярод еўрапейскіх камандаў за права кваліфікавацца на чэмпіянат свету па футболе 2010 года праз стыкавыя матчы. Супернікнай каманды Расіі ў барацьбе за пецьку ў ПАР будзе зборная Славеіні.
Склад астатніх пар: Ірландыя — Францыя, Партугалія — Боснія і Герцагавіна, Грэцыя — Украіна. Падчас адборачнага турніру славеіны вызначыліся тым, што прапусцілі за ўвесь цыкл толькі чатыры мячы — гэта другі паказчык у Еўропе пасля галандцаў. А прэм'ер-міністр Славеіні Борут Пахара аб'яўляў пачыніць абутак гульцям нацыянальнай зборнай, калі тыя змогуць прабыць у фінальным стадыі чэмпіянату свету. Стыкавыя гульні адбудуцца 14 і 18 лістапада.

**ДА ВЕДАМА ЧЛЕНАЎ САВЕТА
РЭСПУБЛІКІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**
22 кастрычніка 2009 г. у 10.00 у зале пасяджэння Савета Рэспублікі (вул. Чырвонаяармейская, 4) прадоўжыць работу трэцяя сесія Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь чацвёртага склікання.

**ТЕЛЕФОННАЯ
ЮРИДИЧЕСКАЯ СЛУЖБА**
Консультации по телефону
8 902 1019 101
по вопросам
трудового, жилищного,
брачно-семейного,
административного,
уголовного, гражданского права
оказывают адвокаты
Минской городской и
областной коллегий адвокатов
Стоимость минуты 1800 руб.,
для абонентов VELCOM 2100 руб.
Время работы
рабочие дни с 9.00 до 20.00, суббота с 9.00 до 17.00
Специализация: уголовное право № 11 01 10002 и 1001 01.
Специализация: гражданское право № 11 01 10002 и 1001 01.

Гучная справа

Фота Глеба ЛАБАДЗЕНКІ.

ТРАЙНОЕ ЗАБОЙСТВА Ў ГРОДНЕ ЗДЗЕЙСНІЛІ ПАШКАДАВАНЫЯ СУДОМ ЗЛАЧЫНЦЫ?

Жорстка зарэзаная пажылы мужчына і дзве жанчыны, скрадзена дзіця. Адзін з падарожных вызваліў дэтрэмінова ў верасні «за ўзроўня паводзіны», другі вызваліўся пасля адсідкі 2 кастрычніка. Драматычны гэты гісторыі нагадае самы вушчыны дэтэктыў. З сухіх паведальных пра трайнае збойства ў Гродне цяжка выцягнуць нейкія дэталі, зразумець сутнасць гэтага страшнага злачынства. Карэспандэнт «Звязды» Глеб ЛАБАДЗЕНКА вярнуўся на месца здарэння.
Дом па вуліцы Кабяка ў Гродне — звычайны савецкі дзевяціпавярховы. Не такі і стары — быў заселены ў 1990 годзе. Святло гарыць на ўсіх паверхах, дзеля эканоміі ўсталюваны нават датчыкі руху. У пракуратуры мне не павадалілі нумар кватэры, дзе адбылося збойства, але я не сумняваюся, што яе падкажа тут людзі. Жудаснае збойства зварушыла не толькі гэта ўтульны гродзенскі двор, але і ўвесь горад, адгукнулася на ўсю краіну.

СТАР. 5

Харчовая бяспека краіны

І. ХОЧАШ ЗАСТАВАЦЦА ЛІДАРАМ — НЕ СТОЙ НА МЕСЦЫ

Гэта дзвіг калектыву ААТ «Слуцкі цукровы камбінат», доля якога ў агульным аб'ёме выпускаемай прадукцыі галіны складае 33 працэнты. Адна трэцяя на 4 цукраварныя заводы — цудоўны паказчык, згадзіцеся.
Наш суразмоўца — дырэктар перадавога прадпрыемства Мікалай ПРУДНІК.
— Мікалай Паўлавіч, палявыя работы ў гаспадарках завяршаюцца, а ў вас сезон толькі пачаўся. У сёлетняга сезона свае асаблівасці. Па-першае, кліматычныя: працяглая дажджы летам звалі на нішто ўраджай бульбы. А яны яшчэ паўпалівалі на салодкі карань? Па-другое, асаблівасці эканамічныя — маецца на ўвазе сусветны крызіс.
— Я не скажу бы, што ў аграрыю сезон завяршаецца, якраз цяпер яны інтэнсіўна вядуць уборку цукровых буркаў на палля, а гэта задача даволі складаная, калі ўлічыць, што высяванне буркаў усё яшчэ працягваецца. Мы з імі працуем у адной звязцы. На камбінаце сезон перапрацоўкі пачаўся даволі рана — 1 верасня, месяц адпрацавалі дакладна па графіку, падпісаным віцэ-прэм'ерам Урада. Забяспечваем бесперапынна пастаўку цукровых буркаў на завод, іх прыёмку на працягу ўсяго светлавога дня і кругласутачную перапрацоўку. Спачатку прымалі раннія буркі, па 10—12 тысяч тон у суткі, цяпер ідзе назапашванне на больш працяглае захоўванне, на ўвесь сезон перапрацоўкі.
Сёлета ўраджай цукровых буркаў атрыманні фактычна на ўзроўні мінулага года, і мы чакаем, што зможам нарыхтаваць не менш за адзін мільён тон. Што датычыцца якасці сыравіны, то цукарыстасць яе крыху вышэйшая, чым летась. Думаю, выйдзем на ўзровень 17,5 працэнта. Аднавадна, гэта і павелічыць выхад цукру. За сезон плануем вырабіць больш за 145 тысяч тон цукру з буркаў новага ўраджая.

95 тысяч тон пойдзе на ўнутраны рынак, астатняе — на экспарт.
Што датычыцца крызісу, то пакуль ён прынёс нам не вельмі адчувальныя страты. Робім усё магчымае, каб на камбінаце яго ўздзеянне было мінімальным. Прадпрыемства працуе стабільна, забяспечвае як вытворчасць, так і рэалізацыю прадукцыі. Складскія запасы мінімальныя.
Вядзём за свой кошт і з прыцягненнем крэдытных рэсурсаў перманентную рэканструкцыю вытворчых магутнасцяў, не ўяўляем сябе без пастаяннага развіцця. Закон такі: калі б хоць на адзін год спыніліся, то гэта было б смерці падобна. Над канцэпцыяй далейшага развіцця прадпрыемства нам дапамагаюць працаваць спецыялісты нямецка-польскай кампаніі «Відэман». Яны ажыццяўляюць праектаванне выключна на самым сучасным узроўні, іх праекты насычаны інавацыямі, і гэта адпавядае нашым палімерам. Інакш проста нельга, патрэбна пастаянна ўдасканальваць вытворчасць, удасканальваць тэхналагічны працэс, нарошчваць вытворчы патэнцыял.

За галоўным іштэмом кіравання вытворчасцю інжынер АСКТП Алена МАРЦЫК.

наша прадпрыемства салодкім каранем у поўным аб'ёме.
— У вас частка сыравіны знаходзіцца на адказным захоўванні ў гаспадарках. А ці можна павялічыць аб'ёмы такога захоўвання, па еўрапейскім прыкладзе? І зняць такім чынам для сябе нямала праблем — не патрэбна будзе столькі перавалачных пунктаў, меншым стануць транспартныя выдаткі. Ці так званнае адказнае захоўванне не заўсёды бывае адказным?
— Хутчэй за ўсё, сутнасць у тым, што нашы аграрыі прывыклі маштабна гатаваць цукровыя буркі, і ў іх няма асаблівага жадання зніжэння іх захоўванням, бо гэта звязана з затратамі. Але менавіта еўрапейская практыка паказвае, што захоўванне салодкага караня на месцах, у гаспадарках-вытворцах, дазваляе адчуваць зніжэнне затрат цукровым заводам, якія цяпер мусяць трымаць буйныя прыёмныя пункты, пляцоўкі для захоўвання, пляцаці падаткі на зямлю пад гэтыя пляцоўкі і пункты. А нашы сельгасвытворцы падаткаў на зямлю не пляцаці. Такім чынам мы рэальна маглі б знізіць свае выдаткі (што паўпывае на цану гатовага прадукту) і падзяліцца эканоміяй з аграрнікамі, заплатаўшы ім за захоўванне. А мы заімаемся б тым, чым павінны займацца, — перапрацоўкай.
І для нас будзе значна працей захаваць меншы аб'ём сыравіны. А так сёння мусім звозіць за 300 тысяч тон — з улікам перыферычных пунктаў, трымаць дзясяткі адзінак тэхнікі і немагчыма калектыву, фарміраваць гіганцка-

гаты, якія нічым не прыкрыеш ад дрэннага надвор'я, а значыць, не зберажэш стапрандэнтаў. У такой масе захоўваць заўсёды больш складана. Гаспадаркі маглі б буртаваць цукровыя буркі ў сябе, а нам дастаўляць па графіку, як робяць іх еўрапейскія калегі. У выніку і прадпрыемства, і аграфіры, і краіна ў цэлым мелі б значны выйгрыш. Ва ўся-

За іштэмом кіравання гранулятарчых Сяргей КОРЗУН.

здаваць цукровыя буркі, і ў іх няма асаблівага жадання зніжэння іх захоўванням, бо гэта звязана з затратамі. Але менавіта еўрапейская практыка паказвае, што захоўванне салодкага караня на месцах, у гаспадарках-вытворцах, дазваляе адчуваць зніжэнне затрат цукровым заводам, якія цяпер мусяць трымаць буйныя прыёмныя пункты, пляцоўкі для захоўвання, пляцаці падаткі на зямлю пад гэтыя пляцоўкі і пункты. А нашы сельгасвытворцы падаткаў на зямлю не пляцаці. Такім чынам мы рэальна маглі б знізіць свае выдаткі (што паўпывае на цану гатовага прадукту) і падзяліцца эканоміяй з аграрнікамі, заплатаўшы ім за захоўванне. А мы заімаемся б тым, чым павінны займацца, — перапрацоўкай.
І для нас будзе значна працей захаваць меншы аб'ём сыравіны. А так сёння мусім звозіць за 300 тысяч тон — з улікам перыферычных пунктаў, трымаць дзясяткі адзінак тэхнікі і немагчыма калектыву, фарміраваць гіганцка-

Практыка ўжо ёсць, мы штогод працуем па такой схеме з СВК «Жарабковічы» Ляхавіцкага раёна, дзе кіраўнік разумее нашы праблемы і пакідае ў сябе на захоўванне ад 25 да 30 тысяч тон. У лістападзе-снежні мы прымаем гэтыя буркі з найвышэйшай якасцю. А затраты, якія гаспадарка нясе на захоўванні, ёй кампенсуюць.
— А цяпер пра справы на самім прадпрыемстве. Мы не былі ў вас амаль тры гады. Што ў вас адчувальна змянілася за гэты час у сэнсе рэструктурызацыі вытворчасці, новага будаўніцтва, удасканалення тэхналогіі?
— Ёсць прыемныя навіны. Пабудавалі і запустілі цэх сушкі жамерынаў, які

На пляцоўцы вакуумных апаратаў.

кім разе, у якасці гатовай прадукцыі.
— Не адзін дзясятка гадоў цукравары і спецыяльцы гаспадаркі — вы ім і насенне, вы ім і ГЗМ, і крэдыты, і зарплату... За гэты час і з такімі трывалымі партнёрскамі адносінамі можна было некалькі разоў зрабіць дамовіцца. Тым больш, што вы заплатаце за захоўванне. «Свежая» калейка гаспадаркам патрэбна і зімой. Дык у чым праблема?
— Відзець, у прывычцы, у нашым менталітэце. Я ўжо казаў, што верасень мы адпрацавалі па жорсткім, дакладным графіку — у многім дзякуючы пастаяннаму кантролю за арганізацыяй іходам адгрукі ўраджаю цукровых буркаў, які ажыццяўляюць Урад і іншыя дзяржаўныя структуры. Мы нейкім чынам жонкі год, недзе да 10 кастрычніка, стрымліваем і рэгулюем гэты патак, працуем у больш-менш узгодненым рэжыме. Але потым набліжаюцца халады, гаспадаркі баяцца замарозіць цукровыя буркі і старуюцца хутчэй здаць іх на завод, каб у пэўным сэнсе зняць з сябе адказнасць за захаванне. На цукровыя заводы абрушаецца сапраўдны сыравіны «дзвяжыты вал».
Тым не менш я вельмі спадзяюся, што ўжо не за гарамі той час, калі мы зможам дамовіцца са сваімі партнёрамі і трымаць салодкі карань да перапрацоўкі непасрэдна ў гаспадарках

сокаачысткі. Вядзём будаўніцтва новага склада на тэрыторыі завода на 10 тысяч тон, з адпаведнай механізацыяй. Адным словам, калі гаварыць абгулена, сёння камбінат ужо аснашчаны сучасным высокатэхналагічным абсталяваннем на 90 працэнтаў. Інакш кажучы, у нас 90 працэнтаў абсталявання, якое па сваіх асноўных тэхнічных і тэхналагічных параметрах адпавядае еўрапейскаму ўзроўню, там абсталяванню, што працуе на заводах Еўропы. Яно тэхналагічнае, энергазберагальнае і экалагічнае, адпавядае дзейным нарматывам. У асноўным — нямецкае, польскае, італьянскае, нарвежскае. Калі мы ўжо нешта рэканструюем і замяняем старое абсталяванне, то ставім толькі тое, што забяспечыць бездакорную працу на працягу не менш чым дзясятка гадоў.

Гэта толькі некалькі з мноства ўзнагарод і пасведчанняў, атрыманых прадпрыемствам за высокую якасць прадукцыі.

(Працяг на стар. 3.)

Укладанні гатовай прадукцыі занятая Галіна ШЭПЕГ.

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

«СПРОБЫ НАЦІСКУ НА НЕЗАЛЕЖНУЮ ДЗЯРЖАВУ І НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЭГАІЗМ ПАВІННЫ ЗАСТАЦЦА ў МИНУЛЫМ»

Беларусь закляе светную супольнасць да выбудавання новай, больш справядливой і збалансаванай сістэмы міжнародных адносін, пошуку разумных кампрамісаў. Пра гэта заявіў 19 кастрычніка Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка, прымаючы даверчыя граматы паслуў 11 дзяржавы.

Даверчыя граматы Кіраўніку беларускай дзяржавы ўручылі паслы Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі, Кубы, Кыргызстана, Малдова, Чэхіі, а таксама паслы Босніі і Герцагівіны, Гаўтэмалы, Іспаніі, Славеіні, Японіі, якія працуюць у нашай краіне і па сумашчальніцтве ў Расійскай Федэрацыі, і пасол Ірландыі, які сумаліхна пасадзіў кіраўніка дыпламаціі ў Літве і Беларусі.

На думку Прэзідэнта, месца ў новай сістэме міжнародных адносін кожнай з краін «павіна вызначацца не ваеннай магутнасцю, не палітычнымі і эканамічнымі рэсурсамі, а рэальным укладам у вырашэнне актуальных задач сучаснасці, адказнасцю паводзінамі на сусветнай арэне, пажылівым стаўленнем да менталітэту, культуры, палітычных і рэлігійных поглядаў партнёраў, адкрытасцю, сумленнасцю і гуманізмам».

«Час забыць старыя крыўды і рознагалосці, пакінуць у мінулым нацыянальны эгаізм, спробы ціску на незалежную дзяржаву», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

«Менавіта гэтымі прынцыпамі, — сказаў Прэзідэнт, — Беларусь кіруецца пры фарміраванні сваёй знешняй палітыкі і аналагічнага падыходу чакае ад ішніх удзельнікаў міжнародных адносін».

Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што, нягледзячы на тое, што Беларусь — яшчэ маладая суверэнная дзяржава, яна ўжо заявіла пра сябе як пра сур'ёзную і адказнага члена міжнароднай супольнасці, які актыўна ўцягнуў у вырашэнне праблем сусветнага парадку дня.

Звяртаючыся да паслоў, Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу, што ў Беларусі імя не дзвяццацца сутыкацца з такімі негатыўнымі з'явамі, як галечка, голанд, эпідэмія, расавае і рэлігійнае неўважлівасць, рэлігійна-нацыянальныя канфлікты, тэрарызм, якія ёсць у розных рэгіёнах планеты. «Надкуч у баку ад вырашэння гэтых праблем мы стаім не можам, — падкрэсліў кіраўнік дзяржавы. — Паціцца Беларусі адназначна — глабальнасць пагароз патрабуе сумеснага адказу міжнароднай супольнасці».

Шматлікую групу дыпламатаў, якія ўручылі Прэзідэнту Беларусі даверчыя граматы, складалі паслы еўрапейскіх дзяржавы. У гэтай сувязі, гаворачы пра адносіны Беларусі з Еўрасаюзам, Аляксандр Лукашэнка выказаў надзею, што сумеснымі намаганнямі бакі пераадоляць негатыўныя тэндэнцыі мінулых гадоў.

Беларусь прапановуе Еўрапейскаму саюзу рэвізаваць прадаказальныя і канструктыўныя адносіны. Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што прапановы пашырае супрацоўніцтва ў галінах, важных для інтэграцыі усёй Еўропы. «Новы этап у адносінах, звязаны з запускам праграмы «Усходняе партнёрства», дазволіць пашырыць гэта ўзаемадзейнае, распусьціць яго на гандлёва-эканамічную, інвестыцыйную, візавую, транспартна-энергетычную сферы», — сказаў Прэзідэнт.

У гэты ж час, лічыць Аляксандр Лукашэнка, Еўрасаюз у дачыненні да Беларусі дапускае метадалагічны памылкі: «Вы павіны зразумець, што нас не трэба ставіць перад выбарам: або Еўрасаюз, або Усход. Расія. Першапачаткова Беларусь абвясціла пра шматвектарнасць сваёй палітыкі. На думку беларускага лідара, і Еўрасаюз, і Расія гэта інтэрпрэтавалі па-свойму. «На жаль, у Еўропе гэта пачулі і забылі, а ў Расіі палічылі за лепшае не пацьці», — сказаў ён.

«Яшчэ адна метадалагічная памылка еўрапейцаў у тым, што вы лічыце, што Беларусь знаходзіцца ў такой сітуацыі, што ў яе няма іншага выйсця, як толькі іці ў нейкім задзядзеным кірунку», — адзначыў кіраўнік дзяржавы. Прэзідэнт падкрэсліў, што Беларусь не будзе рабіць імгненныя крокі, каб дагэдзіць Еўропе напярэдняй прынцыпалі як іхнебудзь рашэнняў у дачыненні да краіны. «Вы павіны зразумець нас: мы можам пайці на ўмовы і ўступкі, але толькі тым, якія не супярэчаць інтарсам нашага народа і нашых суседзяў», — падкрэсліў Прэзідэнт, звяртаючыся да дыпламатаў.

Аляксандр Лукашэнка заявіў, што цісненні на Беларусь бесперспектыўна. «Мы знаходзімся напярэдняй пасяджэння ЕС па пытанні палітыкі ў дачыненні да Беларусі. Я вас пераканачу прашу: калі вы будзеце зыходзіць з таго, што цяпер на Беларусь і Лукашэнка можна націснуць, і ён выкане ўсе ўмовы, якія напісаны нашай апазіцыяй і перададзены Бруселю, цісненні на любую краіну бесперспектыўна, цісненні на краіну, якая з'яўляецца сэрцам еўрапейскага кантынента, — жаліліва», — сказаў беларускі лідар. Ён адзначыў, што калі ў Еўропе хочучь бачыць іншага чалавека на чале Беларусі, а не Лукашэнка, то ім «трэба набрацца цярплівасці і пачакаць». «Лукашэнка не вечны. Але пакуль тут Прэзідэнт Лукашэнка, ён абраны народам, то трэба набрацца цярплівасці і весці ў ім дыялог», — заявіў кіраўнік беларускай дзяржавы.

Прэзідэнт падкрэсліў, што заўсёды праводзіў адкрытую і сумленную палітыку, і заклікаў еўрапейцаў дзейнічаць гэтаксама. «Не думайце, што напярэдняй пасяджэння ЕС я буду рабіць імгненныя крокі, каб дагэдзіць еўрапейцам, — сказаў ён. — Мы будзем рабіць тое, што будзе адпавядаць нашым стратэгічным інтарсам — Еўропы і Беларусі. І тады праз некаторы час вы не папракнеце мяне ў тым, што я казаў адно, а рабіў іншае». Аляксандр Лукашэнка дадаў, што «дзясцігоддзе санкцый у дачыненні да Беларусі ніякага выніку не дало».

«Калі Еўрапейскі саюз жадае нам добра і зыходзіць з таго, што заўважліва публічна, то мы гэта прымаем і будзем у гэтым кірунку дзейнічаць, — сказаў ён. — Але, на жаль, інфармацыя, якой я валодаю, сведчыць пра іншае». «Давайце адзімем ад прычыну публічна казачь адно, а рэальна рабіць іншае», — заклікаў Аляксандр Лукашэнка.

У сваю чаргу Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Злучанага Каралеўства Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі Роўзмары Томас, а таксама кіраўнік дыпламаціі Ірландыі ў Літве і Беларусі па сумашчальніцтве Доналд Дэймхэ адзначыў, што падзяляе пункт гледжання Аляксандра Лукашэнка: Беларусь не павіна рабіць выбар у адносінах паміж ЕС і Расіяй. «Спадзяюся, мы зможам напісаць новую главу ў нашых адносінах, якая не будзе дзівіцца гэтага выбару. Беларусь, знаходзячыся ў цэнтры Еўропы, з'яўляецца моцным паміж народамі», — сказаў Пасол Ірландыі. Аляксандр Лукашэнка запэўніў, што Беларусь зробіць усё магчымае, каб забяспечыць ролю гэтага злучальнага моства.

Для выканання ўсімі пасламі дыпламатычнай місіі будучы створаны максімальна спрыяльныя ўмовы, запэўніў Прэзідэнт Беларусі. «Мне б шчыра хацелася, каб вынікам вашага знаходжання ў нашай краіне стала не толькі ўмацаванне двухбаковага супрацоўніцтва, але і паліўнаенне кола сяброў у Беларусі», — пажадаў Аляксандр Лукашэнка.

Паводле паведамленняў прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і БЕЛТА.

САВЕТ РЭСПУБЛІКІ РЫХТУЕЦЦА ДА СЕСІІ

Напярэдняй трэція сесія Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу чацвёртага склікання, якая распачнецца 22 кастрычніка, учора пад старшынствам Барыса Батюкі адбылося пасяджэнне Прэзідыума Савета Рэспублікі, на якім былі ўнесены дапаўненні ў парадак дня сесіі.

Мяркуюцца, што 22 кастрычніка на разгляд членам Савета Рэспублікі будучы прапанаваны 15 пытанняў. У тым ліку — праект дапаўненняў і змяненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай рэгістрацыі нерухомай маёмасці, праваў на яго і здзелак з ёй», скіраваны на рывядзенне асобных палажэнняў дзейнага закона ў адпаведнасць з нормамі Дэкрэта Прэзідэнта ад 19 снежня 2008 года № 24 «Аб некаторых пытаннях арэнды капітальных будынкаў, ізаляваных памшканняў» і на канкрэтызацыю яго асобных артыкулаў, якія датычацца працэдур дзяржаўнай рэгістрацыі нерухомай маёмасці. Згодна з прапанаванымі змяненнямі, адміністрацыя неабходнасць дзяржаўнай рэгістрацыі дагавораў арэнды, субарэнды, бязвыплатнага карыстання нерухомай маёмасцю, а таксама праваў, якія ўнікаюць у сувязі з заключэннем такіх дагавораў.

Акрамя таго, парламентарыям будзе прапанавана ўхваліць праект Закона «Аб дзяржаўнай экалагічнай экспертызе». У праекце канкрэтызацыя пералік аб'ектаў, якія павіны прайсці дзяржаўную экалагічную экспертызу, вызначаюцца патрабаванні да заключэння экспертызы, вызначаецца пералік аб'ектаў гаспадарчай і іншай дзейнасці, для якіх у аб'явазковым парадку павіна праводзіцца ацэнка ўздзеяння на навакольнае асяроддзе. Прынцып праекта закона дазволіць папярэдзіць магчымыя неспрыяльныя ўздзеянні на навакольнае асяроддзе і палепшыць інвестыцыйны клімат у краіне за кошт спрашчэння адміністрацыйных працэдур і скарачэння тэрмінаў узгадненняў і экспертызы праектаў дакументацыі.

На сесіі плануецца разгледзець законпраект аб унясенні дапаўненняў і змяненняў у некаторыя законы Рэспублікі Беларусь па пытанні выкарыстання атамнай энергіі, а таксама праект закона аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб асноўных транспартнай дзейнасці».

Прынцып Закона «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у некаторыя законы Рэспублікі Беларусь па пытанні адукацыі» дазволіць правесці карэктуючую 15 дзёнаў норматывыных прававых актаў. Праект закона прадугледжвае дапаўненне вучэбна-выкладчыцкай комплексу такімі відамі, як базавая школа-каледж мастацтваў і сярэдняя школа-вучылішча алімпійскага рэзерву, рэгулёвае іх дзейнасць, а таксама рэгламентуе пытанні навучнай і выхавання на розных узроўнях агульнай сярэдняй адукацыі ў аздаўраўчальных лагерах з круглагадовым тэрмінам адукацыі і інш.

У парадак дня сесіі ўключаны разгляд шэрагу дэкрэтаў Прэзідэнта Беларусі, у тым ліку Дэкрэта ад 6 жніўня 2009 года № 10 «Аб стварэнні датавоўчых умоў для інавацыйнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь», які павінен палепшыць рэалізацыю інвестыцыйных праектаў у нашай краіне на пачатковым этапе як для беларускіх, так і для замежных інвестараў. На сесіі члены Савета Рэспублікі разгледзяць 6 законпраектаў аб ратыфікацыі міжнародных пагадненняў і праект Закона «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у некаторыя законы Рэспублікі Беларусь па пытанні дзяржаўнай рэгістрацыі і ліквідацыі суб'ектаў гаспадарання».

Інга МІНДАЛЁВА.

«ПАЙШОЎ ПРАЦАВАЦЬ ПЕРАПІСЧЫКАМ — ЗНАЙШОЎ САБЕ ДЗЯЮЧЫНУ»

Ударнік ўсебеларускага перапісу раскаваюць цікавыя гісторыі з фантоў перапісальнікаў. Нехта знаходзіць сваё каханне, нехта — задарма атарваецца мяхамі садавіны і агародніны. А карспандант «Звязды» ў вёсцы Вострава Шучынскага раёна арыштаваў мясцовага жыхара, прыняўшы яго за бандыта, замаскіраванага пад перапісчыка.

Калі на пачатку кампаніі многія студэнты, якія добраахвотна прымушова папарсілі зрабіцца перапісчыкамі, незадаволенна бурчалі, то сёння дзякуючы нябесам!

— Пасля перапісальніцкай кампаніі дазвадзецца сядзець на дыету, — з задавальненнем раскавае мінская студэнтка Люба Бяляева, якая перапісвае вуліцу Акадэміка Фёдарова ў Мінску. — Куды ні зайду — частуюць зблыкамі, печывам, пірагамі, запрашаюць за стол. Адна бабуля,

пайкручвалі. Па літарыку, праўда, у нас атрымаў толькі кожны трэці перапісчык. Але літарыку ў выніку не спатрэбілася.

Студэнт БДУ Максім Квяткоўскі, які перапісвае сталічную вуліцу Брасцкую, гаворыць пра кампанію з замілаваннем — папахадзіў па кватэрах і знайшоў сабе... нывесту.

— Я абышоў толькі палову сваіх кватэраў, а ўспаміну хоць на тры гадзі наперад, — цешыцца Максім Квяткоўскі. — Агародніну і садавіну мяхамі даюць. Хапае і іншыя цікавасці. Днямі дзверы адчынілі дзве сястрычкі ў халаціках. Прываіны такія, перапісвае іх звесткі — вочкамі страляюць. Я часу губляць не стаў, пазнаёміўся, дапамог адрамантаваць каміютар, я ж будуць праграміст. У выніку ўзяў тэлефон адной з сястрычак. Аж па начах не спіцца, так чакаю сястрычкі.

І гэта не адзіны выпадак. Гэтэк жа нявестаў сабе пазнаходзілі многія руплівыя перапісчыкі.

— Толькі вось што напішы: людзі такія добразычлівыя, што страшна за іх часам робіцца, — сказаў на развітанне перапісчык Квяткоўскі. — Дзверы адчыняюць, а «хто там?» не пытаюцца. Толькі адзін раз мяне папарсілі паказачь пасведчанне. Народ наш адкрыты, але неабачлівы. Тут раўнінікі і могучы пажывіцца.

ЧАМУ НЯМА ПЕРАПІСЧЫКАМ З НАГОДЫ ЛІСТОЎ ПА-БЕЛАРУСКУ?

Як кажуць, з сабістага. Днямі завітаў перапісчык — ветлівы хлопец з зялёным партфелем. Безумоўна, што сам па сабе такі візіт успрымаўся як належнае, у рэшце рэшт, нічога незвычайнага тут сапраўды не было. Аднак нерышчым пачуццём усё ж засталася. Насуперак просьбе, перапісчык дастаў рускамоўныя верытэ ліста. І патлумачыў: беларускамоўны перапісчык лісты ён ніхто не даваў.

Між тым, вестытэліся: «прыватны» выпадак быў не адзіным. Як засведчылі звароты ў рэдакцыю, падобныя сітуацыі ўзніклі і ў іншых рэгіёнах. У сувязі з гэтым карспандант «Звязды» вырашыў звярнуцца па камментар да прэс-секрэтара Нацыянальнага статыстычнага камітэта Алены КАНДРАЦЕНКІ.

— Перш-наперш давайце вызначымся: чаму ў перапісчыку адсутнічаюць лісты на беларускай мове? — Для пачатку варта заўважыць: выбар мовы перапісу — права грамадзяніна. Таму калі грамадзянін выказвае жаданне адказаць па-беларуску і запінуць на беларускай мове перапісны ліст, то перапісчык павінен адназначна задаволіць такую просьбу. І, дарчы, падчас напярэдняга навучнага ўстаг персаналу гэтаму надавалася асабліва ўвага.

Абзац

▲ Віцебскі махляр 9 гадоў «прыганяў» іншамаркі даверлівым грамадзянам. Жыхар Віцебскага раёна 1971 г.н. браў розныя сумы грошай за прыгон добрай іншамаркі з еўрапейскіх гэтакаса. У яго спіс трапілі жыхары Віцебска, Лёзна, Мінска і Віцебскага раёна. З 1997 па 2006 год махляр ўдалося атрымаць ад даверлівых грамадзянаў прысабечыць Вр56 млн. Каб пазбегнуць надакучлівых патрабаванняў ад кліентаў вярнуць грошы або прыгнаць машыну, у 2006 годзе прадпрыемствы махляр паехаў за мяжу. На працягу некалькіх гадоў ён жыў у Германіі і Італіі. У сонечнай Іспаніі аферысту не пашанцавала — ён быў затрыман і экстрадыраваны ў Беларусь. За махлярства ў асабліва буйным памеры ён асуджаны на 5 гадоў пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасці. Акрамя таго, з яго спаганана Вр83,3 млн у якасці кампенсацыі маральнай і матэрыяльнай шкоды.

▲ На пошукі 70-гадовай масквічкі, якая ў пачатку мінулага тыдня згубілася ў беларускіх лясах, падключаныя некалькі дзсяткаў вайскоўцаў і тры службовыя сабакі. Не выключана, што будучы падключаныя таксама і супрацоўнікі службы выратавання на водах, каб абследаваць акваторыю возера Нарач. Жанчына праходзіла аздараўленне ў адным з санаторыяў, размешчаных каля возера Нарач. Яна знікла ў аўтарак, калі пайшла прагуляцца і ўзяла з сабой нож, каб збіраць грыбы.

Поўны абзац

▲ Латарэй пакінула гарадок Будаора на поўначы Венгрыі без паліцыі. Усе 15 чалавек асабовага складу паліцыйскага ўпраўлення звольніліся, выйграўшы ў латарэю джэк-пот. Выгрышы паліцыіскіх у пераліку на фунты старлінгуў складу больш за 10 мільн. Гэта шосты па памеры джэк-пот за ўсю гісторыю латарэй Венгрыі. Тым часам паліцыіскае начальства перакідае ў горад рэзервовыя падраздзяленні. Яны будучы забяспечваюць прапарадак да той пары, пакуль не знойдуцца ахвотны працаваць у паліцыі з ліку мясцовых жыхароў.

Паводле паведамленняў карспандантэў «Звязды» і інфармагенцтваў.

ЯК ЗВЕСЦІ РАХУНКІ З ЖЫЦЦЁМ, ПАДКАЗАЎ ІНТЭРНЭТ

26-гадовы брастучанін памёр ад вострага атручэння лекавымі сродкамі. Побач з ім знайшлі перадмарэцкую запіску, а таксама раздрукукуку невядомага інтэрэт-формула, дзе апісаны падрабязныя інструкцыі здзяйснення суіцыду з дапамогай розных лякарстваў. Брасцкай пракуратару зроблены захады па закрыцці формула. Але чалавека не вернеш. І невядома, колькі яшчэ інтэрэт-карыстальнікаў падштурхнуў да апошніх рысы электронны д'ябал.

Яна СВЕТАВА.

УП «МИНСКИЙ ГОРОДСКОЙ ЦЕНТР НЕДВИЖИМОСТИ»

16 ноября 2009 года

ПОВТОРНО ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже обращенного в доход государства здания столовой, расположенного по адресу: г. Минск, ул. Долгобродская, д. 17, (двухэтажное кирпичное здание общей площадью 1 764 кв. м, год постройки — 1962).

Начальная цена — 4 251 625 200 белорусских рублей. К участию в аукционе допускаются юридические и физические лица, предоставившие организатору аукциона следующие документы: заявление на участие в аукционе; заявление об ознакомлении с документами, продаваемым имуществом, порядком проведения аукциона; нотариально заверенные копии учредительных документов (для юридических лиц) и свидетельства о регистрации (для индивидуальных предпринимателей); соглашение о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона (в двух экземплярах); заверенную банком копию платежного поручения, подтверждающего внесение задатка; а также иные документы в соответствии с порядком проведения аукциона.

Задаток в размере 200 000 000 белорусских рублей перечисляется на расчетный счет УП «Минский городской центр недвижимости» № 3012024570010 в филиале ОАО «БПС-Банк» по Минской области, г. Минск, бульвар им. В. Мулявина, 6, код 153001331; УНП 190398583.

Победителем торгов признается участник, предложивший наивысшую цену за продаваемый объект. Процедура проведения торгов указана в порядке проведения аукциона.

Оплата объекта осуществляется в течение срока, указанного в протоколе о результатах аукциона. Аукцион состоится 16 ноября 2009 года в 15.00 по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, зал аукционов. Прием документов, а также консультации по вопросам участия в аукционе осуществляются с 20.10.2009 по 12.11.2009 в рабочие дни с 09.00 до 18.00 (в пятницу — до 16.45) по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, каб. 6.

Телефоны для справок: (017) 227 48 36, 227 40 22.

Як мяне арыштавалі сцягнэ за парушэнне правілаў перапісу

У вёсцы Вострава Шучынскага раёна, куды я прыбыў выконваць службовыя заданне, да ўсебеларускага перапісу паставіліся надзвычай сур'ёзна. Ведаюць і пра зялёныя «чамаданчык», і пра пасведчанне.

— Куды прыхаць, хлопец? — спыталіся бабулькі, калі я запаркаваўся ля дома мясцовага жыхара Генрыха Рамейкі.

— Да Генрыха Генрыхавіча, пабачыцца трэба, — суха адказаў я бабулькам і пайшоў па справах.

Як толькі гаспадар дома запрасіў мяне ў хату, туды ж уваляўся цэлы атрад ваюнічых бабалеў з дэдад Янкам наперадзе.

— Хто такі? Бандзіт? Па-целя-

Перапісчыцы ўдзельнічаюць у фотасясіях

Каб захаваць светлую памяць пра зялёныя «чамаданчык», некаторыя перапісчыцы фатаграфуюцца на памяць у розных мадэльных позах і топлес, і ў купальніках. А фотаздымкі пасля выкладаюць у інтэрнэт.

З усіх бакоў, куды ні зірні, усебеларускі перапіс насельніцтва пакадзе пазытыўны ўражанні. Каб яшчэ і вынікі былі аб'ектыўнымі.

Не буду лезці наперад бацькі ў пекла — вынікі перапісу многае пакажуць.

Яўген ВАЛОШЫН, Мінск—Шучын—Вострава—Мінск.

ЖЫХАР МАР'ІНАЙ ГОРКІ СПРАВАВАЎ ЗВЕСЦІ РАХУНКІ З ЖЫЦЦЁМ

У СТАЛІЧНЫМ МЕТРО Жыхар Мар'інай Горкі кінуўся пад цягнік на станцыі метро Пралетарская.

Як паведаміў старшы інспектар групы інфармацыі і грамадскай сувязі АУС на аснове Мінскага метрапалітэна Арыём Дарашэвіч, гэта адбылося ў мінулы суботу вечарам. Мужчыну даставалі з пад саставу міліцыянераў і машыніст.

З чэрапапа-мазговага траўмай лёгкай ступені і закрытым пераломам рэбраў яго даставалі ў Мінскую аэблусную клінічную бальніцу. Як вывешчылася пазней, пацярпелы інвалід другой групы. Раней яго быў пастанавлены дыягназ «шызафрэнія».

З пачатку года гэта чацвёртая спроба суіцыду ў мінскім метро. Лятальныя канцоў не зарэгістравана.

Уладзімір ЖДАНОВІЧ, «Мінск—Навіны».

УП «МИНСКИЙ ГОРОДСКОЙ ЦЕНТР НЕДВИЖИМОСТИ»

20 ноября 2009 г.

ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже обращенного в доход государства изолированного помещения (гаража), расположенного по адресу: г. Минск, пр-т. Независимости, д. 165 (ГК «Клаксон»), гараж № 401 (третий этаж, площадь — 18 м²).

Начальная цена — 16 364 187 рублей. К участию в аукционе допускаются юридические и физические лица, предоставившие организатору аукциона следующие документы: заявление на участие в аукционе; заявление об ознакомлении с документами, продаваемым имуществом, порядком проведения аукциона; нотариально заверенные копии учредительных документов (для юридических лиц) и свидетельства о регистрации (для юридических лиц) и индивидуальных предпринимателей); соглашение о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона (в двух экземплярах); заверенную банком копию платежного поручения, подтверждающего внесение задатка; а также иные документы в соответствии с порядком проведения аукциона.

Задаток в размере 1 600 000 рублей перечисляется на расчетный счет УП «Минский городской центр недвижимости» № 3012024570010 в филиале ОАО «БПС-Банк» по Минской области, г. Минск, бульвар им. В. Мулявина, 6, код 153001331; УНП 190398583.

Победителем торгов признается участник, предложивший наивысшую цену за продаваемый объект. Процедура проведения торгов установлена в порядке проведения аукциона.

Оплата объекта осуществляется в течение срока, указанного в протоколе о результатах аукциона. Аукцион состоится 20 ноября 2009 года в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, зал аукционов.

Прием документов, а также консультации по вопросам участия в аукционе осуществляются с 20 октября 2009 г. по 18 ноября 2009 г. в рабочие дни с 9.00 по 18.00 (в пятницу — до 16.45) по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, каб. № 6.

Телефон для справок: (017) 227 40 22. www.mgcn.by.

УКПП «МОГИЛЕВСКАЯ ОБЛАСТНАЯ ПРОЕКТНО-ИЗЫСКАТЕЛЬСКАЯ СТАНЦИЯ АГРОХИМИЗАЦИИ»

ОБЪЯВЛЯЕТ КОНКУРС О ПРОВЕДЕНИИ ЗАПРОСА ЦЕНОВЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ

Предмет закупки: - атомно-абсорбционный спектрофотометр для определения микро- и макроэлементов, работающий с пламенной атомизацией в абсорбционном и эмиссионном режимах;

- системы очистки воды с резервуаром для получения воды лабораторного качества и сверхчистой воды с низким содержанием общего органического углерода из одной установки;

- спектрофотометр проточного типа с системой подачи проб, включающий насос, проточную кювету и программным обеспечением для определения фосфора, бора и гумуса.

Предложения принимаются в течение 7 дней со дня опубликования по адресу: 213108, Могилевская обл. и р-н д. Дашковка, ул. Парковая, 22.

Справки по тел. 8 0222 211 298. УНП 70018301

ФИЛИАЛ ЦЕНТР «БЕЛТЕХИНВЕНТАРИЗАЦИЯ»

Извещает о проведении аукциона по продаже недвижимости ОАО НТК «Алеса» 20 ноября 2009 г.

БЕЛАЕ ЗОЛАТА СЛУЧЧЫНЫ

Старшыня назіральнага савета акцыянернага таварыства Восіп ДАПІРА.

(Працяга. Пачатак на стар. 1.)

Я хацеў бы падкрэсліць, што мы змаглі адчуваць павялічэнне сваёй магутнасці па перапрацоўцы салодкага караня, павысіць прадукцыйнасць працы, адпрацаваць тэхналагічны рэжым у многім дзякуючы стараннай і напружанай рабоце кадраў. У нас, мы лічым, найбольш кваліфікаваны спецыялісты — як сярэд кіраваных вытворчых падраздзяленняў, галоўных спецыялістаў, так і сярэд рабочых. Кадровы патэнцыял — самы высокі ў цукровай галіне не толькі Беларусі, але і на постсавецкай прасторы, гэта агульнапрызнаны факт.

Адсюль і наш пастаянны клопат пра людзей. Цяпер поўным ходам вядзецца будаўніцтва 100-кватэрнага дома для работнікаў камбіната, з яго ўвадам практычна здзімцае жыллёвая праблема. Людзі аплачваюць будучае жыллё сваімі грашмы, але мы фінансава іх падтрымліваем. Завод выдаў удзельнікам будаўніцтва беспрацэнтныя крэдыты, аплалі падрыхтоўку праектна-каштарэйскай дакументацыі, дапамагае будоўлі механізмамі.

— Дзякуючы грунтоўнай прафесійнай падрыхтоўцы калектыву з дзясятак гадоў таму ў вас была ўкаранена аўтаматызаваная сістэма кіравання тэхналагічным працэсам. Камбінат выйшаў на самы высокі ўзровень аўтаматызацыі вытворчасці ў галіне. Гэтую сістэму вы далей удасканалі?

— Мы яе ўдасканальваем пастаянна, бо нішто так імкліва не развіваецца, як аўтаматыка, электроніка. Якім сёння нашы вядучыя спецыялісты — галоўны спецыяліст КВП і аўтаматыкі, начальнік ЦЭЦ, галоўны тэхналаг паехалі на адзін з цукровых заводаў Расіі, які з'яўляецца найбольш аўтаматызаваным прадпрыемствам суседняй краіны, каб вывучыць накоплены там вопыт і прымяніць яго ў сябе. У прыватнасці, плануем аўтаматызаваць работу катлоў ЦЭЦ, а ў расіяны якая гэта ўжо зроблена, і можна пазнаёміцца з эфектыўнасцю. Магчыма, давядзецца з'ездзіць і на адно з еўрапейскіх прадпрыемстваў, каб не «вынаходзіць велосіпед», а працаваць па ўжо гатовых праграмных прадуктах.

— Гэта падразумявае далейшае насычэнне вытворчых падраздзяленняў камп'ютарнай тэхнікай?

— Безумоўна. Сёння няма на прадпрыемстве работніка, які не працаваў бы з камп'ютарам.

— У вас самая высокая ступень ачысці сыраца. Як яе дабіваецца?

— Гэта прамы абавязак тэхнолагаў, што забяспечваюць выкананне заданых. З дапамогай мікробіялагічнай ачысці ў тым ліку. Тут нават складана шырока каментавана. Скажу толькі, што на зааўках заводаў медыцынскіх прэпаратаў, «Кока-колы», ігрыстых вінаў і аналагічных прадпрыемстваў з «далікатнай» вытворчасцю мы выпускаем да 3000 тон цукру рафінаднай вартасці з утрыманнем цукрозы 99,9 працэнта, а іншыя далучэнні практычна на зведзены да нуля.

Бясключым патокам плыве па канвеерах стружка з цукровых буркоў.

— Але чаму, калі ўсё так проста, не ва ўсіх атрымліваецца?

— Не хачу апраўдвацца за іншых, скажу толькі, што ўсе цукровыя прадпрыемствы краіны пастаянна і сістэмна займаюцца павышэннем якасці сваёй прадукцыі. Калі ж гаварыць пра нас, то мы цяпер устойліва выйшлі на рынкі постсавецкай прасторы. За восем месяцаў гэтага года 32 тысячы тон цукру прадалі ў Расію, больш за 20 тысяч тон — у Украіну, і адкрыліся рынкі Сярэдняй Азіі. Прадукцыя ідзе «з колаў» — у Казахстан, Кыргызстан, Таджыкістан, Азербайджан, Абхазію, Узбекістан. І ўсё гэта дзякуючы таму, што выпускаем прадукт, які адпавядае еўрапейскім стандартам якасці, і ён карыстаецца не проста попытам, а калі можна сказаць, то і аўтарытэтам. У верасні вырабілі 30 тысяч тон цукру, з іх 26 тысяч тон ужо прадалі. Узровень цену трываецца даволі высокі, такая складася ўдалая кан'юнктура рынку.

Мы выйшлі з невялікімі пакулі аб'ёмамі сваёй прадукцыі на рынкі краін Балтыі — у Эстонію і Літву, а гэта ўжо Еўрасаюз. Так ці інакш, пачатак руху на еўрапейскія рынкі пакладзены. І вельмі своєчасова стала раізнае Дзяржаўнага мытнага камітэта, які прысудзіў камбінату статус добрасумленнага удзельніка знешнеэканамічнай дзейнасці, што дае нам шэраг адчувальных арганізацыйных і нават фінансавых пераваг.

Аналітыкі прагназуюць на наступны год значнае перавышэнне спажывання над вытворчасцю цукру ў свеце (розінька можа склаці да 9 мільянаў тон). Таму вядучыя сусветныя кампаніі-вы-

творцы ўжо сёння звярнуліся да ўрадаў найбуйнейшых краін-імпартэраў з заклікам не пераждкаць імпарту цукру. Так што ў нас моцны адрыццкі новы рынкі збыту, над чым цяпер і працуюць аддзелы збыту і маркетынгу. Але клопат пра ачышчэнне спляжыцца застаецца прыярытэтным.

— У свой час украенне цеплавых схем еўрапейскага завода — нямецкіх і дацкіх — дазволіла вам удвая (!) скараціць спажыванне цеплавой энергіі на выпрацоўцы цукру. Што цяпер робіце для эканоміі цеплавых рэсурсаў, электраэнергіі? Тым больш, што быў адпаведны ўказ Прэзідэнта.

— Мы практычна дасягнулі еўрапейскага узроўню па спажыванні цеплавой энергіі. Сёння ў Францыі, Германіі расход цеплавой энергіі дасягае 2,7—2,8 працэнта на тону цукровых буркоў. У верасні ў нас спажыванне таксама складала 2,8 працэнта на тону. На гэтым спыняцца не збіраемся, закупляем эканомныя помпы, укараняем частотныя пераўтваральнікі і наогул кілаватныя пра тое, каб не расходваць лішняй цеплыні і электраэнергіі. Дзякуючы такой падыходу сёння прадаём у энергасістэму краіны каля 1,5 мільяна кілават электраэнергіі ад сваёй ЦЭЦ.

На заканчэнне размовы Мікалай Паўлавіч напісаў: «моцна нас не выдзяляе, бо працуем як усе», а калі ёсць пэўныя поспехі, то — такая традыцыя калектыву Слуцкага цукрарафінаднага камбіната. А традыцыя трэба прытрымлівацца.

ІІ. Ад ударнай будоўлі — да перадавай вытворчасці

Хоць мы дамаўляліся з Мікалаем Пруднікам аб сустрэчы за гадзіну, тым не менш жыццё ўнесла свае характэрныя, і ўжо зранку ён сляжыцца па розных дырэктарскіх справах: тэрмінова выклікалі ў райвыканкам — пачынаўся

пералік насельніцтва, і гораду спатрэбілася дапамога людзям. А яшчэ хутка павінна была прыехаць група спецыялістаў фірмы «Відэман», каб абмеркаваць праект рэканструкцыі аддзялення высалоджвання стружкі. І ў выніку Мікалай Паўлавіч змог удзяліць нам усяго нейкай паўгадзіны. Потым мы пайшлі, што называецца, «па рынках» спецыялістаў.

Больш за ўсё прысвяціў часу творчай бригадзе «Звязды» старшыня назіральнага савета акцыянернага таварыства Восіп ДАПІРА — адказаў на пытанні журналістаў, знаёміў з прадпрыемствам. У мінулы наш прыезд ён быў галоўным спецыялістам па гатовай прадукцыі, а перад тым працаваў намеснікам галоўнага інжынера па вытворчасці, начальнікам цукрарафінаднага цэха. Наогул, на заводзе Восіп Іосіфавіч роўна 40 гадоў (крутлая дата якраз споўнілася ў верасні). І ўсе апошнія гады з'яўляецца старшынёй назіральнага савета. Так што чалавек

«Прадукт года» ў сваёй намінацыі. Тут укараняюцца перадавыя тэхналогіі. Напрыклад, камбінат першым у рэспубліцы пачаў развіваць бясстарнае захоўванне і водлучэнне цукру. Службія цукравары першымі сярэд калег пачалі фасаванне сваёй салодкі прадукт і цяпер разважваюць чвэрць сваёй аб'ёму ў зручны для спляжыцца кілаграмавыя празрыстыя мяшэчкі, а таксама ў вельмі спадручны для спладарожнага лоду (і не толькі) дзесяціграмавыя папяровыя пакецікі і г.д. Збіраюцца будаваць спецыяльны фасавачны цэх, магутнасці якога дазваляць фасаванне паловай прадукцыі, што стане яшчэ адным «плюсам» як на ачышчэнні, так і на знешніх рынках.

Не дзіва, што прадпрыемства яшчэ з савецкай часоў застаецца школай перадавай практыкі для калег, суды едуць не толькі айчыннымі цукраварамі, але і расіяне, майстры з Украіны.

Камбінат — адно з нямногіх (такіх гарану, ва ўспрыем разе) горадаў-тэраў, вядучых прадпрыемстваў райцэнтра,

яго значэнне ў эканоміцы і сацыяльна-навацыйнае. Жылы пасёлак завода, які пачынаўся з аднаго шматкватэрнага дома на паўднёва-заходняй ускраіне горада, пераўтварыўся ў сапраўдны мікрараён, які даў добраўпарадкаваны прытулак і працягчы камбінат іншых прадпрыемстваў буйной прамысловай зоны. А Дом культуры, хоць ён наводшыбе, тым не менш адзін з цэнтраў культурынага жыцця горада. Яго народны ансамбль народнай песні і музыкі «Слуцкія святкі» і танцавальны ансамбль «Канфеці» гастролююць па ўсёй Беларусі. Дарэчы, у сценах ДК месціцца і адна з гарадскіх бібліятэк. Што называецца, бліжэй да чытача. У спартыўнай зале працуюць гурткі, а футбольная каманда «Слуццукар» трымае прэстыжнае пятае месца ў другой лізе чэмпіянату рэспублікі.

Але наша лірычнае адступленне, якое дае чытачу магчымасць крыху аддзяліцца ад сухаватай вытворчай тэрміналогіі, крыху зацягнулася, таму — зноў да справы.

Рэзервы на зўтра

Напачатку вернемся да той размовы, якую мы пачалі з дырэктарам. Працягваючы яе, Восіп Іосіфавіч ДАПІРА таксама палічыў неабходным сказаць пра асаблівасці перапрацоўчага сезона гэтага года. Вельмі ж ён выдзяўся на «радавым».

На пачатку года ў еўрапейцаў, каб не працаваць у лютым. Цукровыя буркі — прадукт далікатны, яны не разлічаны на працяглае захоўванне. У той жа Еўропе вы не бачыце такіх гіганцкіх кагатаў на заводскіх тэрыторыях, якія насыпаем мы ў сябе на сыравінных базях. Там сыравіна паступае на завод па графіку з фермерскіх гаспадарак. Часцей за ўсё так: выкапалі і адразу адправілі на перапрацоўку. А на заводзе максімальная колькасць буркоў, якая захоўваецца, — гэта невялікі запас, што дазваляе працаваць у выхадныя дні, калі на дарогах забаронены рух грузавога транспарту.

Там спецыялісты, якія займаюцца селекцыяй цукровых буркоў, працуюць над тым, каб падняць цукрыстасць, каб не было лабных рэчываў у бурках — каб яны былі тэхналагічнымі. І ніхто не заклапочаны праблемай доўгага захоўвання. Ім гэта проста не патрэбна. А вось я ў нашых умовах справіцца ў раннія тэрміны — гэта актуальная задача не толькі для вытворцаў, але і для беларускіх навукоўцаў, лічыць Восіп ДАПІРА. Некалі ў рамках вялікай краіны цукровыя заводы атрымлівалі насенне айчынай селекцыі, і салодкі карань захоўваўся лепш. Цяпер насенне іншае, разлічанае менавіта пад еўрапейскія ўмовы перапрацоўкі, і бурак захоўваецца дрэнна. Так што калі нарыхтаваць яго летым, а на перапрацоўку адправіць у сніжым, то выхад будзе чыста сімвалічным.

Каб падтурхнуць гаспадаркі вырашаць гэтыя праблемы максімальна ўзгоднена з перапрацоўшчыкамі, на Слуцкім цукрарафінадным камбінате, як і на іншых камбінатах краіны, устаноўлены надбаўкі за раннюю здачу. Хоць культура вые ў сябе раннія гатункі і здаваў наўнавартасную сыравіну з 1 па 10 верасня, атрымае 20 працэнтаў надбаўкі да цаны. Здаў з 10 па 20 — 10 працэнтаў. З 20 кастрычніка па 1 лістапада — 5 працэнтаў надбаўкі. Перапрацоўшчыкі вымушаны ісці на гэта для таго, каб канвеер працаваў без збоўу. Ве калі спадзявацца толькі на захоўванне — згубіш масу і цукар, атрымаеш большы расход цяплы і іншыя непрадукцыйныя выдаткі.

Цяпер, калі ўжо пайшла «аптымальна» сыравіна, а ў кастрычніку яна стала цалкам тэхналагічнай, нармальна перапрацоўваецца, робяцца

цукру пачынаем раней за еўрапейцаў, каб не працаваць у лютым. Цукровыя буркі — прадукт далікатны, яны не разлічаны на працяглае захоўванне. У той жа Еўропе вы не бачыце такіх гіганцкіх кагатаў на заводскіх тэрыторыях, якія насыпаем мы ў сябе на сыравінных базях. Там сыравіна паступае на завод па графіку з фермерскіх гаспадарак. Часцей за ўсё так: выкапалі і адразу адправілі на перапрацоўку. А на заводзе максімальная колькасць буркоў, якая захоўваецца, — гэта невялікі запас, што дазваляе працаваць у выхадныя дні, калі на дарогах забаронены рух грузавога транспарту.

Там спецыялісты, якія займаюцца селекцыяй цукровых буркоў, працуюць над тым, каб падняць цукрыстасць, каб не было лабных рэчываў у бурках — каб яны былі тэхналагічнымі. І ніхто не заклапочаны праблемай доўгага захоўвання. Ім гэта проста не патрэбна. А вось я ў нашых умовах справіцца ў раннія тэрміны — гэта актуальная задача не толькі для вытворцаў, але і для беларускіх навукоўцаў, лічыць Восіп ДАПІРА. Некалі ў рамках вялікай краіны цукровыя заводы атрымлівалі насенне айчынай селекцыі, і салодкі карань захоўваўся лепш. Цяпер насенне іншае, разлічанае менавіта пад еўрапейскія ўмовы перапрацоўкі, і бурак захоўваецца дрэнна. Так што калі нарыхтаваць яго летым, а на перапрацоўку адправіць у сніжым, то выхад будзе чыста сімвалічным.

Каб падтурхнуць гаспадаркі вырашаць гэтыя праблемы максімальна ўзгоднена з перапрацоўшчыкамі, на Слуцкім цукрарафінадным камбінате, як і на іншых камбінатах краіны, устаноўлены надбаўкі за раннюю здачу. Хоць культура вые ў сябе раннія гатункі і здаваў наўнавартасную сыравіну з 1 па 10 верасня, атрымае 20 працэнтаў надбаўкі да цаны. Здаў з 10 па 20 — 10 працэнтаў. З 20 кастрычніка па 1 лістапада — 5 працэнтаў надбаўкі. Перапрацоўшчыкі вымушаны ісці на гэта для таго, каб канвеер працаваў без збоўу. Ве калі спадзявацца толькі на захоўванне — згубіш масу і цукар, атрымаеш большы расход цяплы і іншыя непрадукцыйныя выдаткі.

Цяпер, калі ўжо пайшла «аптымальна» сыравіна, а ў кастрычніку яна стала цалкам тэхналагічнай, нармальна перапрацоўваецца, робяцца

цукру пачынаем раней за еўрапейцаў, каб не працаваць у лютым. Цукровыя буркі — прадукт далікатны, яны не разлічаны на працяглае захоўванне. У той жа Еўропе вы не бачыце такіх гіганцкіх кагатаў на заводскіх тэрыторыях, якія насыпаем мы ў сябе на сыравінных базях. Там сыравіна паступае на завод па графіку з фермерскіх гаспадарак. Часцей за ўсё так: выкапалі і адразу адправілі на перапрацоўку. А на заводзе максімальная колькасць буркоў, якая захоўваецца, — гэта невялікі запас, што дазваляе працаваць у выхадныя дні, калі на дарогах забаронены рух грузавога транспарту.

Там спецыялісты, якія займаюцца селекцыяй цукровых буркоў, працуюць над тым, каб падняць цукрыстасць, каб не было лабных рэчываў у бурках — каб яны былі тэхналагічнымі. І ніхто не заклапочаны праблемай доўгага захоўвання. Ім гэта проста не патрэбна. А вось я ў нашых умовах справіцца ў раннія тэрміны — гэта актуальная задача не толькі для вытворцаў, але і для беларускіх навукоўцаў, лічыць Восіп ДАПІРА. Некалі ў рамках вялікай краіны цукровыя заводы атрымлівалі насенне айчынай селекцыі, і салодкі карань захоўваўся лепш. Цяпер насенне іншае, разлічанае менавіта пад еўрапейскія ўмовы перапрацоўкі, і бурак захоўваецца дрэнна. Так што калі нарыхтаваць яго летым, а на перапрацоўку адправіць у сніжым, то выхад будзе чыста сімвалічным.

Каб падтурхнуць гаспадаркі вырашаць гэтыя праблемы максімальна ўзгоднена з перапрацоўшчыкамі, на Слуцкім цукрарафінадным камбінате, як і на іншых камбінатах краіны, устаноўлены надбаўкі за раннюю здачу. Хоць культура вые ў сябе раннія гатункі і здаваў наўнавартасную сыравіну з 1 па 10 верасня, атрымае 20 працэнтаў надбаўкі да цаны. Здаў з 10 па 20 — 10 працэнтаў. З 20 кастрычніка па 1 лістапада — 5 працэнтаў надбаўкі. Перапрацоўшчыкі вымушаны ісці на гэта для таго, каб канвеер працаваў без збоўу. Ве калі спадзявацца толькі на захоўванне — згубіш масу і цукар, атрымаеш большы расход цяплы і іншыя непрадукцыйныя выдаткі.

Цяпер, калі ўжо пайшла «аптымальна» сыравіна, а ў кастрычніку яна стала цалкам тэхналагічнай, нармальна перапрацоўваецца, робяцца

цукру пачынаем раней за еўрапейцаў, каб не працаваць у лютым. Цукровыя буркі — прадукт далікатны, яны не разлічаны на працяглае захоўванне. У той жа Еўропе вы не бачыце такіх гіганцкіх кагатаў на заводскіх тэрыторыях, якія насыпаем мы ў сябе на сыравінных базях. Там сыравіна паступае на завод па графіку з фермерскіх гаспадарак. Часцей за ўсё так: выкапалі і адразу адправілі на перапрацоўку. А на заводзе максімальная колькасць буркоў, якая захоўваецца, — гэта невялікі запас, што дазваляе працаваць у выхадныя дні, калі на дарогах забаронены рух грузавога транспарту.

Там спецыялісты, якія займаюцца селекцыяй цукровых буркоў, працуюць над тым, каб падняць цукрыстасць, каб не было лабных рэчываў у бурках — каб яны былі тэхналагічнымі. І ніхто не заклапочаны праблемай доўгага захоўвання. Ім гэта проста не патрэбна. А вось я ў нашых умовах справіцца ў раннія тэрміны — гэта актуальная задача не толькі для вытворцаў, але і для беларускіх навукоўцаў, лічыць Восіп ДАПІРА. Некалі ў рамках вялікай краіны цукровыя заводы атрымлівалі насенне айчынай селекцыі, і салодкі карань захоўваўся лепш. Цяпер насенне іншае, разлічанае менавіта пад еўрапейскія ўмовы перапрацоўкі, і бурак захоўваецца дрэнна. Так што калі нарыхтаваць яго летым, а на перапрацоўку адправіць у сніжым, то выхад будзе чыста сімвалічным.

Каб падтурхнуць гаспадаркі вырашаць гэтыя праблемы максімальна ўзгоднена з перапрацоўшчыкамі, на Слуцкім цукрарафінадным камбінате, як і на іншых камбінатах краіны, устаноўлены надбаўкі за раннюю здачу. Хоць культура вые ў сябе раннія гатункі і здаваў наўнавартасную сыравіну з 1 па 10 верасня, атрымае 20 працэнтаў надбаўкі да цаны. Здаў з 10 па 20 — 10 працэнтаў. З 20 кастрычніка па 1 лістапада — 5 працэнтаў надбаўкі. Перапрацоўшчыкі вымушаны ісці на гэта для таго, каб канвеер працаваў без збоўу. Ве калі спадзявацца толькі на захоўванне — згубіш масу і цукар, атрымаеш большы расход цяплы і іншыя непрадукцыйныя выдаткі.

— На ўраджайнасць цукровых буркоў адмоўна паўплывала запоздняя вясна. Летнія зацяжы дажджы асабіла не нашкодзілі, хіба што толькі там, дзе былі нізіны і пасевы затапіла. А так вялікую колькасць вільгаці можна аднесці да спрыяльных умоў надвор'я. Ва ўсялякім разе, цукрыстасць набліжаецца да 18 працэнтаў.

У Еўропе паказчык можа склаці ўсё 19 працэнтаў. Мы карыстаемся тым жа насеннем, што і земляробы ў краінах Еўропы — купляем яго ў Польшчы, Германіі, Галандыі. Але там кліматычныя ўмовы крыху іншыя — цяплей, і перыяд паспявання ў іх крыху большы. Аптымальна цукровыя буркі павінны расці 180 сутак, а мы мусім укладвацца прыкладна ў 120, нават калі і пасадылі 1 мая. І таму перапра-

та 8 тысячам тон перапрацоўкі ў суткі, і яно ідэальна ўпісалася ў тэхналагічную схему. Зняліся ўсе праблемы з фільтрацыяй соку, фільтрацыя перастала быць «вузкім месцам».

Праўда, пры перапрацоўцы сустракаюцца складанасці іншага кіталту. Вельмі забруджаныя сёлета самі цукровыя буркі — з-за павышанай вільготнасці глебы земляробам не ўсёды ўдалося справіцца з пустазеллем, і цяпер з буркамі ідзе шмат усялякай травы, гэта істотна дадае працы пры ачысці сыравіны перад падачай на завод. Можна чакаць, што павышаная забруджанасць адаб'ецца і на захоўванні.

Натуральна, што наша размова з кіраванні камбіната і спецыялістамі ўвесь час «круцілася» вакол эфектыўнасці работы сыравіннай зоны. Яны лічаць, што іх сыравінная зона вельмі раскіданая геаграфічна, і яе варта было б некалькі ўпарадкаваць. Вазіць цукровыя буркі даводзіцца нават з Астравецкага раёна, з Ашмянаў, летась вазілі са Сморгоншчыны. Гэта такія адлегласці! Амаль тая ж сітуацыя з Магілёўскай вобласцю. Камбінат мусіў пабудаванне буркалупатку ў Асіповічах. Кіраўскі, Бабруйскі і шэраг іншых раёнаў возіць сыравіну ў Асіповічы, там яна нейкі час захоўваецца, а потым вагонам адгружаецца ў Слуцк.

Далёкавата, таму накладна. Аптымальна лічыцца зона на адлегласці да 50 кіламетраў ад завода.

Есць у зоне слабая гаспадаркі, з нізкай ураджайнасцю, а каб культура была рэнтабельная, патрэбна дабіваць ураджайнасці не менш за 350 цэнтнераў з гектара. Інакш кажучы, вырошчваць яе трэба ў спецыялізаваных гаспадарках, дзе ўсё робіцца «па навуцы». Праўда, у некаторых раёнах, такіх, як Клецкі, асобныя гаспадаркі і цяпер атрымліваюць па 600 цэнтнераў з гектара. 36 тысяч тон здаў на камбінат СВК «Чырвоная зорка» Клецкага раёна, 34 тысячы — «Кухніцкі» таго ж раёна. У Ляхавіцкім раёне СВК «Жарабковічы» летась здаў звыш 40 тысяч тон пры ураджайнасці 500 цэнтнераў з гектара і вышэй. Вось што значыць спецыялізацыя. Цудоўныя вынікі ў гаспадарак «Гарняк» Салігорскага раёна, «Наша ніва» і «Лучнікі» Слуцкага раёна, «Семежава» Капыльскага і шэрагу іншых. А хто чакае, што бурак сам вырасце, у таго ураджайнасць 150—200 цэнтнераў з гектара.

Нашы суразмоўцы хацелі б, каб зона была некалькі скаронана па адлегласцях, але каб у яе гаспадарках больш настойліва і больш актыўна ўкараняліся інтэнсіўныя тэхналогіі. Перапрацоўшчыкі і самі нямаюць робяць для гэтага — цалкам забяспечваюць гаспадаркі сваёй зоны элітным насеннем галандскай, нямецкай, польскай селекцыі. Забяспечваюць гербіцыдамі для апрацоўкі салодкіх

плантацыі. (Дарэчы, не ўсе цукровыя заводы гэта робяць.) У камбіната ёсць спецыялізаванае даччынае прадпрыемства, якое па заяўках гаспадарак выконвае для іх поўны цыкл работ па апрацоўцы пасеваў і ўборцы ураджаю. Для гэтага мае шэсць высокапрадукцыйных нямецкіх камбайнаў, якія могуць працаваць круглыя суткі. Страты пры ўборцы — 1-2 працэнтаў. Плюс інтэнсіўныя пагрузчыкі, плюс пяць-шэсць аўтамашын на кожны камбайн. Уся тэхніка працуе вахтовым метадам. Летась гэтае спецыялізаванае прадпрыемства апрацавала больш за чвэрць усіх палёў зоны. Іх «апетыты» — да сямі з паловай тысяч гектараў. Акрамя таго, яно арандавае землі ў гаспадарках і вырошчвае салодкі карань само, больш чым на тысячы гектараў, поўным цыклам. Вось што значыць дастаткова тэхнічная ўзброенасць, інакш кажучы — тэхнічны прагрэс.

Калі размова ў чарговы раз зайшла пра тэхнічны прагрэс, нам назвала такую цікавую лічыцу. Першапачаткова завод будаваўся з разліку 3 тысячы тон перапрацоўкі буркоў у суткі. Потым рэканструяваліся на 4,5 тысячы тон, затым на 6, і такім чынам наблізіліся да 8 тысяч тон. Да 2014 года стаіць задача выйсці на ўсё 10 тысяч тон. Але ўсё больш адчувальнымі становяцца праблемы з інфраструктурай — як уласна камбінатаўскай, так і гарадской. Бо калі сам завод будаваўся з разлікам на 3 тысячы тон перапрацоўкі, то і ўсе яго камунікацыі, у тым ліку чыгуначная ветка, пабудаваны пад гэтыя аб'ёмы. Цяпер настолькі шчыльны графік пастаўкі сыравіны вагонамі, што іншы раз разгружаецца больш за 200 вагонаў буркоў і вядзецца адгрузка 20 вагонаў цукру ў суткі. Прыходзіць па 30 вагонаў ванпавага каменю, патрэбнага па тэхналогіі... Ужо сёння складана, а калі нарошчваць аб'ёмы, да чаго заклякае міністэрства — проста не будзе куды падацца з усім гэтым патокам грузаў.

Камбінат даўно выразае з «кароткіх штонкаў» учарашняга дня, але ён заціснуты з усіх бакоў горадам, жылым мікрараёнам, іншымі прадпрыемствамі прамзоны, аўтастрадай Мінск—Салігорск—Мікашэвічы, і з нацянутой пліну ўжо нічога не зробіш, так што паўстае пытанне, як развівацца далей?

А сёння... Сёння калектыву нармальна адпрацаваў дзевець месяцаў, справіўся з прагнознамі паказчыкамі. Удаля пачаў перапрацоўку сезона. Якой цаной слухіць цукраварам даецца іх «салодкае жыццё», ведаюць толькі яны самі. Тым, хто ходзіць у змены, працуе фактычна ў гарачых цэхах асноўнай вытворчасці (правярылі на сабе). Альбо на «свежым паветры» халаднаватай і дажджлівай восені на гіганцкіх буртах-кагатах заводскіх прыёмных пунктаў, дзе акумуляецца вынік гадавой працы земляробаў. Тым, хто па звычцы, дакладней — па даўняй традыцыі, прафесіяналі і годна забяспечвае харчовую бяспеку краіны.

Уладзімір ХІЛЬКЕВІЧ, Віктар ПАНЯКОЎ, Яўген ПЯСЕЦКІ (фота).

УНП 600075003

Атрыманне г

Доктар адкажа

Ёсць пытанні? Тэлефануйце...
На гэтым тыдні дзяжуріць на «гарачай» лініі Міністэрства аховы здароўя (222 70 80) плануюць: 20 кастрычніка — загадчыца лабараторыі экспертызы і рэабілітацыі Навукова-даследчага інстытута медыцынскай экспертызы і рэабілітацыі Алена Валер’еўна УЛАСАВА-РАЗАНСКАЯ. 21 кастрычніка — выканаўца абавязку дырэктара Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтара псіхічнага здароўя Уладзімір Мікалаевіч СКЛЕМА. 22 кастрычніка — генеральны дырэктар РУП «Белфармацыя» Ігар Яўгенавіч КАВАЛЬЧУК. 23 кастрычніка — галоўны ўрач Мінскага абласнога скурна-венералагічнага дыспансара Людміла Алксандраўна КАЛАСКОВА. У графіку магчымых змяненняў.

Пончыкі і «шыпучкі» маскіруюцца пад «здоровыя прадукты»

З’яўленне дваццаці гадоў таму так званых функцыянальных прадуктаў харчавання стала «зальатым дном» для прадуктовых кампаній. Як сцвярджаюць вытворцы функцыянальных прадуктаў харчавання, іх прадукцыя проста жыццёва неабходная для нашага здароўя. Аднак цяпер кантрольныя органы ў Еўропе просяць вытворцаў падаць навуковыя звесткі, якія пацвярджалі б заяўленыя ўласцівасці. Як паведамляецца ў інфармацыйным бюлетэні Суветнай арганізацыі аховы здароўя, наладжваючы іх вытворчасць, кампаніі прадбачылі тэндэнцыі спажывецкага попыту. Лепшы прыклад — прабіятычныя прадукты. Галоўны дарадца некамерыйчай спажывецкай арганізацыі «Што?», якая базіруецца ў Вялікабрытаніі, Сью Дэвіс кажа: «Людзі літаральна накіраваліся на прадукты харчавання, якія абцякалі і перавагі для здароўя, паколькі жаданне скарыстацца самым простым сродкам для хуткага вырашэння праблемы цалкам натуральнае: гэта значна прасцей, чым зменшыць спажыванне насычаных тлушчаў, цукру і солі і павялічыць спажыванне садавіны і агародніны. Сёння ў супермаркетах нельга прайсці, не убачышы рэкламы, якая хваліць перавагі такіх дабавак, як амега-3/ДГК, ліпаіні і інтэлексуанты. Нават насычанныя цукрам шыпячыя напіткі загэтуюць нас у сваёй электралітнай каштоўнасці і называюць сабе «нартыўнымі напіткамі». Няўжо дабаўленне вітамінаў у салодкую ваду робіць яе больш здаровай?»

Яшчэ пяць гадоў таму часопіс «Бюлетэнь аб лекавых і тэрапеўтычных сродках», зацікавіўшыся тым жа пытаннем, прыйшоў да высновы, што фактычныя звесткі пра тое, што прабіятыкі паліяпшаюць кішэчную флору, «абрываючыся», а заявы больш шырокага характару пра тое, што такія прадукты спрыяюць умацаванню здароўя спажываюць і «дапамагаюць ім змагацца з алергіяй», не заслугоўваюць доверу. На думку дырэктара Дэпартаменту СААЗ па харчаванні і здаровым развіцці Францоскі Бранкі, ад дабаўлення вітамінаў у ласункі тыя не становяцца карыснымі для здароўя, а калі дабаўленне вітамінаў спрыяе прамернаму спажыванню салодкасцяў, то яго трэба лічыць шкодным.

З ліпеня 2007 года ў Еўрасаюзе пачало дзейнічаць нарматыўнае Палажэнне № 1924/2006 аб харчаванні і заяўленых уласцівасцях у дачыненні да здароўя. Арганізацыя, якая прымае рашэнне, ці спраўдзіць заяўленыя ўласцівасці падмацавання надзейнымі звесткамі, з’яўляецца Еўрапейскай орган па бяспецы прадуктаў харчавання (EFSA), які дае навуковыя рэкамендацыі Еўрапейскай камісіі. Аднак патрабаванні EFSA застаюцца не зусім зразумелыя. Менавіта па гэтай прычыне ў сёлетнім красавіку кампанія «Данон» забрала свае заяўкі на ўхваленне заяўленых уласцівасцяў сваіх шырока разраўнаваных прабіятычных прадуктаў «Актымель» і «Актывіль».

Між іншым, «Данон» — не адзіная кампанія, якая мае прычыны для хвалевання. У ліпені EFSA выклікала вялікі перепалох, абвясціўшы аб тым, што яго навукоўцы, ацаніўшы 70 заяўленых уласцівасцяў, адхілі 5 з іх.

У ШВА таксама ўзмацняюцца нарматыўныя палажэнні, якія рэгулююць заяўленыя карысныя ўласцівасці прадуктаў. У сёлетнім мае Упраўленне па кантролі за прадуктамі і лекамі (FDA) прысудзіла харчовы гігант «General Mills» зняць канкрэтныя заявы, згодна з якімі яго зерневы прадукт «Cheerios» мае «такія ўласцівасці, якія дапамагаюць яго да лекавых сродкаў». Згодна з рэкламнай заявай, гэты зерневы прадукт на працягу шасці тыднёў яго спажывання можна знізіць узровень халестэрыну на 4 працэнты. У той час, які групы вытворцаў гавораць аб прамерна жорсткім рэгуляванні рэкламавых уласцівасцяў прадуктаў харчавання, спажывецкія арганізацыі лічаць яго, наадварот, недастатковым. Сью Дэйвіс звяртае ўвагу на тую акалічнасць, што распрацаваныя EFSA дакументы дазваляюць рэкламаваць уласцівасці нават такіх прадуктаў, як пачыскі.

Надзея НІКАЛАЕВА.

Крыніца здароўя

Выпуск № 42 (156)

Прафілактыка

Трэба, трэба гартавацца!..

Выгадаваць дзіця і пазбегнуць хваробаў, вэруна, немагчыма: дзіцячы арганізм вельмі адчувальны да розных вірусаў і мікробаў. Аднак бацькі ў сілах зрабіць так, каб у сезон прастуд малое хварэла менш.

Галоўнае — загартоўка!
«Сонца, паветра і вада — нашы лепшыя сябры» — гэты выраз з дзяцінства знаёмы кожнаму. Так, прырода дае нам магчымасці для павышэння імунітэту, але ці часта мы імі карыстаемся? Нягледзячы загартавальныя працэдурны здароўя нам часам цяжка і малазэфектыўны. А дарэмна: больш дзейснага спосабу ўмацаваць імунітэт яшчэ не придумалі. Просты прыклад: калі незагартаванае дзіця намочыць ногі, яно пэўна захварэе (пераахладжэнне выклікае прыльгі крыві да слізістых абалонак верхніх дыхальных шляхоў, і тым самым ствараюцца спрыяльныя ўмовы для развіцця мікробаў і вірусаў, якія трапілі на слізістыя). Аднак калі ў таго ж дзіцяці замерзнуць рукі, то рэакцыя з боку сасудаў слізістай абалонкі амаль адсутнічае і, хутчэй за ўсё, хвароба не наступіць. Тлумачыцца гэта тым, што рукі падвяргаюцца значна большым тэрмічным уздзеянням, а значыць, яны ў большай меры загартаваныя, чым ступні, якія амаль заўсёды «пад ахайвай» абутку. Атрымліваецца, што калі мы будзем сістэматычна загартоўваць дзіця, то дапаможам яго арганізму натрапіраваць тэрмаарэгулюючыя механізмы. І тады вятры і маразы будуць для яго не такія страшныя!

Аднак, вырашыўшы распачаць загартоўванне, ні ў якім разе не фарсіруюце гэты працэс і адразу не падвяргаіце малога працягламу ахаладжэнню. Калі, стаміўшыся ад басконных дзіцячых прастуд, вы раптам адведзеце малога ў басейн з надзеяй павысіць яго імунітэт, эфект можа быць адваротным. Адчувальнае і незагартаванае дзіця абавязкова захварэе. Праводзіць загартоўванне ў вясенні перыяд трэба вельмі асцярожна, і сілу загартавальных раздражняльнікаў павялічваць паступова. Пачніце, напрыклад, з такіх працэдур: сухое і вільготнае абціранне, паветраныя ванны, абліванне ножаў да калена. А вост кантрасныя ванны і абліванне халоднай вадой лепш адкісліць да лета.

Увага: кішэчнік
Сёння вельмі шмат гавораць і пішуць пра карысць натуральных прадуктаў, правільнага харчавання, таблетавааных полівітамінных прэпарататаў. Безумоўна, багаты і разнастайны рацыён надзвычай важны для ўмацавання імуннай сістэмы. Аднак не менш важна і тое, наколькі вітаміны, атрыманыя з ежай, засвойваюцца ў дзіцячым арганізме. Як вядома, большасць карысных рэчываў усмоктаваецца ў кішэчніку — менавіта таму так неабходна сачыць за правільнай работай гэтага органа. Колькі б з’яўляўся ці апельсінаў ні з’еў ваш малы, колькі б літраў соку ён ні выпіў — калі кішэчнік дзіцяці не ў парадку, карысць ад гэтага будзе невялікая. Падтрымліваць нармальную работу кішэчніка нескладана: старайцеся, каб дзіця атрымлівала дастатковую колькасць вадкасці (норма для дзяцей ва ўзросце пасля 1 года — прыкладна 1 літр вадкасці ў дзень, уключаючы суп, кампот, кефір і іншыя вадкія прадукты); ужывала ежу, багатую на клетчатку, і кіслама-

лочныя прадукты. У выпадках, калі прычына кішэчнай немачы дысбактэрыёз, неабходна зрабіць спецыяльны аналіз, які пакажа, якія менавіта бактэрыі не хапае малому, і правесці адпаведны курс лячэння.

Эмоцыі — таксама важна!
Устанавіць прамую сувязь паміж адмоўнымі эмоцыямі і раптоўным пачаткам хваробы яшчэ нікому не удалося. І ўсё ж урачы лічаць, што моцныя перажыванні, стрэсы або стомленасць могуць «збіць» дзіцячы імунітэт. Сырсыць, холад, вецер, ранні пад’ём і садок або ў школу, хатнія заданні — усё гэта выпрабуе арганізм дзіцяці на выносливасць. Для палячэння адаптацыі малым патрэбныя правільна арганізаваны рэжым дня, больш часу на сон і прагулькі і, вядома ж, станоўчыя эмоцыі! Знаходзіць час для гульняў і стаўскаў — падтрымліваць у маленькага дзіцяці стан радасці! Калі ў жыцці дзіцяці павінен адбыцца «чаканы стрэс» (змена месца жытэрства, паступленне ў школу), падрыхтаваць яго арганізм да гэтага варта загадзя (асабліва, калі малое ўражлівае). Размаўляйце з дзіцем, настройвайце яго на пазітыў, пастанайцеся, каб яно успрыняла будучую падзею як штосьці само сабой зразумелае. І парайцеся з доктарам: магчыма, ён прапануе даваць вашаму сыну або дачцэ гамаеапатычныя прэпараты або заспакаляльныя адрвары траў.

Дарэчы, яшчэ адна праблема вясенняй адаптацыі хаваецца ў скарачэнні светлавога дня. Не эканомце на асвятленні: замяніце лампачкі ў люстры на больш яркія, а па магчымасці купіце для дзіцячага пакоя галагенавую святліцьню.
Знізіць рызыку развіцця ВРВІ можна таксама, калі:

- правесці малому курс прафілактыкі расліннымі адаптагенамі (эхінацыя, жэншэнь). Падобраць прэпарат павінен урач;
  - сачыць за якасцю паветра ў кватэры (праветрываць пакоі, не курыць у памяшканнях), за яго тэмпературай і вільготнасцю;
  - кожны дзень масіраваць ступні дзіцяці з дапамогай спецыяльных аплікатараў;
  - прывучыць дзіця да карыснага піцця — адрвары шыпшыны, гарбаты з рамону (такі настой змывае рэшткі ежы з міндалі і знішчае бактэрыі на слізістых);
  - апранаць дзіця па надвор’і: бялізна — натуральна баваўняная, джэмпер — шарсцяны, камбінезон — на натуральнай падкладцы. Ні ў якім разе не хутайце малога!
- І апошняе. Як адзначаюць педыятры, прафілактычныя меры, безумоўна, здольныя падняць імунітэт дзіцяці. Аднак калі прастудныя захворванні здараюцца часцей, чым 4—6 разоў на год, калі хваробы прымююць зацяжны характар (больш як 8—10 дзён) або, горш за тое, працякаюць з ускладненнямі (атыт, гаймарыт, пнеўманія), бацькам варта звярнуцца да ўрача-інфекцыяніста. Магчыма, часта хваробы выклікаюцца не ослабленым імунітэтам, а інфекцыямі, якія даўно жывуць у дзіцячым арганізме (напрыклад, пнеўмацыстамі і інш.). А такія захворванні патрабуюць дакладнай дыягностыкі і спецыяльнага курсу лячэння.

Падрыхтавала **Вольга ЦЫБУЛЬСКАЯ**.

ПАДБОР АКУЛЯРАЎ — СПРАВА АДКАЗНАЯ

Безумоўна, мець дрэнны зрок не вельмі камфортна. Разгледзець цэннікі ў краме або нумар аўтобуса, які пад’яздае да прыпынку, — праблема. Рашэнне вядомае — трэба ісці набыць акулераў. Але, на думку спецыялістаў, «не тыя» акулераў не проста нязручныя, яны яшчэ і небяспечныя. Дык на што звярнуць увагу пры падборы акулераў?

Тым, хто падбірае акулераў першы раз у жыцці, давядзецца набрацца цяжкага вопыту. Першы этап — гэта наведванне афтальмолага, які вызначыць, ці пакутуеце вы бізрукасцю, дальнабачнасцю. Ройца гэта так: вы закрываеце адно вока ладаткай, а другім чытаеце літары на ўсім вядомай таблічцы.

Калі дыягназ «на вока» паставіць не ўдацца, вас пасадзяць за спецыяльны афтальмалагічны камбайн. Гэта прыбор, з дапамогай якога можна праводзіць выпадковыя выпрабавы, прымяняючы розныя віды зору. У больш складаных выпадках праводзіць дадатковае абследаванне, напрыклад, агледзі вочнага, а таксама вымярэнне ўнутрывочнага ціску з дапамогай бескантактнага танометра.

Яшчэ адна праблема — гэта астыгматызм, які ўзнікае з-за няправільнай формы рагавіцы вока. Калі яго не ўлічыць пры падборы акулераў, галаўняныя болі і павышаная стомленасць вачэй забяспечаны. Да таго ж зрок будзе хутка «сазідзіцца».

Важным момантам пры падборы акулераў з’яўляецца і вымярэнне адлегласці паміж цэнтрамі зрэння вачэй. Ройца гэта з дапамогай звычайнай лінейкі. Калі цэнтр акулераў будзе выніканы няправільна, чалавек не зможа адначасна глыбіню прасторы.

Калі абследаванне закончыцца, урач выдасць рэцэпт, дзе будучы назаначаны ўсе параметры вашых бу-

дучых акулераў. Галоўную ролю тут, зразумела, адгрываюць лінзы. Ад іх залежыць, ці зможаце вы разгледзець, што ройца за акном, на суседняй вуліцы, чытаць дробны шрыфт, спакойна кіраваць машынай або працаваць за камп’ютарам.

Будзеце гатовыя да таго, што давядзецца патраціцца не на адну, а на некалькі пар «другіх вачэй». Універсальны варыянт, безумоўна, існуе, але ў гэтай боцы меду вельмі шмат праславаўтага дзёгцю. Гаворка ідзе пра так званыя біфакальныя лінзы. Іх верхняя частка прызначаная для манітора і экранна, а з дапамогай ніжняй можна чытаць. Каштуюць такія лінзы не надта шмат, аднак пры ўсім гэтым яны вельмі нязручныя. Каб перавесці погляд, скажам, на верхні вугал монітора або разгледзець каршыню ўнізе часопіснай старонкі, вам давядзецца пастаянна вадзіць галаву, што, безумоўна, вельмі стомляе, ды і з боку выглядае смешна.

Надаўно з’явіліся так званыя прагрэсіўныя акулераў, у якіх ёсць яшчэ адна зона — для погляду удалей. У камфорце такія акулераў таксама не прываблілі, чого не скажам пра цану. Таму лепш купіце тры пары звычайных акулераў. У адных вы будзеце чытаць, у другіх працаваць за камп’ютарам, а ў трэціх — адпачываць. Калі ў вас невялікая бізрукасць (мінус адзін), можна абмежавацца адной парай і насіць іх, напрыклад, у выхадныя, а працаваць у гэтым выпадку назазначаны ўсе параметры вашых бу-

дучых акулераў. Галоўную ролю тут, зразумела, адгрываюць лінзы. Ад іх залежыць, ці зможаце вы разгледзець, што ройца за акном, на суседняй вуліцы, чытаць дробны шрыфт, спакойна кіраваць машынай або працаваць за камп’ютарам.

Надаўно з’явіліся так званыя прагрэсіўныя акулераў, у якіх ёсць яшчэ адна зона — для погляду удалей. У камфорце такія акулераў таксама не прываблілі, чого не скажам пра цану. Таму лепш купіце тры пары звычайных акулераў. У адных вы будзеце чытаць, у другіх працаваць за камп’ютарам, а ў трэціх — адпачываць. Калі ў вас невялікая бізрукасць (мінус адзін), можна абмежавацца адной парай і насіць іх, напрыклад, у выхадныя, а працаваць у гэтым выпадку назазначаны ўсе параметры вашых бу-

дучых акулераў. Галоўную ролю тут, зразумела, адгрываюць лінзы. Ад іх залежыць, ці зможаце вы разгледзець, што ройца за акном, на суседняй вуліцы, чытаць дробны шрыфт, спакойна кіраваць машынай або працаваць за камп’ютарам.

Надаўно з’явіліся так званыя прагрэсіўныя акулераў, у якіх ёсць яшчэ адна зона — для погляду удалей. У камфорце такія акулераў таксама не прываблілі, чого не скажам пра цану. Таму лепш купіце тры пары звычайных акулераў. У адных вы будзеце чытаць, у другіх працаваць за камп’ютарам, а ў трэціх — адпачываць. Калі ў вас невялікая бізрукасць (мінус адзін), можна абмежавацца адной парай і насіць іх, напрыклад, у выхадныя, а працаваць у гэтым выпадку назазначаны ўсе параметры вашых бу-

дучых акулераў. Галоўную ролю тут, зразумела, адгрываюць лінзы. Ад іх залежыць, ці зможаце вы разгледзець, што ройца за акном, на суседняй вуліцы, чытаць дробны шрыфт, спакойна кіраваць машынай або працаваць за камп’ютарам.

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Лечымся без лекаў РАБІНА СУПРАЦЬ АВІТАМІНОЗУ

На Русі рабіна здаўна карысталася асаблівай папанай. Пра яе не толькі спявалі задзусюныя песні — нашы прадкі добра ведалі і шырока прымянялі яе разнастайныя лекавыя ўласцівасці.

Плады рабіны ўтрымліваюць багаты комплекс бяглічана актыўных рэчываў. Яны з’яўляюцца крыніцай вітамінаў С, Р, В₁, В₂, РР, Е, К, карціноідаў і фоліевай кіслаты. Па атрыманні Р-актыўных рэчываў і агульнай колькасці свабодных амінакіслот рабіна стаіць на першым месцы сярод плодава-ягадных культур — у ёй выяўлена 18 свабодных амінакіслот, у тым ліку 8 незамежных. Чацвёртая частка тэблы Мендзялеева прадстаўлена ў пладах рабіны макра- і мікразэлементамі (калій, кальцый, магній, натрый, жалеза, фосфар і інш.), якія садзейнічаюць актывізацыі хімічных працэсаў у арганізме, павышаючы яго ахоўныя функцыі.

Па атрыманні карціну плады рабіны пераўтвараюцца маркова, а вітаміну С у іх значна больш, чым у лімонах. Асабліва цэнніца і наяўнасць у рабіне фосфару, без якога ў чалавечым арганізме немагчыма паўнаватарснае засваенне кальцыю. Таму ў барацьбе з дзіцячымі рахітам і жаючым астэапарозам гэтыя плады цалкам могуць паспярнічаць з дарагімі гатункамі марской рыбы.

Акрамя таго, у рабіне шмат дубільных рэчываў і сарбінавай кіслаты, якая валодае моцнымі бактэрыцыднымі ўласцівасцямі. Па народных рэцэптах, штодзённае ўжыванне хоць бы некалькіх свежых ягад рабіны дапамагае цяжарным жанчынам пазбегнуць цяжкага токсікозу.

Вось на гэтых асноўных уласцівасцях і заснаваныя разнастайныя прымяненне рабіны. Найбольш папулярнае яе выкарыстанне пры талі захворваннях, як гіпертанія, атэрасклероз, падагра, рэўматызм. Плады рабіны зніжаюць узровень халестэрыну ў крыві, павышаюць эластычнасць крывяносных сасудаў. Сок рабіны выкарыстоўваюць пры гемаары, гастрыце з паніжанай кіслотнасцю (па чайнай лыжцы соку за 20—30 хвілін да ядзі). Маюцца нават звесткі аб прымяненні настою, адрвару або соку пладоў рабіны пры матачных крывацёках у кліматэрычны перыяд, пры парушэнні менструальнага цыкла.

Плады рабіны звычайнай прызначаюць пры знясіленні і малачужнасці. Пры гіпавітамінозах гатуюць настой з разліку 2 ч. лыжкі ягад на 2 шклянкі гарачай вады. У настой пры жаданні дадаюць на смак цукар неспародна перад прыёмам.

Атрыманую колькасць настою выпіваюць роўнымі порцыямі ў 3—4 прыёмы на працягу дня. У спалучэнні з іншымі пладамі рабіна ўзмацняе сваё лекавае дзеянне. Каб прыгатаваць вітамінную гарбату з пладоў рабіны і шыпшыны, іх бярэць роўнымі часткамі. Адно сталовую лыжку сумесі заліваюць паўлітрам кіпеню і кіпяцяць 10 хвілін (або трымаюць на вадзяной лазні 15 хвілін). Затым настой-

ваюць 2—3 гадзіны і п’юць па паўшклянкі 3 разы на дзень. Гэта выдатная прафілактыка прастудных захворванняў і падтрымка імуннай сістэмы.

А вось яшчэ рэцэпт: для паліячэння колеры твару народная медыцына рэкамендуе замест прывычнай чорнай гарбаты ўжываць наступныя вітаміны напоі. На шклянку кіпеню вазьміце 1 ч. лыжку звышчайнай заваркі і 1 ч. лыжку збору з 1 часткі сухіх ягад рабіны і 2 часткі лісця крапівы.

Захоўваюць рабіну па-рознаму. Часцей за ўсё яе сушаць. Пры гэтым, пры адрвар, страчваюцца значная частка вітаміну С, затое дэфіцытны фосфар застаецца недастатковым. Таму для тых рэцэптаў, дзе важная менавіта гэта ўласцівасць рабіны, сушаная ягады — самая зручная сыравіна. Зрэшты, і вітаміны ў ягадах нядаўняй (апошняга ўраджаю) сушы дастаткова. Хоць, зразумела, нашам больш іх у ягадах замарожаных. Калі ёсць месца ў маразільніцы, абавязкова запісацца на авітамінозную вясну пакечыкам прамытых, аддзеленых ад галінак, абсушаных і шчыльна ўкладзеных ягад. Але прасуючы такую рабіну, не перастарайцеся, не пашкоджайце цэласнасць ягад, інакш выцеклы сок забярэ з сабой значную частку карысных рэчываў, а памятаць рабіна будзе хутчэй акісліцца і псавацца.

Чаму толькі на вясну? Ды таму, што на пачатку зімы рабіна цудоўна захоўваецца прама на родных галінках. Праўда, частыя адлігі добра-такі разбураюць гэту геніяльную прыродную кансервацыю. А калі іх не было — смела рвіце ягады і зімой, пакуль іх не склявалі птушкі.

Яшчэ адзін распаўсюджаны спосаб нарыхтоўкі рабіны — варэнне з яе. Праўда, як і любое варэнне на

Здароўе на талерцы

Вось такія яны, арэхі!

Арэхі са старажытных часоў выкарыстоўваюцца ў ежу і апраўдана гэта тым, што пад шаркравінай знаходзіцца найахоўнейшае пажыўнае ядзерка, якое для многіх народаў свету стала незаменимым прадуктам харчавання.

Арэхі б’ваюць розныя: грэцкія, кедровыя, фіскашкі, фундук, арахіс, міндаль і іншыя. Усе яны вызначаюцца вялікім утрыманнем бялку і асабліва тлушчу, а, значыць, і высокай энергетычнай каштоўнасцю — не менш як 600—700 ккал на 100 грамаў прадукту. Гэта пераважае каларыйнасць хлеба ў 3—3,5 раза, мяса — у 4—6 разоў, агародніны, садавіны — у 10—15 разоў. Бліжэй, на долю якіх у араховых ядрах прыпадае ад 8 да 25%, маюць збалансаваны амінакіслотны склад. Тлушчы (у канцэнтрацыі ад 40—60%) змяшчаюць каштоўныя тлустыя кіслоты, уключаючы ліналеную і ліналеную. З вугляводаў у асноўным прысутнічаюць цукар і крухмал. Сярод мікразэлементаў асабліва варта адзначыць: калій, фосфар, кальцый, магній, кобальт, медзь, марганец, нікель. Арэхі багатыя на вітаміны А, Е, групы В, у свежых — не абмажаныя — прысутнічае вітамін С.

Акрамя натуральных, у продажы ёсць влізлая колькасць абсмажаных салёных, гнзураваных (у шакаладнай, у какасавай глазуры) арэхаў. Харчовая каштоўнасць гэтых прадуктаў крыху зніжана за кошт тэрмічнай апрацоўкі, а каларыйнасць значна павялічана за кошт абгажэння лёгказасваляльнымі вугляводамі.

Аматарам смажаных арэхаў варта памятаць, што пры моцным нагрыванні (апрацоўка пладоў у духавой шафе пры высокай тэмпературы працягла час — 7—15 хвілін) арэхі страчваюць свае карысныя ўласцівасці, таму іх лепш толькі падсушаць (пры высокай тэмпературы, але на працягу 3—5 хвілін). А яшчэ лепш есці неапрацаваныя і неачышчаныя арэхі — тады ў іх карысць больш!

Большасць арэхаў перад ужываннем зусім не каторыя выключэнні. У міндалі, напрыклад, утрымліваецца да 3—5% гліказіду амігдаліну, прадукты распаду якога надаюць арэху горчы і ўласцівы яму асаблівы міндаліны пах. У ядрах міндалю ёсць фермент эмульсін. Пад яго ўплывам амігдалін расщепляецца з вылучэннем сінільнай кіслаты — аднаго з наймацвейшых ядаў. Таму ўжыванне горка міндалю ў сырым выглядзе небяспечна для здароўя. Пры цэлавой апрацоўцы арэхаў эмульсін разбураецца, а нязменены амігдалін не небяспечны.

Нагледзячы на ўсю прыцягальнасць і выдатныя смакавыя якасці арэхаў, трэба памятаць, што іх

бляюк — моцны алерген, які можа выклікаць алергічныя рэакцыі ў выглядзе скурнага сыпу, кашлю, хханья, парушэння стрававання або нават анафілактычна шок, асабліва ў дзяцей і дарослых, схільных да харчовай пераноснасці. Самым высока алергенным лічыцца бялок арахісу — больш як 75% выпадкаў рэакцый. Улічваючы гэта, арэхі, асабліва арахіс, павінны быць выключаны з рацыёну алергікаў. Памятайце таксама, што арэхі шырока выкарыстоўваюцца ў харчовай вытворчасці: арахіс і арахісавы алей дадаюць у хлебобулочныя вырабы, ёгурты, шакалад, кашы і г.д. Таму, калі вы ці ваша дзіця не пераносіце арэхі, вельмі ўважліва вывучайце склад прадукту на зыкетцы, каб пазбегнуць непажаданай рэакцыі! І шчэ. Суцэльныя арэхі не рэкамендуецца даваць дзецям ранняга ўзросту — да 3 гадоў.

І напрыканцы некалькі парад па выбары і захоўванні арэхаў.

Купляць арэхі ў шаркравіну — усё адно што браць катэ ў мяшко: ніколі не ведаеш, што табе дастанецца. Таму выбірайце арэхі ачышчаныя.

Ядры якасных арэхаў — светлыя і швэрдныя, старыя — цёмныя і вяхалыя. Калі ў адной ёмістасці знаходзіцца і светлыя і цёмныя ядзеркі — хутэй за ўсё, гэта сумесь са свежых арэхаў апошняга ўраджаю са старымі, якія засталіся пасля папярэдняга.

Каб вызначыць, наколькі фундук або грэцкі арэх добры, трэба разламаць яго ядзерка папалам. На злёма якасны арэх белы і аднародны, стары і прагоркліны — паўзражыстыя з-за высокага ўтрымання акіслены тлушчаў.

Запленсн

ДАСТАТКОВА зірнуць на любую карту, каб адрозьніць заўважчы цыкавую асаблівасць — менавіта тут заканчваецца чыгунка. Праўда, само па сабе гэта месца было вядомым і іншым. Нібыта зусім нядаўна Градзянка мела не зусім звычайны статус рабочага пасёлка. Аднак сёння яна — ужо простая вёска.

Радзівілаўскі «праект»

Паўночная частка цяперашняга Асіповіцкага раёна — амаль суцэльны лес. Цяжкапраходныя гусчары ўпяраемешку з балотамі цягнуцца на дзясяткі кіламетраў, прычым гэта «разынка» ўсё ж сталася ці не галоўнай. Вялізныя масівы сасны, асіны, ясеню, дубу прачынулі ўвагу генерала Антонія Радзівіла, які крыху больш за сто гадоў таму вырашыў заснаваць у гэтым амаль глухім кутку невялікі лесаліцейны завод. І справа, надзіва, пайшла. Настолькі, што ўжо ў 1911 годзе да ўсё яшчэ невялікай Градзянкі (або «грады, адвяжанай у лесу») праклалі ветку чыгуны.

Зрэшты, малымі памеры паселішча заставаліся нядоўга. Каб зарабіць капейку, з усёй акругі сюды пачалі сцягвацца людзі. Не спыніўся, а толькі стаў больш хуткім гэты працэс і ў савецкія часы. У адрозненне ад тых жа калгасаў, на лесанарыхтоўках і лесаспрацоўцы можна было зарабіць някелькі грошы. Прычым колькасць насельніцтва павялічылася настолькі, што перад вайной Градзянка была прызнаная рабочым пасёлкам. Яна і сапраўды мела мала агульнага з вёскай. Старыя людзі дагэтуль узгадваюць, што быў тут нават уласны стадыён. Былі хоць і драўляныя, але тратуары. Ды і сельская гаспадарка стаяла далёка не на першым плане, разлічваючы на ўраджай ў лясках і балотах пры ўсім жаданні не выпадала.

— У вайну нас лямбей ажно чатыры разы, шмат людзей загнупа, пасляк амаль знік — але нічога, выбраліся з зямлянкам, самі абдуваляжылі, займелі нават сваю хлебажарню, — распавядае жыхарка Градзянкі, цяперашняя пенсіянерка Ніна Татур. — Прычым большасць па-ранейшаму працавала ў леспрагмесе. Ды як працавалі — недзе ў 1970-х наш леспункт заняў першае месца ў Саюзе, памятаю, тады ўсе атрымалі вялікую прэмію. Гэта амаль як у класіка: кажам леспрагмас — маем на ўвазе Градзянку. Ці наадварот. Цяперашнія мовы, прадпрыемства не без падстаў лічылася «горадаўтваральнай», будавала шмат жылля, фінансавала сацыяльную інфраструктуру, прываблівала заробкамі моладзь. Так працягвалася да

пачатку мі...лага дзесяцігоддзя. А потым усё рэзка змянілася. Тлумачэнняў, чаму гэта здарылася, сёння можна пачуць шмат, маўляў, тады, у першай палове 1990-х, проста не разлічылі, не зарыентаваліся, свечасова не уклілі грошы ў вытворчасць новай прадукцыі. Але якія былі прычыны насамрэч, ужо не так важна. Галоўным стаўся вынік: тутэйшы леспункт спайна адчуў цяжкасці свайго «галоўнага» прадпрыемства — бабруйскага «Фандака». Адзіная значная вытворчасць у Градзянцы зведзала некалькі хваляў скарачэнняў. Пры тым, што варты альтэрнатывы для працаўладкавання практычна не было. Фактычна не заставалася варыянтаў і з лесам рабочага пасёлка.

— Апроч паступовага старэння і скарачэння насельніцтва на будучыню Градзянкі паўплывалі яшчэ дзве акалічнасці, — распавядае старшыня Асіповіцкага райсавета Аляксандр Пузік. — Па-першае, пасля рэарганізацыі спыніла самастойнае існаванне найбольшае сель-

— Самі людзі разумелі, што пераўтварэнне — аб'ектыўная рэалія, — працягвае Аляксандр Пузік. — Да таго ж шокі не было яшчэ з адной прычыны. Ад самага пачатку было вызначана: не чапаць сацыяльную інфраструктуру, па сутнасці, адбылася толькі адна змена — замест бальніцы з'явілася амбулаторыя. У астатнім жа ўсё засталася па-ранейшаму, і сёння Градзянка мае сваю школу, пошту, аддзяленне банка, клуб, больш за тое, патрапіла наладзіць работу лазні. А што да праблем, то яны ўзніклі не сёння, цяжкасці засталіся з тых жа «насялковых» часоў.

Лясныя грошы

Як быццам зусім нядаўна тутэйшы лесуацхастак налічваў больш за 120 работнікаў. Сёння гэтая лічба меншая ці не ў пяць разоў. Сышлі пенсіянеры, вытворчасць пакінула шмат вярхоўцаў больш маладога ўзросту. Некта ўладкаваўся ў найбліжэйшых сельгаспрадпрыемствах, другія паддаліся ў сацыяльнай сферы, трэція звярнулі ўвагу на

Наўкол — суцэльны лес.

гаспрадпрыемства, а па-другое, адчуваюцца згарнуў вытворчасць мясцова лесуацхастак. Таму ўсе былі вымушаны проста канстатаваць, як факт: мець статус рабочага пасёлка Градзянка ўжо не можа. З 2002 года яна стала вёскай. На жаль, іншага выйсця ўжо не было.

Сказаць, што тое раэшне было адназначна падтрыманне ўсім, безумоўна, нельга. Хтосьці скадуе аб рабочым пасёлку дагэтуль. Аднак далёка не кожны, сёй-той знашоў у рэформе пазныя перавагі. Скажам, калісьці для вярхоўцаў існавалі дадатковыя падатковыя даплаты некаторым бюджэтным. А момант трэці — узыўненне сельсавета. У прыватнасці, дзякуючы гэтым удалося набыць транспарт і наладзіць работу дамоў сацыяльных паслуг у некаторых навакольных вёсках.

лі заўважаш, што гэта — менавіта пра нас, — кажа старшыня сельсавета Валентына Хісаева. — Як толькі пачынаецца вясна, людзі адразу ж ідуць збіраць смаржкі і страчкі, потым настае час баравіку, ліскач, рыжыкаў, у наваколлі шмат сонці, чарніц, дурніц і брусніц, а апошнім станавіцца сезон журавін, ён цянецца аж да першых маразоў. Грыбы-ягады нарыхтоўваюць для сябе, а таксама — здаюць у краму. Нягледзячы на забарону, не грэбуюць нават чарамшой і ландышамі — іх «транзітам» праз Асіповічы везуць на продаж у Мінск. І зарабляюць някелькі, калі-нікала па 800 тысяч у месяц. Але так шанцаў не кожнаму. Ды і «сезонныя» работы стабільна ніякі не назаўваж.

Зубры — не толькі Белавежа

Варта заўважыць адразу: чакаць, што сітуацыя ў Градзянцы змяніцца хутка і кардынальна, крыху наўна. Нягледзячы на ўсё яшчэ значную, за 440 чалавек, колькасць насельніцтва, тут наўрад ці паўстае нават аграгарадок — цяперашня вёска зноў жа не мае буйной вытворчасці і не з'яўляецца цэнтрам сельгаспрадпрыемства. Таму разлік на іншае. Лес, чыгунка, лгчымы па падатках плюс, калі шчыра, меншыя патрабаванні людзей да ўзроўню зарплат калі-небудзь павінны зацікавіць прыватнікаў, прынамсі, у плане стварэння невялікага прадпрыемства. А дзін з бізнэсмэнаў некалі «падкажы» ці-

Ніна ТАТУР: «Мы абдувоўвалі ўсё самі».

каві і адназначна выйгрышны для ўсіх напрамак — драўляныя вокны і дзверы. Праўда, па невядомых прычынах, да чагосьці канкрэтнага пакуль так і не дайшло.

Застаецца (нягледзячы на распрацоўку спецыяльнага праекта) без зрухаў і задума зрабіць у Градзянцы штучную сажалку. Яна магла б паспрыяць развіццю аграгарадку, тым больш, што нібыта для гэтага ёсць усё ўмоўна: аддаленасць ад горада, вельмі прыстойны музей мясцовай школы, грыбы-ягады, беліцкі дзікі жывёл на продаж у Мінск. І зарабляюць някелькі, калі-нікала па 800 тысяч у месяц. Але так шанцаў не кожнаму. Ды і «сезонныя» работы стабільна ніякі не назаўваж.

Пілавінне гарыць хутка

Вызначаюцца прычыны пажару, які адбыўся ў вёсцы Шчэбрын Рагачоўскага раёна. Як паведаміў і дзіціц даводзіцца пераносіць цяжкую хваробу. Паводле слоў намесніка галоўнага санітарнага ўрача вобласці Таццяны Корчак, сёлета ўзбуджальнік каварнай хваробы актыўна завезлі ў вёску. Калі летас ад баталіуаў у вобласці пацярпела 8 чалавек, то сёлета захварэў ужо 11, з іх — двое дзяцей. Спецыялісты раяць вельмі старанна апрацоўваць мяса, асабліва ўважліва ставіцца да тых мясных прадуктаў, якія гатуюцца на зіму.

Сяргей ГРЫБ, Асіповіцкі раён.

ПЕРШАКЛАСНІК ЗАГІНУЎ Пад КОЛАМІ АўТАМАБІЛЯ

16 кастрычніка каля 15 гадзін ў гарадскім пасёлку Бялінічы адбылося трагічнае здарэнне. На трасе «Магілёў—Мінск», якая праходзіць праз раённы цэнтр, 26-гадовай мінчаніна на аўтамабілі «Фольксваген-Гольф» наехаў на 7-гадовага хлопчыка, які перабягаў дарогу на пешаходным пераходзе, што не рэгулюецца. Малы ад атрыманых траўмаў загінуў на месцы.

Паводле папярэдніх звестак, вадзіцель быў цявэрозны, а хлопчык нібыта нечакана пабег праз дарогу, калі аўтамабіль быў за некалькі метраў ад перахода. Паводле інфармацыі ДАІ, распачата крымінальная справа, вядзецца расследаванне.

ВЫБУХНУЎ КАЦЁЛ

А здарылася гэта ў Маладзечне, калі гаспадары дома вечарам вырашылі павісці грасу ў сваім жыллі. Як паведаміла прэз-сакратар Мінскага абласнога ўпраўлення МЧС Настася Клебан, надзвычайнае здарэнне адбылося ў суботу каля дзесяці гадзін вечара. Не вытрымаў і выбухнуў ацяпляльны кацёл, які знаходзіўся ў прыбудоўе да прыватнага жыллага дома. Выбухам пашкодзіла натуральна кацёл, а таксама блочную сценку дома плошчай 12 квадратных метраў. На шчасце, ніхто з жыхароў дома не пацярпеў. Паводле папярэдніх звестак, прычынай аварыі стала парушэнне правільнай эксплуатацыі катла — у ацяпляльнай сістэме не хапала вады.

НЕ СПРАВИЛАСЯ З КІРАВАННЕМ

І наехаў на двух пешаходаў, якія знаходзіліся на тратуары. 59-гадовая кіроўца ВАЗ-21061. Паводле звестак аддзела па агітацыі і прапагандзе ДАІ ГУУСМінгарвыканкома, дарожна-транспартнае здарэнне адбылося ў Мінску: жанчына, якая паварочвала направа на вуліцы Пляханава, выехала за межы праезнай часткі, у выніку чаго пад коламі трапілі дзве жанчыны — 57 і 60 гадоў. Пацярпелыя з траўмамі былі змешчаныя ў бальніцу, але, на жаль, урачам не ўдалося выратаваць жыццё старэйшай з іх.

РАСПЛАЧІЛІСЯ ЗА БЕСПЕЧНАСЦЬ

Дарогуя чану залпаціла 58-гадовая мінчанка, якая пакінула незачыненымі дзверы ўласнай кватэры: з жылля знікла буйная сума грошай і залатыя ювелірыя вырабы. Напярэдадні ў яе кватэры на вуліцы Наугародскай нехта добра «папрацаваў». Здабычы невядомага зладожыкі сталі 2140 еўра, 215 долараў ЗША, 1 мільён рублёў і 10 залатых ювелірных вырабаў. А вось іншы мінчанін не далічыўся грошай пасля усменнай п'янкы ў сябе ў кватэры з 23-гадовым беспрацоўным: засталіся яму абшчалося ў 1350 долараў ЗША, якія знёс няўдзячны гошч.

Ігар ГРЫШЫН.

ВОСЕНЬСКАЯ АКТЫВІЗАЦЫЯ БАТУЛІЗМУ

Менш чым за два месяцы на Брэстчыне зарэгістравана два выпадкі захворвання на батулізм. У абодвух выпадках прычынай хваробы стала ўжыванне ў ежу недастаткова добра апрацаванага мяса. Нядаўна выпісалі з бальніцы сям'ю з чатырох чалавек з Баранавіцкага раёна. Яшчэ ў сакавіку гэтая сям'я асвежавала свінню. Кумпяк засалілі і падсушылі над паліноў. А калі ўвосень мяса з'елі, то ўсе разам трапілі на бальнічны ложка.

У другой палове верасня ў Брэсцкую інфекцыйную бальніцу паступілі бабуля і ўнуч-

Шэсць тысяч міль пад вайой

Падводныя лодкі ўдзельнічалі ў руска-японскай вайне 1904 года. Пасля паражэння ў Цзімскай бітве практычна ўвесь Прыморскі раён быў адкрыты для акупацыі японскіх войскаў. Аднак расійскі Генштаб перасправаў і смелую аперацыю па перакідцы з Санкт-Пецярбурга ва Уладзівасток па чыгуны падводных лодак. Субмарыны патрулявалі бухту Залатога Рога і японцы асцерагаліся набліжання да ўзбярэжжа.

Шляхецкая субмарына

Спуск на некалькі метраў ў сутарэнні пад домам нечым нагадвае пагружэнне пад вайой. Калі ўвахоўцаў у цэнтр акіянаграфіі, гэтак першае ўражанне ўзмацняюць гідракосцюмы, маскі, аквалангі, іншы рыштунак, што востаўлены побач. Адным словам — сапраўднае падводнае царства. Каля ўвахода мяне сустракае марскі афіцэр у параднай белае фарме і вітае гукамі рынды (марскога звона). Нішто сабе месца, праўда?

— У гэты час на Паўночным флоте я служыў гідракустыкам на ракетным падводным крайсеры стратэгічнага прызначэння, — заўважае намеснік дырэктара цэнтара «Адкрыты акіяна» Алег Гарбуноў. — Сярод персаналу таго крайсера былі прадстаўнікі 28 нацыянальнасцяў. Беларусы заўжды займалі вядучыя пасады, для якіх патрэбныя былі глыбокія веды. Гэта вялікая адказнасць, паколькі бяспека падводнай лодкі заўсёды павінна быць на ўзроўні. Напрыклад, калі

рэч умоўна, але якое ўражанне ад таго, што ты на полюсе, а пад табой тры кіламетры глыбіні. Намеснік камандзіра лодкі адкалоў корцікам кавалка палірнага лёду і прыбывае яго ў маразіцы ў Севе-радзінск. Па прыбыцці частаваў знаёмых шампанскім з лёдам з Паўночнага полюса...

У цэнтры востаўлены шэраг мадэляў субмарын розных часоў. Тут можна даведацца пра гісторыю ўзнікнення падводнага флоту. Аказваецца, што амаль тры стагоддзі таму (у 1721-м годзе) да Пятра I прыйшоў цясляр Яфім Ніканаў і прапанаваў стварыць мадэль патаемнага агнявога судна. Як вядома, імператар вельмі станоўча ўспрымаў навацыі. Таму ўжо праз непрацяглае час першая лодка прайшла выпрабаванні: спусцілася на глыбіню 10 метраў, падышла да карабля і падклала міну — бочку з порохам. Пётр I адразу выдаў указ аб стварэнні падводнага флоту. Аднак хутка ён пайшоў з жыцця і перспектыўная справа не атрымала працягу. Замарудзілася на доўгі час — толькі ў XIX стагоддзі наш

Паміж акулай і кайманам

Мадэль падводных лодак і караблёў, амуніцыя, фотаздымкі, узнагароды — чаго толькі не ўбачыш у музеі акіянаграфіі. Побач з карткамі нашых праслаўленых землякоў нечакана заўважана куток, які прысвечаны легендарнаму Жаку-Іву Кусто. Чалавек, бясспрэчна, вельмі адметны, аднак чым абумоўлена такая да яго ўвага ў мінскім цэнтры?

Калекцыя марскіх узнагароду не абышлася без корціка.

Побач куток, які прысвечаны Вялікаму бар'ернаму рыбу, пасля — зона Інданэзіі, Кубы, Венесуэлы. Усё гэта не на словах: у акварыумях — раслінны і рыбы тых мясцін, пра якія вядзецца гаворка. Рыштунак раздзел, прысвечаны рацэ Арынока, дзе будучы прадстаўлены надзвычай цікавыя самы. Можна

Лену (другая загнупа), 11-гадовага сына. Лена, кажуць, любіла выпіць. У пачатку года Сяргей нават закардзіраваў яе. А колькі месяцаў таму паехаў на заробкі ў Расію — будваць аб'екты да Алімпіяды ў Сочы. Літаральна тыдзень таму праслаўленага героя грошы. А ў Лену якраз у мінулую суботу быў дзень нараджэння. І жанчына сарвалася...

— Запросіла сваю сяброўку, пілі колькі дзён. Пайшлі ў краму, там спаткалі гэтых двух хлопцаў, запрасілі да сябе, — распавядае Юра.

— І нібыта яны захацелі ўзяць іх камп'ютар, — падхопілае Віктар. — А яны заўражаныя. Пачалі сварыцца, а тыя ж ззікі былія, неўраўнаважаныя, схваліліся за нож — і востр...

— Юра кажа, што такога жаху не бачыў яшчэ ні разу ў жыцці. Ля дзвярэй, за якімі адбылася трагедыя, ён паказавае мяне, дзе ляжалі абгарэлыя трупы, якія выцігнулі выратавальнікі.

— Вось тут ногі Вані ляжалі, а тут галава. Ён такі распухлы ўжо ад агню быў, што я ледзьве пазнаў. Кашуля ў яго была разадраная, і дзе сэрца — мо пець ці шэсць ранаў ад нажа было... Вось тут нявестка ягонага жонку

— Так, аднаму з іх 28 гадоў, другому 29. Абвінавачанне ім яшчэ не прад'яўлена. Але тыя доказы, якія ў нас ёсць, дазваляюць сцвярджаць, што следства на правільным шляху.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

ТРАЙНОЕ ЗАБОЙСТВА...

(Заканчэнне)

Пачатак на 1-й стар.

— Мужыкі, дзе тут забойства было? — звяртаюся да двух спадароў ля дома.

— А ты хто такі? — неадваерам настрапаляюцца яны. Тройчы перагледваю пасведчанне. І толькі перакананаўся, што перад ім журналіст «Звязды», адказаваюць.

— На восьмым паверсе. Мяне Юра завуць, я на сёмым жыву, а Юра — на шостым.

— Мы з Віцьком апанавач хадзілі. Усе мужыкі, бабы бяляся нават падцыце. А я ж у войску служыў, могае бачыў... Кажу, пайшлі, Віця, некаму ж трэба. Але, скажу я вам, відовішка вельмі не-прямьнае...

На калідоры восьмага паверха ўся столь у сацы. Дзверы кватэры, за якімі адбылася трагедыя, прыстойныя, драўляныя. Зараз яны аплячатыя. Лічальнік спыніўся ў ноч з 13 на 14 кастрычніка.

З Іванам, гаспадаром кватэры, які загінуў, Віця і Юра прахлілі ў адным пад'ездзе 19 гадоў. Агрукуюцца пра яго як пра цудоўнага, спакойнага чалавека. Кажуць, што апошняга гады забіты збоўльшага жыў на лешчыні пад Гроднам, сюды прыхаджаў памыцца ды на зіму. Ягоны сын Сяргей меў жонку

Каментар ПРАКУРАТУРЫ

«Гэта — страшны сігнал нашай пенетэнцыярнай сістэме...»

Па каментарыі я звятаў у Гродзенскую абласную пракуратуру. Старшы памочнік пракурора вобласці Вячаслаў ІГНАЦІК кажа, што працуе ў органах ужо амаль 30 гадоў, але такога жудаснага трайнага забойства на Гродзеншчыне не памятае...

— Спавар Вячаслаў, як стала вядома пра гэту трагедыю? — Ад суседзяў дома па вуліцы Кабяка паступіў сігнал выратавальнікам, што гарыць кватэра. Калі пачалі тушыць пажар, пачаліся тры трупы са слядамі нажавых раненняў — і адрозы паведамілі ў міліцыю. Туды адразу выехала аперацыйная група на чале з першым намеснікам пракурора Гродзенскай вобласці Іосіфам Ляонкам. І пачыналі карціну: зарэзаннага 65-гадовага гаспадару кватэры, ягоную 34-гадовую нявестку і яе знаёму 1957 года нараджэння. Адрозы ж была завезена крымінальная справа па факце забойства. Высветлілі, што ў гэтай кватэры пражывае таксама ўнук забітага гаспадару, якога не апынулася ў. Тут жа пачалі аптытваць суседзяў, аднакласнікаў унuka. І выйшлі на адну з аднакласніц, з якой ён у той вечар дамовіўся гуляць на камп'ютары. І праз гэтую дзючынку выйшлі на падзэрных.

— Гэтыя пошукі адбыліся непасрэдна ўначы? — Так. Нельга было губляць ні хвіліны. Выратавальнікчы выклікалі недзе ў 2 гадзіны ночы, а ўжо ў 4 гадзіны нашы супрацоўнікі пачалі выходзіць на канкрэтны след.

— Сёння затрыманыя асобы з'яўляюцца падзэрнымі? — Так. Аднаму з іх 28 гадоў, другому 29. Абвінавачанне ім яшчэ не прад'яўлена. Але тыя доказы, якія ў нас ёсць, дазваляюць сцвярджаць, што следства на правільным шляху.

— Ці ўдалося высветліць абставіны забойства? — Падзэрныя — адзін карэны гродзенец, другі родам з Расіі, прыйшлі ў гоцы да нявесткі гаспадару кватэры. З нейкай прычыны адбыўся канфлікт. На месцы здарэння былі знойдзеныя бутэлькі з-пад алкаголю. Ці былі забітыя ў нецвярозым стане — пажака экспертыза. Абодва падзэрныя ў час затрымання былі нападлітцы.

— Што адбылася з хлопчыкам у момант трагедыі? — Ён знаходзіўся ў суседнім пакоі. Але ён многа чуў праз дзверы і можа даць каштоўныя сведчання.

— Наколькі я разумею, пасля трагедыі падзэрныя паддалі кватэру?

Лену (другая загнупа), 11-гадовага сына. Лена, кажуць, любіла выпіць. У пачатку года Сяргей нават закардзіраваў яе. А колькі месяцаў таму паехаў на заробкі ў Расію — будваць аб'екты да Алімпіяды ў Сочы. Літаральна тыдзень таму праслаўленага героя грошы. А ў Лену якраз у мінулую суботу быў дзень нараджэння. І жанчына сарвалася...

— Запросіла сваю сяброўку, пілі колькі дзён. Пайшлі ў краму, там спаткалі гэтых двух хлопцаў, запрасілі да сябе, — распавядае Юра.

— І нібыта яны захацелі ўзяць іх камп'ютар, — падхопілае Віктар. — А яны заўражаныя. Пачалі сварыцца, а тыя ж ззікі былія, неўраўнаважаныя, схваліліся за нож — і востр...

— Юра кажа, што такога жаху не бачыў яшчэ ні разу ў жыцці. Ля дзвярэй, за якімі адбылася трагедыя, ён паказавае мяне, дзе ляжалі абгарэлыя трупы, якія выцігнулі выратавальнікі.

— Вось тут ногі Вані ляжалі, а тут галава. Ён такі распухлы ўжо ад агню быў, што я ледзьве пазнаў. Кашуля ў яго была разадраная, і дзе сэрца — мо пець ці шэсць ранаў ад нажа было... Вось тут нявестка ягонага жонку

— Так, аднаму з іх 28 гадоў, другому 29. Абвінавачанне ім яшчэ не прад'яўлена. Але тыя доказы, якія ў нас ёсць, дазваляюць сцвярджаць, што следства на правільным шляху.

— Ці ўдалося высветліць абставіны забойства? — Падзэрныя — адзін карэны гродзенец, другі родам з Расіі, прыйшлі ў гоцы да нявесткі гаспадару кватэры. З нейкай прычыны адбыўся канфлікт. На месцы здарэння былі знойдзеныя бутэлькі з-пад алкаголю. Ці былі забітыя ў нецвярозым стане — пажака экспертыза. Абодва падзэрныя ў час затрымання былі нападлітцы.

— Што адбылася з хлопчыкам у момант трагедыі? — Ён знаходзіўся ў суседнім пакоі. Але ён многа чуў праз дзверы і можа даць каштоўныя сведчання.

— Наколькі я разумею, пасля трагедыі падзэрныя паддалі кватэру?

— Так, аднаму з іх 28 гадоў, другому 29. Абвінавачанне ім яшчэ не прад'яўлена. Але тыя доказы, якія ў нас ёсць, дазваляюць сцвярджаць, што следства на правільным шляху.

— Ці ўдалося высветліць абставіны забойства? — Падзэрныя — адзін карэны гродзенец, другі родам з Расіі, прыйшлі ў гоцы да нявесткі гаспадару кватэры. З нейкай прычыны адбыўся канфлікт. На месцы здарэння былі знойдзеныя бутэлькі з-пад алкаголю. Ці былі забітыя ў нецвярозым стане — пажака экспертыза. Абодва падзэрныя ў час затрымання былі нападлітцы.

— Што адбылася з хлопчыкам у момант трагедыі? — Ён знаходзіўся ў суседнім пакоі. Але ён многа чуў праз дзверы і можа даць каштоўныя сведчання.

— Наколькі я разумею, пасля трагедыі падзэрныя паддалі кватэру?

— Так, аднаму з іх 28 гадоў, другому 29. Абвінавачанне ім яшчэ не прад'яўлена. Але тыя доказы, якія ў нас ёсць, дазваляюць сцвярджаць, што следства на правільным шляху.

— Ці ўдалося высветліць абставіны забойства? — Падзэрныя — адзін карэны гродзенец, другі родам з Расіі, прыйшлі ў гоцы да нявесткі гаспадару кватэры. З нейкай прычыны адбыўся канфлікт. На месцы здарэння

Экслібрис «Звядзі» Займальнае не можа не цікавіць!.. Лойка, А.А. Займальная літаратура: эсэ/ А.А. Лойка. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2009. — 176 с.

Займальная літаратура

Творчая спадчына члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Алега Антонавіча Лойкі налічвае больш за пяцьдзясят тамоў. Пайшоўшы з жыцця летася, вучоны і пісьменнік, нягледзячы на ўсе складаныя, цяжкія хваробы, працаваў літаральна да апошніх сваіх дзён. Літаратурна-адукацыйны пераклады, успаміны, вершы, проза — усе жанры былі яму падладныя. І ўсё чытаецца і чытаецца. Таму і пасля смерці да чытана прыходзіць яго, вялікага сьпісу роднага слова, мастацкія і літаратурна-адукацыйныя тэксты. Найперш — на старонках перыядычных выданняў. А цяпер воль — і кнігай: у РВУ «Літаратура і Мастацтва» пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Беларусі пачынаецца свет эсэ «Займальная літаратура».

У невялікай памерам кнізе аўтар здолеў цікава і даходліва для розных груп чытачоў павесці размову пра тое, а што ж такое эсэ насамрэч мастацка літаратурна. Але Лойка расказвае пра вытокі слова, заклікаючы стаць дзейным складнікам чалавечага жыцця, памінаючы чалавекі ў пераўладкаванні свету, робяць гэты праз прызму беларускай літаратуры. Імёны і творы, якія сустракаюцца ў «Займальнай літаратуры», не могуць не выклікаць цікавасці. Шматлікія тэмы, узятых і раскрытых у эсэ, Алега Лойка вырашае лёгка, янамунаша. Адкрываючы старонку за старонкай, быццам у літаратурна-адукацыйную вандроўку след за аўтарам выпраўляюся. Не абыходзіць увагі пісьменнік і грамадскі статус літаратуры, акрэслівае яе ўплывы на паводзіны чалавекі і, наадварот, зважае на сацыяльны ўплывы, што так ці інакш выяўляюцца ў літаратуры. Выданнем «Займальнай літаратуры» РВУ «Літаратура і Мастацтва» засведчыла працяг цікаўнасці да літаратурна-крытычнай, літаратурна-адукацыйнай, літаратурна-адукацыйнай кнігі. Зусім нядаўна, пабачылі свет кнігі доктара філалагічных навук Алега Бельскага «Галасы і вобразы», Веры Ляшчу і Галіны Снітко «Літаратурна-Беларусь», Юрыя Сапачкова «На прасторы Слова», Марыі Вершукі «Урок літаратуры: пошук і традыцыя». У «артфелі» РВУ «Літаратура і Мастацтва» — і іншыя работы ачынных літаратурна-адукацыйных кніжніц. Таццяна Шамякіна, Ляды Алейнік, Івана Штэйнера, Ірыны Шаўлякова, Анатоля Вераб'я.

Мікола БЕРЛЕЖ.

У МІНСКУ НА ВУЛІЦЫ ГАНДЛЭВАЙ З'ЯВЛЯЦА РЭСТАРАН-ВІНАКУРНЯ І ЛЯДОВА ПЛЯЦОЎКА

На вуліцы Гандлёвай, якая аднаўляецца ў гістарычным цэнтры сталіцы — Верхнім горадзе, паводле задумы архітэктараў будуюць разнашчацка 29 будынкаў з аб'ектамі рознага прызначэння. Як расказаў галоўны інжынер сталічнага прадпрыемства «Мінская спадчына» Міхаіл Жых, пасля завяршэння рэканструкцыі вуліца павінна будзе максімальна апраўдаваць сваю гістарычную назву. Тут з'явіцца гандлёвая вуліца рэстаранаў і пляцовак пад купалам можа з'явіцца лядовая пляцоўка ўмяшчальнасцю 50 чалавек. На Гандлёвай размесціцца кінакацёрная зала на 300 месцаў, музей фота, моладзевы цэнтр, дзве гасцінныя кватэрнага тыпу. Работы па рэканструкцыі вуліцы Гандлёвай працягнуцца да 2012 года.

Міхаіл МІХАЙЛАЎ, «Мінск—Навіны».

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА

ЖЫРАНДОЛЯ

Уладзімір САВІЧ: «Мастацтва мяняе людзей»

«Мастацтва мяняе людзей»

Старшыня саюза мастакоў дапамог зразумець мову, на якой размаўляюць геніі

Калі я іду на выставу, то кожны раз бачу там не толькі творы. Я бачу там людзей, якія таксама, як і я, шукаюць узрушэння для сябе, чакаюць цікавых ідэй, неверагодных мастацкіх формаў, якія б узвухнулі эмоцыі. Проста таму, што хочацца адчуваць сябе жывым чалавекам, які гатовы сустракацца з іншымі і з іншымі: спрачацца, усміхацца, захапляцца. І разважаць. Мінуты год прымуці даволі шмат разважаў пра тое, што ёсць наша мастацтва і што значыць асоба ў мастацтве. Бо менавіта яркія асобы ва ўсе часы былі рухальнікамі творчага (і не толькі) прагрэсу і ўплывалі на грамадства. А ў нас?

У нас ёсць Саюз мастакоў. Арганізацыя, якая складаецца з асобаў, і ў іх шмат, калі меркаваць па колькасці сяброў Саюза, — яны вызначаюць твар беларускага мастацтва. Пра тое, якія рысы на гэтым твары могуць прыцягнуць звычайнага гледача, разважае старшыня Саюза мастакоў Беларусі Уладзімір САВІЧ.

Належыць народу — Калі я толькі балатаваўся на пасад старшыні, то адразу адзначыў: Саюз мастакоў — гэта найперш творчая арганізацыя. Яна павінна займацца творчасцю і выстаначнай дзейнасцю. Гэта запісана ў статуте нашай арганізацыі. Мы бачылі, што наш Палац мастацтваў пачынае губляць свой узровень. Яны павінны зрабіць так, каб туды пайшоў глядач. Я цяпер магу сказаць, што мы гэтага ўжо дасягнулі — прайшоў шэраг выстаў. Але галоўная задача нашай працы — да сягненне найвышэйшага ўзроўню мастацтва. Калі будзе развіццё мастацтва, то будзе развіццё і наша культура — мы на сваю краіну, на яе годнасць працуем.

Догіч са звышчываў — Догіч са звышчываў, што наша мастацтва ішло і развівалася асобна ад публікі, нібыта «рэз у сабе». Напэўна, таму ёсць вялікая частка грамадзян, якія пры сутыкненні з мастацкімі з'явамі дзеля абароны ўласнай недасведчанасці кажуць: «Ды і я так намалюю...»

— Памятаеце лозунг, што мастацтва павінна належаць народу? Безумоўна. Але не мастак павінен падладвацца пад народ, а народ — падлягаць яму. І вось тут задача Саюза мастакоў — ладыць выяўныя выставы, каб мастакі ехалі ў абласныя гарады, абласныя мастацкія ехалі ў Мінск. Есць у нас суполкі, якія праездваюць па малых гарадах. Мне іншы раз таксама гавораць: «А мне незразумела, што ён там малюе». Я кажу: «Вы на гэта не крыўдзіце, павярце, мастак не так лёгка зразумець». Для таго, каб зразумець, што ён малюе, з ім трэба паразмаўляць. Чым ён жыве, што яго хвалюе, якая ў яго душа, якія катэгорыі ён разважае? Тады глядач сам можа сказаць, што ён убачыў у творы. Бывае, што я сам пра такое нават не думаю.

Я мастак-графік, вельмі многа займаўся кніжнай графікай, у тым ліку дзіцячымі кнігамі. І гэта лепшы прыклад таго, які мастацтва можа ўплываць на чалавекі. Таму што калі дзіцятка, якое яшчэ не ведае літар, гартае выдатнае аформленае кніжку, то яно пачынае вывучаць, фарміруюцца густ — калі мастак працаваў з душой, з майстэрствам, калі гэта прыгожа. Дзіця расце і чытае іншыя кнігі — зноў сутыкаецца з мастацтвам. Так мастацтва нясе сваю місію асветы. Яно увесць час звязана з людзьмі, з іх жыццём-быццём — становіцца жываці, манументальны, скульптурна, прыкладнае мастацтва. Але

Адзінае, аб чым мы папярэджваем усіх нашых мастакоў — забаронена палітыка на нашых выстаўчальных плошчах. Дзякуй Богу, мы адыйшлі ад гэтага. Пагаварылі з мастакамі: кожны мае права на сваё меркаванне, але ў залах давайце размаўляць на мове мастацтва. А мастацтва высокае робіць сваю справу само па сабе, уплывае на чалавекі, мяняе яго. Акрамя таго, трэба памятаць, што мы жывём у гэтай краіне, дзяржава нам шмат у чым ідзе насустрач. Трэба лічыцца з абставінамі, у якіх існуюць.

З дзяржаўнымі асобамі разумець проста знаходзіць? — У большасці выпадкаў, калі я пачынаў размаўляць, калі доказы былі аргументаваныя, то знаходзіў разуменне. Зразумела, не будзе так, як раней, калі дзяржава была дойнай каровай. На 99 працэнтаў Саюз мастакоў павінен так будавацца, каб збудзіць сваю палітыку, каб збудзіць самага сябе. Надаць я тое, што нехта раптам прыйдзе і даць нешта, не будзе. Калі дзяржава можа даць і калі аргументавана даказаць гэта — то знайсці разуменне можна. Кантакт з дзяржаўнымі ўстановамі патрэбны.

З новым міністрам сустракаліся? — Сустраліся — на адкрыцці выставы, па справе. Я павінен быў падрыхтаваць дакументы — прапановы па Венецыянскім біенале. Мы дагэмі даведку, што гэта такое, колькі гэта можа каштаваць, які гэта рабці. Мы павінны даць свае прапановы, каб на базе Палаца мастацтваў зрабіць выставу Сучаснага выяўленчага мастацтва. Мы выйшлі з прапановай выдаць фаліант нашага знакамітага народнага мастака Віталія Цвіркы. Гэты фаліант быў бы кізінная картка калекцыі. Гэты мастак заслужыў такога сваймі творами. Вось паедуць дзяржаўныя асобы ў любую краіну — калі ласка, падарунк ад Беларусі.

Я хачу, каб супрацоўніцтва Міністэрства культуры і Саюза мастакоў было на роўных і каб давала плён. Мы — грамадзкая аб'яднанне, якое існуе само па сабе. Агульнае ў нас — развіццё культуры.

Геніяльная сціпласць — Складна ўяўленне пра мастака, магчыма з літаратуры, які тэа асоба, які трэба засяроджана, ён сам па сабе, стварае свой свет з адчуваннем таго, што ён — геній.

— Есць такая катэгорыя. І вы можаце бачыць у інтэрвю, як часам пра сябе людзі пішуць і гавораць. Я бачу, што, на жаль, няма аднак самаму сабе. Я ведаю многіх мастакоў, якія заслужылі гэты ўвагі ў маім разуменні, перадачы твораў дзіцяці цяжка сунуць. Тут трэба іці разузна, ка я творчае развіццё не пацярпела, і ў недасведчанай часткі грамадства не ўзнікала непатрэбнай раэакцыі.

— ёсць вельмі добрыя выстаўчальныя залы ў Полацку, Лідзе, Гомелі... На жаль, такіх зьяваў мала.

Магчыма, яны не беларускую глыбіню марца заваўваць, а адразу скарцы Захад? — Есць маладыя людзі, якія ідуць на Захад. Але каб іці на Захад, трэба за сабой нешта мець. А пакуль што ў іх багаж адзін: яны яшчэ не далі сабе аднаку, чаго яны вартыя. І думаюць, што там назавана мёдам. Я ведаю на сваім шэйшы мастак — душой, майстэрствам, — там ён больш сціплы. Ён ніколі не будзе зьяўляцца, маўляў, я вялікі, а ўсе астатнія не такія. Хто ведае, як складацца зрабіць твор, — той сціплы чалавек.

Аднак шмат якія вялікія творцы не былі сціпымі. — Не мне іх судзіць. Але вялікі мае права на гэта. Напрыклад, ні хто не гаворыць пра тое, што мо вытворчы Фрэнсіс Бэкан, а ўсе гавораць, што ён вялікі мастак. Ці тыя ж Мікеланджэла з Леанарда — адзін аднаго цяпляць не маглі... Я лічу, што каб у нашым Саюзе мастакоў больш было павялі аднаго, то гэта толькі спрыяла б развіццю нашага мастацтва.

А ці прымуць у Саюз мастака, які кажа: «Хачу працаваць на сябе»? — Мы прымаем усіх згодна са статутам. Хочаш быць сябрам Саюза — калі ласка, выконвай наш статут. Гэта своеасаблівыя этычныя правілы. Статут зацверджаны Міністэрствам юстыцыі. Калі ён не будзе выконвацца, то да нашай арганізацыі могуць узнікнуць пытанні. Мы павінны існаваць у адпаведнасці са статутам, які парушаць нельга.

Захад і тут — Падтрымка Саюза найбольш патрэбна моладзі, якая ў жыцці нічога не мае?

— У нас ёсць моладзевы аб'яднанне, якое мае свае кіруючыя органы, свайго старшыню, бюро. Іх больш за 35 чалавек. Гэта маладыя людзі да 35 гадоў. Задача Саюза — дапамагчы нашай моладзі перайці ад акадэміі да свайго творчага жыцця. Я 35 гадоў выкладаў у Акадэміі мастацтваў, і слова «таленавітыя» ў дачыненні да студэнтаў не ўжываю. Лічу: першая прыступка да таленту, калі мастак чалавек выходзіць з дзяверы акадэміі і пачынае сам творча працаваць. Таму і я ведаю, колькі было насамрэч выдатных, цудоўных падрыхтаваных студэнтаў, а яны зніклі з мастацкага небасхілу — і не ведаеш, дзе.

А чужыя абдымаюць? — У кожнага чалавекі павінна быць зерне ўнутры яго, нешта, што яго турбуе, цікавіць. У мастакоў ёсць разуменне той ці іншай з'явы, мы павінны выказаваць гэта пэндзлем, алоўкам, ляпціц у гліне. І калі гэта ёсць у душы, што ён зможа выказаць, тады ён будзе ствараць. Галоўнае, каб турбавала. Але часта я бачу, што, на жаль, потым не турбуе. Турбуе заробак, бытавыя моманты зьядэння... Мы гаворым моладзі: фарміруюць свае суполкі, групы. Прыносець свае зьявы на выставы. Калі хочаце выстаўляцца

Ларыса ЦІМОШЫК.

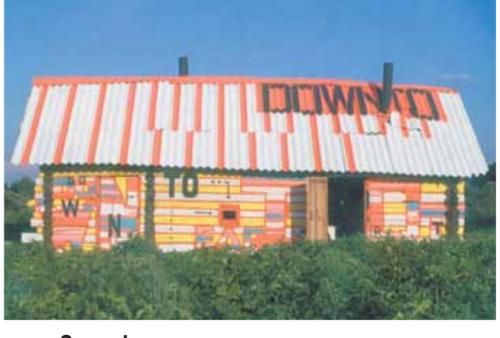
Новая галерэя «Ў», якая адкрылася ў сталіцы, «прызямліла мастацтва»

Можна лічыць, што гэта знак. Адкрыццё галерэі — дакладна: у Мінску з'яўляецца месца, дзе тусоўкі, дыскусіі, сяброўскія размовы і ўвогуле стацкі станавіцца неад'емнай часткай мастацкага працэсу, вельмі больш што дэманстраваць галерэя збіраецца сучаснае мастацтва. Вельмі мастацка і актуальна — літара, якая з'яўляецца сімвалам адметнасці беларускай культуры, але разам з тым адразу настройвае на нейкі цёплы хатні лад. Асабліва прыемна, што прыходзіць сюды можна абсалютна бясплатна з 10 да 22 гадзін вечара. А хутка можна будзе жыць мастацтвам у літаральным сэнсе, бо заснавальнікі ведаюць, што аматары сучаснага мастацтва сціпныя да пасядзелак апоўнач.

Несці інфармацыю пра час

Безумоўна, такія праекты, як першы — «Прышоў час заняцца прыземленым мастацтвам» Сяргея Кірушчанкі — заснуць спакойна не дазволіць: бо іх трэба як след абдумаць. Як шмат разважаў сам стваральнік, які жыў у вёсцы, дзе і нарадзілася яго ідэя: які зафіксаваць прахрыты час, калі ў жыцці так мала трывалага? Таму творы, якія вісяць на сценах у галерэі, трэба супаставіць з канцэпцыяй аўтара, які гаворыць пра нетрываласць беларускай рэчаіснасці: «Цывілізацыя ўсходніх славян будавалася з дрэва, на дрэве і мысліліся дрэвам... Быццам тыя друіды, і да цяперашняга часу з пачуццёвым трымчэннем ставімся да дрэва не толькі як да будаўнічага матэрыялу, але і як да жыццёвай асновы... У той жа час дрэва — матэрыял нетрывалы, які пастаянна памірае, гніе, час ад часу згарэе, пабудовы з яго трэба было пастаянна аднаўляць. У развагах мне прыйшла такая простая думка, што можна супрацьпаставіць паміранню, гніенню толькі мастацтва, прычым мастацтва, не ўласцівае вёсцы, дзе я тады жыў, у прычыне яе чужое. У тым ліку і таму, што гэта мастацтва, якое выкарыстоўвае перадавыя тэхналогіі. Такім чынам, паспрабаваць стварыць кантраст паміж тэкстам і кантэкстам. Адсюль, дарчы, выкарыстанне англійскай мовы, як абсалютна чужой з яў у беларускай вёсцы. І лічбавыя і літарныя вызначэнні на бярвеннях выступаюць як носьбіты інфармацыі пра час і перамяшчэнні ў ім, становіцца нейкімі містычнымі знакамі».

Ганна Чыставердава, арт-дырэктар галерэі, адзначае: «Гэта пасыл у гісторыю чалавека. Супрацьпастаўленне мастацтва таму працэсу адміністрацыі, які цяпер у шэрагу рысак назіраецца ў традыцыйных формах існавання ў дачыненні да беларускай культуры. Гэта тое, што хвалюе мастакоў, хвалюе літаратараў. Але не заўсёды хвалюе людзей».

Захапіць заводы, пошту, тэлекам...

Дзеля таго, каб людзей хваліяла як мага больш рэччу, уласна і стварылася гэтая галерэя. **Кацярына ШАТЭРНІК, генеральны дырэктар галерэі:** — Гэта месца не з'яўляецца клубам па інтарэсах для тых, хто спачуввае сучаснаму мастацтву. Наша мэта — стварыць трысторыю для свабоднай сучаснай культуры. Але ў мастацкім жыцці нашай краіны ёсць яшчэ шмат праблем, на вырашэнне якіх мы пастараемся паўплываць. Напрыклад, арт-рынак у нас па-ранейшаму адсутнічае, і нам трэба ствараць свой, не раўняючыся на Маскву ці Кіеў. У гэтым сэнсе адметна тое, што галерэю «Ў» падтрымалі бізнес-структуры, сярод якіх «Атлант Тэлекам». «Беларусь павінна сама падтрымліваць развіццё свайго сучаснага мастацтва», — патлумачыў гэты крок Канстанцін Цярэці, які выконвае абавязкі гендырэктара Беларускага народнага банка.

У галерэі збіраюцца дэманстраваць актуальныя напрамкі мастацтва, праводзіць лекцыі і майстар-класы мастацтвазнаўцаў і мастакоў, знаёміць з прадставінікамі еўрапейскага мастацтва. Акрамя таго, чалавек зможа тут разнаўлікаць і адпачыць — ці то з кубкам кавы ў кавярні, ці ўзвешчы ў рукі кніжку сучаснага беларускага пісьменніка, ці нават з ім сустрацца і па-сяброўску паразмаўляць. Можна нават у кніжным пункце пакінуць замову на кніжку, і яе спецыяльна прывезуць ці могуць нават прапанаваць у лічбавым фармаце. Тут будзе падтрымлівацца творчасць маладых мастакоў і музыकाў.

Ганна Чыставердава: «У Мінску не хапае культурнай прасторы. Мы перабралі пад галерэю пункт прыёму шклатары літаральна за некалькі месяцаў. І будзе вельмі добра, калі іншыя пункты прыёму шклатары замяняцца культурнымі ўстановамі, а ў прычыне мастацтва можа асабліва памішанна нейкага былога заводу — у суседніх краінах ужо захапляюць такія памішанкі пад сучасныя праекты, а ў свеце гэта звычайная практыка. Культуры шмат не бывае. Няхай яе будзе больш».

Ларыса ЦІМОШЫК.

ЛЯЧЫЦЦА СВЯТЛЛОМ І РАДАСЦЮ ад бруду і чарнухі

У Магілёве здымаецца серыял пра жыццё акцёраў. Рэжысёрам выступіў Вячаслаў Сікора, які працуе ў абласным драматычным тэатры, і яго ідэю падтрымалі калегі.

У магілёўскім праекце зьяўлены і відэомыя расійскія акцёры. Прынамсі, у абласны цэнтр прыязджаў на здымкі Юрыі Назараў, які іграе ў пары з расійскай актрысай Людмілай Мальцавай.

— Мы іграем акцёраў, якія ў маладосці былі закаханыя адно ў аднаго, — расказаў у інтэрв'ю Юрыі Уладзіміравіч. — Нехта перабег дарогу, ён ажаныўся, а яна не даравала. Лёс раздзяліў іх. Цяпер яны абодва адзінкі, і пачуццё з гадзямі не знікла, але падсіць адно да аднаго яны не могуць.

— Вы — знакіты акцёр, аднак пагадзіліся браць удзел у амбіцыйным, але пакуль усё ж правінцыйным праекце. Чаму? — Ды мы з Людмілай Васільеўнай (Мальцавай). Яна — з Новасібірска, я — з Кемерава. А са Славана Сікорам мы калісьці знаёміліся на акцёрскім фестывалі «Сузор'е», потым прыязджалі ў Магілёў на канцэрт. Ідэя серыяла пра сучаснае жыццё акцёраў — цікавая, гэтай тэмай рэдка займаюцца. На памяць прыходзіць толькі Самерсэт Мэзм з «Тэатрам».

— Як зьяўліліся жыццё акцёраў у памянненні з мінутымі часамі? — Простыж прафесіі знізіўся. Я пайшоў у акцёры ў 1950-я гады, і за тым часам было 500 чалавек на

1 акцёрскае месца, а цяпер — 70. Савецкі кінематограф даваў магчымасці для развіцця. Затое сёння можа зняцца ў адным фільме, і пра акцёра напішуць — «зорка расійскага экрану».

— А ідэалогія? — Мы былі камсамольцамі і камуністамі ў душы і свята верылі ў гэта. І цяпер мае перакананні не змяніліся. А тых, хто хуценька перабудоваецца, мы не вельмі паважаем. Як можна ўчора крычаць: «Уперад, няхай жыве камунізм!», а сёння — «Слава табе, Госпадыню!». Як можна давярцаць такім людзям? Вы хлусілі раней альбо цяпер хлусіце? Вы проста бессаромна служылі, але не верылі ні ў што? — Я — дзіця вайны, і вырас у краіне, якой ганаваўся. А цяпер навокал столькі хлусі і пакасіці, круцяць-верцяць з гісторыі. Для мяне была і ёсць адна імя Вялікая Перамога, а ўсе астатнія — гэта палітычны гульні лёсамі і жыццямі людзей.

— Бачна, што вас вельмі хвалюе палітыка. — Гэта не палітыка, а жыццё маё.

— На ваш свежы погляд, Беларусь нечым адзначаецца на пост-савецкай прасторы? — У вас адчуваецца парадак, і што ёсць гаспадар. Так, дарчы, і ў Башкірыі, дзе нядаўна былі. Калі ёсць галава ў любой сям'і — ёсць парадок. Разуменне, што і ў вас

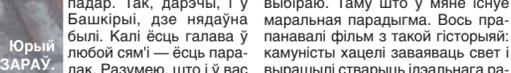
сваіх складанасцяў хапае, але калі параўноўваць, то выглядае краіна палеўна. А ў Магілёў — раскошны горад, прыгожы будынік. З цягам часу тут можна і кінафестываль праводзіць. Можна, серыял — гэта першы парадак... Не верцеце? Усё ў нашых руках!

Скажыце, калі ласка, ці пазнаюць вас на вуліцах, прынамсі, Магілёва? — Так. Нібыта як у вёсцы, усё свае і вітаюцца. Нават і за мяжой вітаюцца.

Такія відэомасцы — цяжар альбо не? — Калі кажуць, што цяжар, гэта проста какецтва. Калі б гэта так прыняталі, навошта іці ў публічную прафесію? У мяне проста тэма праца. Але так, многія «зоркі» цяпер не дазваляюць сабе фатаграфаваньне...

А ці прапаноўваюць такія ролі, якія вас захапляюць? — У мяне цяпер ёсць прыйсці сцэнар пад назвай «Верабей». Мяне, праўда, запрашалі на галоўную ролю, але мне вельмі спадабаўся адзін малюк эпізодік. Ён — гучыць, з майго пункту гледжання. Гэта пра чалавекі, які сядзіць і ні ў што не верыць. І бабуля яго кажа: маўляў, ну хоць бы піў, але ён сядзіць як пракляты. Чалавек кажа, што яму сорамна. Проста сорамна жыць сёння! І мяне так захацела наўздагон крыкнуць: «Людзі, задумайцеся, што ж мы творым!»

Як вы думаеце, пачуюць? — Мне падаецца, што нават звычайна цывілізацыя выходзіць на іншы вяток. Мы сталіся ад негатыўна. Чалавек патрэбна святло. Цяпер актыўна ўзнікаюць экалагічныя праблемы. Мы ўзялі ў брудзе ва ўсіх сэнсах: ад смецця да ляяні і чарнухі ў мастацтве. Чалавечтва абавязана выгнаць сябе за шкірку з гэтай багні. Трэба самывывечыцца святлом і радасцю. Сергіі Раданежскі кажа: «Радуйцеся, браты!» Гэта кажа: «Паку-

Юрыі НАЗАРАЎ.

АРМЕЙСКАЯ МОЛАДЗЬ СУСТРЭНЕЦА НА ФЕСТИВАЛІ ДРУЖЫБ

IX Фестываль дружбы армейскай моладзі паветрана-дэсантных войскаў Беларусі ў Пасі прыдзе 22—24 кастрычніка ў Віцебскай вобласці, паветамі начальніка аддзела па справах моладзі Віцебскага аблвыканкама Валерыі Кунашка.

У мерапрыемстве прымуць удзел больш як сто маладых дэсантнікаў 103-й гвардзейскай асобнай мабільнай брыгады ПС Беларусі (Віцебск) і 76-й гвардзейскай Чарнігаўскай дэсантна-штурмавой дывізіі ПС Расіі (Пскоўская вобласць). Пры гэтым кожны дзень будзе дарыць ім новыя ўражаны ад сустрач з рознымі гарадамі Віцебшчыны: армейскай моладзь чакаюць Полацк, Лепель, Бешанковічы і Віцебск.

Праграма ўключае знаёмства з музеямі, памятнымі і выдатнымі мясцамі гарадоў, сустрачы з навучэнцамі ваенна-патрыятычных класаў і ветэранамі, урокі мужнасці, мітынгі калія месцаў баявой славы і помнікаў загінулым у гады Вялікай Айчыннай вайны. У Лепелі і Бешанковічах дэсантнікі прадманструюць сваё майстэрства ў паказальных выступленнях і прымуць удзел у спортыўных змясцовай дэпартаўнай моладзю, а вечарам правядуць самадзейныя армейскія канцэрты.

Арганізатары фестывалю — аддзел па справах моладзі Віцебскага аблвыканкама, Дзяржаўны камітэт Пскоўскай вобласці па моладзевых палітыцы і спорту, 103-я гвардзейская асобная мабільная брыгада ПС РБ (Віцебск), 76-я гвардзейская Чарнігаўская дэсантна-штурмавая дывізія ПС РФ, Лепельскі і Бешанковіцкі райвыканкамы.

БЕЛТА.

Гутарыла Ілона ІВАНОВА.

Аб унясенні дапаўнення ў Рэгламент Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь

Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь у складзе старшынстваючага — Старшыні Канстытуцыйнага Суда Міхалашвіча П.П., намесніка Старшыні Марыюкіна А.У., суддзяў Бойка Т.С., Варановіча Т.В., Данілюка С.Я., Ізоткі У.П., Козыравай Л.Р., Падружыч В.В., Рабцава Л.М., Сяргеева В.Г., Цікавенкі А.Г., Чыгрынова С.П. у адпаведнасці з артыкуламі 61 і 24 Кодакса Рэспублікі Беларусь аб судадвадкаванні і статусе суддзяў у мэтах забяспечэння належнай рэалізацыі палажэнняў падпункта 1.1 пункта 1 Дэкрэта Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 чэрвеня 2008 г. № 14 «Аб некаторых мерах па ўдасканаленню дзейнасці Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь» па ажыццяўленню абавязковага папярэдняга кантролю канстытуцыйнасці законаў

ВЫРАШЫЎ:
1. Артыкул 876 Рэгламента Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь, прынятага рашэннем Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь ад 18 верасня 1997 г. № Р-58/97 (Нацыянальна-рэстр правовых актоў Рэспублікі Беларусь, 2001 г., № 80, 6/101; 2009 г., № 105, 6/729), пасля часткі другой дапоўніць часткамі наступнага зместу:

«Разгляду справы аб правярцы канстытуцыйнасці закона ў парадку абавязковага папярэдняга кантролю ў судовым пасаджэнні папярэдняга правядзення ў Канстытуцыйным Судзе дасудовай падрыхтоўчай работы (дасудовай падрыхтоўкі).
Падставой для пачатку правядзення дасудовай падрыхтоўкі з'яўляецца прыняцце акта закона Палатой прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у першым чытанні. Калі разгляд праекта закона аб'яўлены тэрміновым, то падставой для пачатку правядзення дасудовай падрыхтоўкі з'яўляецца ўключэнне яго ў парадак дня сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь». Дасудовай падрыхтоўка ажыццяўляецца суддзёй (суддзямі) Канстытуцыйнага Суда, а таксама адпаведнымі структурнымі падраздзяленнямі Сакратарыята Канстытуцыйнага Суда.

У ходзе правядзення дасудовай падрыхтоўчай работы суддзя (суддзямі) Канстытуцыйнага Суда можа (могучы) запатрабаваць неабходныя дакументы і іншыя матэрыялы, якія адносяцца да праекта закона і існуюць пры яго разглядзе, як у першым, так і другім чытанні.

Старшыня і суддзі Канстытуцыйнага Суда ажыццяўляюць паўнамоцствы па правядзенню дасудовай падрыхтоўчай работы, кіруючыся артыкуламі 44, 45 гэтага Рэгламента з улікам асаблівасцей, абумоўленых сутнасцю абавязковага папярэдняга кантролю канстытуцыйнасці законаў. Указаныя паўнамоцствы ажыццяўляюцца імі без умяшання ў заканадаўчы працэс.

Не дапускаюцца публікацыі выказванняў суддзямі Канстытуцыйнага Суда меркаванняў па тых або іншых палажэннях праекта закона, уплыві іншым чынам на пазіцыі Палаты прадстаўнікоў або Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь адносна закона, які прымаецца (аднабравецца).

Пасля паступлення закона ў Канстытуцыйны Суд ва ўстаноўлены парадку для правяркі яго канстытуцыйнасці ў парадку абавязковага папярэдняга кантролю ўсе матэрыялы, атрыманыя ў ходзе дасудовай падрыхтоўчай работы, перадаюцца суддзю-дакладчыкам, назначанаму ў адпаведнасці з часткай чацвёртай артыкула 873 гэтага Рэгламента.»

2. Гэта рашэнне ўступае ў сілу з дня прыняцця.
3. Апублікаваць гэта рашэнне ў адпаведнасці з заканадаўствам.

Старшынстваючы — Старшыня Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь П.П. МІКЛАШЭВІЧ

7 кастрычніка 2009 г., г. Мінск № Р-362/2009

Рэха публікацыі Даплаты сельскім настаўнікам — не за складаныя ўмовы працы

У нумары «Звязды» за 26 жніўня пад рубрыкай «Прашу слова!» быў змешчаны ліст ад нашай чытачкі з г.п. Любча Наваградскага раёна Грынюк Л.М. Настаўніца ўзнімала праблему школы, размешчанай у аграгарадку. Паслал, як вынікала са слоў чытачкі, зусім невялікі — разам з жыхарамі навакольных вёсак набярэцца крыху больш як 2 тысячы чалавек. Вытворчы прадпрыемстваў ніякіх няма, як і нейкіх іншых прыкмет гарадскога населенага пункта. Школа — таксама невялікая. Аднак наколькі Любча афіцыйна лічыцца пасёлкам гарадскога тыпу, то і школа лічыцца гарадскою. А гэта значыць, што павялічыць камплектнасць класаў, зменшыўшы іх напаяльнасць, не магчыма. Адсюль і праблема з працоўнай нагрузкай: педагогі атрымалі па сваіх дысцыплінах у новым навучальным годзе па 9, 13, 16 гадзін нагрузку. Да таго ж фінансісты забараняюць дзяліць дзяткі ў групах падоўжанага дня па 15 выхаванцаў у групу, таму колькасць вучняў там дасягае 30 чалавек. Праблема з нагрузкай мог бы вырышчыць статус сельскай школы, бо ў сельскіх школах дазваляю працаваць класам, у якіх навучаюцца па пяць—сем вучняў, ды яшчэ і настаўнікі атрымліваюць 20-працэнтную надбавку за складаныя ўмовы працы...

Пасля публікацыі мы атрымалі ліст з Міністэрства адукацыі наступнага зместу: «Крытэрыі аднесенасці населення пунктаў да катэгорыі вызначаюцца ў адпаведнасці з артыкулам 5 Закона Рэспублікі Беларусь ад 05.05.1998 № 154-3 «Аб адміністрацыйна-тэрытарыяльным дзяленні і парадку вырашэння пытанняў адміністрацыйна-тэрытарыяльнага ўпарадкавання Рэспублікі Беларусь». У адпаведнасці з Законам пытанне аб прыналежнасці да той ці іншай катэгорыі населенага пункта не знаходзіцца ў кампетэнцыі Міністэрства адукацыі.

Аплата працы настаўнікаў у сельскай мясцовасці рэгулюецца ў адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 01.06.2007 № 254 «Аб павышэнні тэрыфных ставак (апладу) асобным катэгорыям работнікаў». Павышэнне тэрыфных ставак на 20 працэнтаў настаўнікам сельскай мясцовасці робіцца ў мэтах замацавання кваліфікаваных кадраў у вёсцы, а не за складаныя ўмовы працы. Функцыянаванне груп падоўжанага дня ў Любчанскай сярэдняй адукацыйнай школе ажыццяўляецца ў адпаведнасці з Палажэннем аб групах падоўжанага дня агульнаадукацыйнай установы, зацверджаным пастановай Міністэрства адукацыі ад 07.12.2006 № 115. Паведамляю, што ўстанова «Каласок» з'яўляецца, не дзіцячым садком, а Цэнтрам развіцця таг да дзіцяці. І напаяльнасць груп адпавядае нарматыў, вызначанаму адпаведна з п. 51 главы 3 Палажэння аб установе, якая забяспечвае атрыманне дашкольнай адукацыі (зацверджана пастановай Міністэрства адукацыі ад 09.11.2004 № 66)».

Сяргей ГРЫБ.

Дытыкравіеная эканоміка АЙЧЫННЫ ЦУКАР «АДКРЫЕ» ЕЎРОПУ?

Беларусь разлічвае павялічыць аб'ёмы экспарту цукру ў краіны Еўрасаюза — пра гэта паведаміла прэс-сакратар канцэрна «Белдзяржхарчпрам» Ірына Гусева.

Асноўныя рынкі збыту беларускага цукру сёння — Расія і краіны СНД. Адначасова пастаўкі робяць у некаторыя дзяржавы Еўрасаюза — Літву, Латвію, Польшчу. Праўда, аб'ём такіх паставак значнычэй і ў першую чаргу — з прычыны высокай стаўкі ўввознай мyty, якая складае 419 еўра за тону. Аднак, мяркуючы ў канцэрне, варыянт вывазання гэтай праблемы ёсць, скажам, Беларусь разлічвае актывізаваць пастаўкі цукру ў ЕС для прамысловай перапрацоўкі — вытворчасці кандытарскіх вырабаў ці безалкагольных напояў. Прычым дапамагчы ў прасоўванні айчынай прадукцыі павінна Міжнародная арганізацыя па цукру — падобная ўдмоўленасць дасягнута падчас візіту кіраўніцтва гэтага аб'яднання вытворцаў у нашу краіну. Тым больш, што тым жа прадстаўнікі МАЦ адзначылі: па якасці беларускі цукар цалкам адпавядае еўрапейскаму ўзроўню.

Сяргей ГРЫБ.

ЗМАГАЦА ЗА ЭНЕРГАЭФЕКТЫЎНАСЦЬ ДЗЯРЖАВА І ПРЫВАТНІКІ ПЛАНУЮЦЬ РАЗАМ

Першая міжнародная навукава-практычная канферэнцыя «Альтэрнатыўная энергетыка і энергаберажэнне: прыватна-дзяржаўнае партнёрства», арганізаваная па ініцыятыве дзельных колаў рэспублікі і падтрыманая дзяржаўнымі краіны, прайшла ўчора ў Мінску.

— Вельмі важна, што сёння ёсць воля дзяржавы падтрымліваць ініцыятыўу ў гэтых пытаннях, — сказаў старшыня Мінскага сталічнага саюза прадпрыемстваў і працадаўцаў Уладзімір КАРАГІН на адкрыцці. — Неадрама ў назве прысутнічае «прыватна-дзяржаўнае партнёрства», як правільна, размовы на іншых канферэнцыях ідуць пра дзяржаўна-прыватнае партнёрства, калі прыватныя кампаніі прыцягваюцца да ўдзелу ў дзяржаўных праектах, а тут наадварот — прыватныя ініцыятыўныя могучы падтрымлівацца дзяржавай на розных узроўнях.

Леванід ШЭНЦ, намеснік старшыні Дзяржстандарта, дырэктар Дэпартаменту па энергаэфектыўнасці, расказаў пра дынаміку працы за апошнія 10 гадоў:

— За 10 гадоў тэмпы росту ВУП склалі 223 %, і пры гэтым мы толькі на 6,5 % павялічылі расходнае рэсурсаў. На 52,3 % знізілі энергаёмкасць ВУП: на 25,3 % за мінулыя пяць гадоў, з 2001-га па 2005-ы, ну і за гэтую пяголку мы павінны выйсці на мінус 31 %. Так, задана напружаная, але яна выкананая, — лічыць Леванід Шэнец. — Не маючы уласных рэсурсаў, нам неабходна працаваць над тым, каб зніжыць энергаёмкасць. У 1990 годзе наша энергаёмкасць была 780 кг у нафтавым эквіваленце на тысячу долараў, у 1992 годзе навалі 800, а цяпер мы выйшлі на 320. Калі параўнаць з суседзямі, то ў Расіі ў 1990 годзе было 580, а цяпер стала 460, ва Украіне было 550, а стала — 450. Я разумею, што ў Расіі ёсць рэсурсы, і можа яны не вельмі актыўна займаюцца энергаберажэннем, у нас жа рэсурсы няма, нам трэба працаваць, каб зніжыць энергаёмкасць, выдаткі, затраты, вырабляць высокаэфектыўную і канкурэнтаздольную прадукцыю, якую маглі б рэалізоўваць на знешніх рынках.

Што датычыцца выкарыстання мясцовых відаў паліва і альтэрнатыўных крыніц энергіі, то Леванід Шэнец паведаміў, што да 2012 года іх доля павінна склаці 25 %. На сёння па выніках 8 месяцаў 2009 года яны ўжо займаюць 20,3 % у агульным аб'ёме.

Актualнасць праблемы эфектыўнага выкарыстання энергаэўрсурсаў, асабліва ў час крызісу, адзначаў і Таісія ЯЛЕЦКІХ, дарадца Ініцыятывы ААН «Глобальная дамова» ў Беларусі:

— Нягледзячы на значны прагрэс у галіне энергаберажэння за апошнія 10 гадоў усё ж эканоміка Беларусі застаецца энергаёмкай. Назіраецца рост кошту энергаэўрсурсаў, а калі ўлічыць, што ўдзельная вага затратаў на энерганосыбіты дастаткова вялікая ў себестоіцы, мы можам мець праблемы з канкурэнтаздольнасцю нашай прадукцыі, — лічыць Таісія Ялецкая.

Павел БЕРАСНЕЎ.

ЗАКУВАЛА ЗЯЗЮЛЬКА

Беларуская народная песня «Закувала зязюлька» даўно перасягнула нацыянальныя межы і мае плённы працяг у суседняй музычнай прасторы. Варта толькі згадаць песню «Напілася я п'яная», якая ў рускамоўным асродку гучыць шматзначна як у застоллі, так і на сцэрадзе. Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

Песня «Закувала зязюлька» прывабліва духоўнай шчырасцю, далікатнай стрыманасцю пры выяўленні пацудуў. Хвалючыся за каханга, дзятчына пралічвае розныя жыццёвыя абставіны, з-за якіх ён не прышоў на спатканне. І яна не наракае на лёс, а цярпліва жадае ўсяго найлепшага... І нават тады, «калі ў дзеванькі ў святлічанцы» ён бавіць час, гучыць наша адвечнае, беларускае: «Пакарай яго, божа, хоць маёю бядою». Спэцыйна тое, што нямой ільшым — міласэрна сцвярджаецца ў песні.

«ГАЗЕЛЬ» СА ШКОЛЬНІКАМІ ТРАПІЛА Ў АВАРЫЮ
Трагічнае здарэнне адбылося а палове дзевятай вечара ў суботу, калі дзеці разам з настаўнікамі вярталіся ў Віцебск з Мінска пасля заплянаванага мерапрыемства ў адной са сталічных школ. Як паведамілі карэспандэнты «Звязды» ў адзелены на агітцыі і прапагандзе ДАІ УУС Мінскаўзвышкі, мікрааўтобу «Газель» рухаўся па дарозе паблізу пасёлка Цэнтральны Смаленскага раёна, калі грузавы аўтамабіль «Вольва» нагнаў яго. Паводле папярэдніх звестак, кіроўца грузавога аўто, 43-гадовы жыхар Ліды, няправільна выбару хуткасць і дыстанцыю, у выніку чаго машыны сутыкнуліся. У гэтым дарожна-транспартным здарэнні загінула на месцы вучаніца 3-га класа, якая ехала ў мікрааўтобусе. Яшчэ восем пасажыраў «Газелі» трапілі ў бальніцу; у прыватнасці, пацярпелі тры вучня 4-га і 11-га класа, намеснік дырэктара школы і тры настаўнікі, а таксама студэнт, грамадзянін Кітая. Прычым, адзначаюць у Дзяржаўтанспецды, двое вучняў школы знаходзіліся ў цяжкім стане. У гэты ж дзень у Смаленскім раёне адбылося яшчэ адно ДТЗ, у якім загінуў чалавек. Праз гадзіну пасля згаданай буйнай аварыі ў пасёлку Акіярыцкі аўтамабіль наехаў на пешахода; у выніку пацярпелы загінуў.

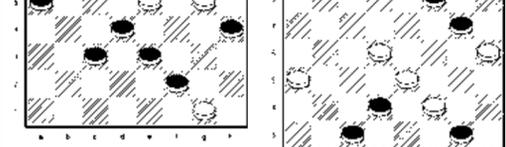
ПЕШАХОД — ГЭТА НЕБЯСПЕЧНА
За 9 месяцаў гэтага года на Брэсцкім зарэгістравана 184 дарожна-транспартныя здарэнні, у выніку якіх загінула 25 чалавек, а 75 былі траўмаваныя. А яшчэ 43 аварыі адбыліся па віне п'яных пешаходаў. Галоўнымі парашэннямі, якія прывялі да ДТЗ, з'яўляюцца пераходы дарогі ў нявызначаных месцах, а таксама нечаканы выхад пешаходаў на праезную частку. Самыя непапулярныя пешаходы ў Брэсце, Баранавічах і Пінску.

Сымон СВІТНОЎВІЧ.

ШАШКІ

Пад рэдакцыйнай майстра спорта Мікалая ГРУШЭЎСКАГА

«ПАГОДА Ў ДОМЕ»-6
Працягваем гэты класіфікацыйны конкурс заданнем № 8:

Белыя: e5, f6, g1, g5, g7, h6 (6). Чорныя: a5, c3, c7, d4, d8, e3, f2, h4 (8). Выгрыш.

Тэрмін для адказаў традыцыйны — два тыдні. Напіраўвайце іх на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а, рэдакцыя газеты «Звязда», рубрыка «Шашкі».

ГОСЦІ З ЛАТВІІ І УКРАЇНЫ
Па электроннай пошце яны далі свае новыя творы на 64- і 100-клячэных дошках. Генадзь Андрэев (Рыга) — камбінацыйную праблему для бліца

У РАЗЛАДЗЕ ВІНАВАТЫЯ І ЯНА, І ЁН

Малайчына гэты як яго? Адрозні і не ўспомніць. Руслан Байсараў. Урэшце ён, хоць і не першы з мужыкоў на ўсёй прасторы былога СССР, але вельмі прычынова і настойліва змагаецца за правы быць БАЦЬКАМ. За тое, што мужчыну трэба паважаць.

Не буду нагрукваць паважаных чытачоў інфармацыяй, якая ўжо распаўсюджана ў СМІ. Маю на ўвазе тое, што цяпер хоча ад чачэнскага мужчыны тая ж Арбакітай. Быццам бы толькі каб дазвалялі бацьчына з сынаў?

Але, прабачце, маці яе — прымадонна на ўсю краіну: «Ён... Быццам бы бізнэсмен. Ды хто ён такі? Нам слава не патрэбная. Яму... Ды мы з яго чалавека зробілі, з людзьмі паважанымі пазнаёмлілі. Цяпер рэкламы сабе захацелася». І гэтак далей прыкладна так. Пераважна большасць мужчына на гэта таксама пакрыўдзілася б.

Няўжо Руслан публічна «дзельці» дзіця, каб «пяр» сабе зрабіць? Хоць у любым выпадку, безумоўна, хлопчы пры такой маці і бабулі, хто б ні быў ягоным бацькам, абавязкова будзе ў цэнтры увагі СМІ, як і ўсе ўдзельнікі сумнай гісторыі. Непрыгожай, я скажу бы.

Хоць шчыра думаю, калі б ужо так вельмі моцна хацелі той «зорны хлопчык» бацьчы маці і бабулі, дазволілі бы яму багаты бацька. Ці не так? Значыць, не пра ўсё шчыра гавораць дзейныя асобы «спектакля» пад рабочай назвай «Падзелілі «зорнага хлопчыка».

Крысыця толькі цяпер з асвакатамі задумалі падаць на аліменты, наогул высветліць і колькі жонак было ў бізнэсмена і колькі ён ім павінен? Ці я памыляюся? Раней, напэўна, маці Дзюні вельмі кахала ягонага бацьку. Таму і на юрыдычныя нюансы не звярталася ўвага? Веру! Калі кахаш насамрэч, не да шлюбных кантрактаў і паходаў у ЗАГС. Галоўнае — КАХАННЕ!

А калі разлад, былое каханне пераўтвараецца ў нянавіць, як кажуць у народзе? І ці буй? Крысыця той жа Руслан, калі яшчэ былі разлад? Ці не буй? Рознае і пра гэта чулі. Ужо тады быў «разлад», як у многіх сем'ях? А калі буй з рэўнасці? А мо прычына іншая была? Усё так заблытана. Я сабіста ўжо не ўспомніць — у разладзе заўсёды вiнаватыя і мужчына, і жанчына.

Наконт таго, што «прадажны суд» у Чачні. Прабачце, калі пра гэта ў адзін голас гавораць па тэлебачанні і прымадонна, і дпутат Думы, асвакаты, дык што, мала ў Расіі кантрольных органаў, каб разабраліся? Многа. А прыніповаць чачэнскага суда можна, думаецца, растлумачыць і тым, што, зразумела, у першую чаргу суд «кляпоціцца» пра свайго земляка і ягонага сына — напалаву чачэнца. А як вы хацелі? Расія так старанна спрабавала «варнуць» гэтую зямлю і шмат чаго добрага зроблена, каб жыццё ў гэтай рэспубліцы стала мірным з

усімі наступнымі вынікамі. Ну, дык і атрымаецца незалежны суд у свабоднай, мірнай рэспубліцы, якая ўваходзіць у склад вялікай краіны.

Наконт таго, што трэба «ісці на кампраміс». Логіка мусульманскага мужчыны іншая, чым мусульманіна. Ці не так? Да жанчын наогул там ставяцца па-іншаму. Ці я памыляюся? Ну, дык і няхай тая ж Крысыця і позна, але ўсё-такі гэта зразумела. Мо і пакахала Руслана за яго насамрэч мужчыны якасці — мець гонар, быць упэўненым у сабе, не гаварыць лішняга, абараняць сваю жонку.

Дык і абараняе свайго сына, бо лічыць, што з ім яму будзе лепш. Мо сустрачы з маці пайдуць, на ягоны погляд, на дзіця дрэнна? Наконт «амаральнасці» прымадонны і дачкі, як гучала з боку бацькі хлопчыка: па-свойму мае рацыю спадар Руслан. Вечныя разводы першай, стасункі з маладымі мужчынамі, качавы лад жыцця другой.

Мо бацька, каб на дзіця гэта не паўплывала дрэнна? Малайчына, чачэнскі мужчына Руслан. Адназначна, не было б у яго грошай, не зацігнуўся б гэты працэс дзялення дзіцяці. Колькі траціцца на асвакату і інфармацыйную падтрымку? Жак. А праланова Крысыці да адказных асобаў прагледзець амаль што не «правільні» грамадзянска шлюбу — гэта ўжо, прабачце, нейкі нонсенс. І без гэтага, калі наступнае разлад у грамадзянскім шлюбе, бацька дзіцяці частай за ўсё плаціць аліменты. І не заўсёды ахвотна ўжо маці даюць магчымаць бацьку мець стасункі з дзіцем. Асвабіла калі ў яе новы каханні. Як у той Крысыці...

Наконт «дзеля дзяцей». Мае знаёмыя мужчыны, на погляд іх грамадзянскі жонак, «вар'яты» і з «комплексамі», пакуль... не атрымаецца чарговае зарплата. Затое любіць «вар'яты» дзяцей. Дык чаго ж не пацярпець «прыгажуням» і «разумніцам»? Або працэсі знайсці новага, каб і той потым «зваручыць»?

Але пры пошуках і пакаранні «вінаватага» хіба нехта выйграе? Асвабіла дзіця? Увогуле, яго інтарэсы ў ладобных канфіктах хіба ўлічваюцца і абараняюцца — або дзіцем, які пераходзім сцягам, прыкрываюцца і спекулююць для абароны СВАІХ інтарэсаў? Псіхалагі ў адзін голас сцвярджаюць: усёякая сварка паміж бацькамі — і побытавыя дробныя «разборкі», і тым больш развод, — гэта робіцца закладнікам абставінаў, а т і ахвярай маніпуляцыі з абодвух бакоў. І, што самае жахлівае, у яго мянцэца ўяўленне аб жыцці, аб каханні і вернасці, аб тым, якой павіна быць сям'я... Карацей, ёсць рызыка, што негатыўны досвед перанясца ў дораслае жыццё, і падзеі будучы развівацца па тым жа сцэнарыі. Дык няўжо нават дзеля дзяцей бацькі не здольны перастаць гаварыць на розных мовах і абодва ў чымсьці састануць, а не святкаваць Пераву перамогу?

З маях вельмі пар, якія разлішліся за апошні пяць гадоў, толькі адна захавала добрыя, прыязныя стасункі. Паводле статыстыкі, у Снд разводзіцца кожная трэцяя пара. Мне страшна ўявіць, колькі людзей разыходзіцца ворагамі. А колькі працігваюць захоўваць нешчаслівы шлюб як быццам «дзеля дзяцей», і жывуць, невідзячы адно аднаго — з алкаголікамі, згаістамі, змацыянальнымі ваімпірамі, агрэсіўнымі і жорсткімі людзьмі? Статыстыка спалохана маўчыць...

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

Але пры пошуках і пакаранні «вінаватага» хіба нехта выйграе? Асвабіла дзіця? Увогуле, яго інтарэсы ў ладобных канфіктах хіба ўлічваюцца і абараняюцца — або дзіцем, які пераходзім сцягам, прыкрываюцца і спекулююць для абароны СВАІХ інтарэсаў? Псіхалагі ў адзін голас сцвярджаюць: усёякая сварка паміж бацькамі — і побытавыя дробныя «разборкі», і тым больш развод, — гэта робіцца закладнікам абставінаў, а т і ахвярай маніпуляцыі з абодвух бакоў. І, што самае жахлівае, у яго мянцэца ўяўленне аб жыцці, аб каханні і вернасці, аб тым, якой павіна быць сям'я... Карацей, ёсць рызыка, што негатыўны досвед перанясца ў дораслае жыццё, і падзеі будучы развівацца па тым жа сцэнарыі. Дык няўжо нават дзеля дзяцей бацькі не здольны перастаць гаварыць на розных мовах і абодва ў чымсьці састануць, а не святкаваць Пераву перамогу?

З маях вельмі пар, якія разлішліся за апошні пяць гадоў, толькі адна захавала добрыя, прыязныя стасункі. Паводле статыстыкі, у Снд разводзіцца кожная трэцяя пара. Мне страшна ўявіць, колькі людзей разыходзіцца ворагамі. А колькі працігваюць захоўваць нешчаслівы шлюб як быццам «дзеля дзяцей», і жывуць, невідзячы адно аднаго — з алкаголікамі, згаістамі, змацыянальнымі ваімпірамі, агрэсіўнымі і жорсткімі людзьмі? Статыстыка спалохана маўчыць...

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

ЦІ ЁСЦЬ ЖЫЦЦЁ ПАСЛЯ РАЗЛАДУ?

Яшчэ вяртаюцца з водпуску, давалося некалькі гадзін у цягніку слухаць абмеркаванне спадарожнікамі рэаліці-серыяла «Руслан Байсараў забірае свайго сына». Мужчыны станаўліліся на бок бацькі «зорнага хлопчыка», жанчыны спрабавалі абараніць маці, — ледзьве не пасварыліся. Жарсіні не ўціхаюць і дагэтуль, прыватная праблема асобнага сямейства хвалюе людзей самых розных прафесій, сацыяльных статусу і нацыянальнасці. Беларусы, напрыклад, перыядычна заўважаюць: «Як добра, што ў нас такога няма». Прабачце, як гэта — няма? Можна, няма падобнага рэзанансу, аднак і ў нашай краіне спрэс і побач дорослыя людзі не могуць па-дзельці — хто жылплошчу, хто агульнаму ма ёма сцёб, хто жыццёвыя інтарэсы. Нават дзіўна робіцца: як

гэта, яшчэ ўчора былі людзі як людзі, сябравалі, кахалі і — раптам сталі нягоднікі, гатовыя да канца ісці на прыныці, толькі б не ісці на кампраміс. Што адкуль бярэцца?

Нездарма, ой, нездарма маладым яшчэ на выселлі жадаюць не толькі жыць доўга ды шчасліва, але яшчэ мець прабацьку і мець вялікае цярпенне адно да аднаго. Праўда, на практыцы гэта выглядае чамусьці аднабока. «Жанчына, — вычыла мяне мама, — мудрайшая, а хто мудрайшы, той і састануць. Мужчына галава, а жанчына шыя — куды шыя павернецца, туды і галава». Амаль упэўнена, што тое ж самае казалі маці ўсіх дачок, у тым ліку Крысыці Арбакітай, Вольгі Слуцкер ды многіх іншых жанчын, каму цяпер даводзіцца з боем вяртаць самае дарагое — дзяцей...

Але пры пошуках і пакаранні «вінаватага» хіба нехта выйграе? Асвабіла дзіця? Увогуле, яго інтарэсы ў ладобных канфіктах хіба ўлічваюцца і абараняюцца — або дзіцем, які пераходзім сцягам, прыкрываюцца і спекулююць для абароны СВАІХ інтарэсаў? Псіхалагі ў адзін голас сцвярджаюць: усёякая сварка паміж бацькамі — і побытавыя дробныя «разборкі», і тым больш развод, — гэта робіцца закладнікам абставінаў, а т і ахвярай маніпуляцыі з абодвух бакоў. І, што самае жахлівае, у яго мянцэца ўяўленне аб жыцці, аб каханні і вернасці, аб тым, якой павіна быць сям'я... Карацей, ёсць рызыка, што негатыўны досвед перанясца ў дораслае жыццё, і падзеі будучы развівацца па тым жа сцэнарыі. Дык няўжо нават дзеля дзяцей бацькі не здольны перастаць гаварыць на розных мовах і абодва ў чымсьці састануць, а не святкаваць Пераву перамогу?

З маях вельмі пар, якія разлішліся за апошні пяць гадоў, толькі адна захавала добрыя, прыязныя стасункі. Паводле статыстыкі, у Снд разводзіцца кожная трэцяя пара. Мне страшна ўявіць, колькі людзей разыходзіцца ворагамі. А колькі працігваюць захоўваць нешчаслівы шлюб як быццам «дзеля дзяцей», і жывуць, невідзячы адно аднаго — з алкаголікамі, згаістамі, змацыянальнымі ваімпірамі, агрэсіўнымі і жорсткімі людзьмі? Статыстыка спалохана маўчыць...

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

Але пры пошуках і пакаранні «вінаватага» хіба нехта выйграе? Асвабіла дзіця? Увогуле, яго інтарэсы ў ладобных канфіктах хіба ўлічваюцца і абараняюцца — або дзіцем, які пераходзім сцягам, прыкрываюцца і спекулююць для абароны СВАІХ інтарэсаў? Псіхалагі ў адзін голас сцвярджаюць: усёякая сварка паміж бацькамі — і побытавыя дробныя «разборкі», і тым больш развод, — гэта робіцца закладнікам абставінаў, а т і ахвярай маніпуляцыі з абодвух бакоў. І, што самае жахлівае, у яго мянцэца ўяўленне аб жыцці, аб каханні і вернасці, аб тым, якой павіна быць сям'я... Карацей, ёсць рызыка, што негатыўны досвед перанясца ў дораслае жыццё, і падзеі будучы развівацца па тым жа сцэнарыі. Дык няўжо нават дзеля дзяцей бацькі не здольны перастаць гаварыць на розных мовах і абодва ў чымсьці састануць, а не святкаваць Пераву перамогу?

З маях вельмі пар, якія разлішліся за апошні пяць гадоў, толькі адна захавала добрыя, прыязныя стасункі. Паводле статыстыкі, у Снд разводзіцца кожная трэцяя пара. Мне страшна ўявіць, колькі людзей разыходзіцца ворагамі. А колькі працігваюць захоўваць нешчаслівы шлюб як быццам «дзеля дзяцей», і жывуць, невідзячы адно аднаго — з алкаголікамі, згаістамі, змацыянальнымі ваімпірамі, агрэсіўнымі і жорсткімі людзьмі? Статыстыка спалохана маўчыць...

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

Уся прычына — у рэгістрацыі

Дарагая рэдакцыя газеты «Звязда»! Я пастаянны падпісчык вашай газеты, пішу вам упэўнена. Мне для маёй хваробы патрэбна гліцырына для ўнутранага ўжывання, але я не магу набыць яе ў Дзяржзінку. Таму напішыце ў газеце, дзе я можна купіць?

Пётр Аляксандравіч СЕРБІ, вёска Старынічы Дзяржынскага раёна. Неяка старыня ў аптцы вельмі добрую мазь «Эс-полі», яна дапамагае праграваць руку, паясніцу, калі тыя пачынаюць ныць. Хацеў аднавіць запал, але ў продажы мазь ужо не знайшоў. Не падажаце, чаму?

Сяргей ЧАРНЫХ, г.Мінск. Як патлумачыла на наш запал загодчык аддзела арганізацыі забеспячэння медыкаментамі і медыцын-

скімі таварамі гандлёва-вытворчага рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Мінская Фармацыя» Ларыса РАКЕВІЧ, адказваючы на першае пытанне, у Беларусі гліцырына для ўнутранага спажывання як лекавы сродак не зарэгістравана. Яна зарэгістравана ў можа выкарыстоўвацца толькі для вонкавага выкарыстання. У прычыне, так было і раней. Проста ў савецкія часы народная медыцына прасілася пры некаторых хваробах гліцырыну менавіта для ўнутранага спажывання. Таму не дзіва, што паважаны чытач не можа знайсці патрэбнае ў продажы.

Што ж датычыцца другога пытання, дык ва ўкраінскай мазі «Эспол» 26 жніўня скончылася рэгістрацыя ў нашай краіне. За рэгістрацыяй аб перарэгістрацыі лекавых сродкаў павіны сачыць самі вытворцы. Пакуль з гэтай нагоды ўкраінскі завод нікуды не звяртаўся.

Чаму здаровы чалавек лічыць, што ў абмежаванага фізічна зусім іншыя інтарэсы і патрабаванні? Чаму інвалід не можа паехаць у краму, у квіно, у гасці?... З такой нагоды ён павінен сядзець суткамі ў хаце? І каму ён павінен?

Калясачнік, якому не сядзіцца дома. Сяргею 26 гадоў. І ўсё 26 ён у інваліднай калясцы. У наваколлі хлопца ніхто не шкадуе. Бо ён не заслужыўшае шкадавання. Сяргей — адзіная падтрымка для пажылой маці, гаспадар у хаце. У яго ніколі

АБМЕЖАВАННЯ МАГЧЫМАСЦІ, ЦІ КАМУ ПАВІННЫ ІНВАЛІДЫ

Еду ў аўтобусе незвычайнай канструкцыі. У сярэдзіне салона, дзе ў большасці МАЗаў пуста, тут размясціліся крэслы. Праходы вузкія, месца не хапае. Народу шмат, ехаць няручна.

Які некамфорты аўтобус. — думаю я ўголос. — Куды тут ставіць каляска? — падтрымлівае размову кандуктарка.

— Вось і не бачу, бо ім тут месца няма. Ні дзіцячым, ні інвалідным. Не размясціліся крэслы. Праходы вузкія, месца не хапае. Народу шмат, ехаць няручна.

Кандуктарка ў адказ не разумее майго абурэння: — А навошта рабіць аўтобусы для дзяцей і інвалідаў? Першыя няхай на машынах возіцца, а другія — дома сядзець.

Жанчына чамусьці вырашыла, што аўтамабіль уваходзіць у спіс абавязковых папак, калі ў сям'і нараджаецца дзіця. Я спрачацца не стала. Але з ізаляваннем інвалідаў не пагаджуся ніколі!

Чаму здаровы чалавек лічыць, што ў абмежаванага фізічна зусім іншыя інтарэсы і патрабаванні? Чаму інвалід не можа паехаць у краму, у квіно, у гасці?... З такой нагоды ён павінен сядзець суткамі ў хаце? І каму ён павінен?

Калясачнік, якому не сядзіцца дома. Сяргею 26 гадоў. І ўсё 26 ён у інваліднай калясцы. У наваколлі хлопца ніхто не шкадуе. Бо ён не заслужыўшае шкадавання. Сяргей — адзіная падтрымка для пажылой маці, гаспадар у хаце. У яго ніколі

Сяргей любіць гатаваць. А яшчэ ён любіць сушы. Сам рабіць пакуль не навучыўся — даводзіцца чесьціць сябе паходамі ў рэстаран. Там яму таксама не здзіўляюцца, прывыклі да частага кліента і ўжо не заўважаюць, што ён у калясцы. Толькі калі хлопцэ з'яўляецца ў памяшканні, афіцыянт ветліва прыбірае крэсла ад століка. «Я са сваім», — жартуе Сяргей.

Сяргей вельмі любіць спорт. Ён толькі глядзець па тэлевізары. Ён з задавальненнем хварэе за любімую футбольную каманду на глядацкай трыбуне стадыёна. А для сябе выбіраў фехтаванне. Два разы на тыдзень ён наведвае трэнерку. Раней займаўся разам з інвалідамі-калясачнікамі. Цяпер змагаецца са здаровым супернікам. На належаць узроўні.

Шчыра з большым задавальненнем Сяргей ходзіць на рэпетыцыі. Ён займаецца бальнымі танцамі са здаровай (я б і самога Сяргея не назвала хворым) партнёркай. У іх роман.

Спялы, які бачыў усё. Калі на працы мы абмяркоўвалі аўдэіа, створаны для невідучых у Польшчы, адзін мой калега заўважыў: — Навошта ўвогуле спялыя гіды, калі яны не могуць убачыць славуцкія мясіцыны? — Могуць, — паспрачалася я. — Яшчэ лепш, чым мы з табой.

Івану 25. У пяць гадоў ён страціў зрок. Разагуе толькі на святло. У 12 заняўся музыкой. Упершыню на

гаспадары з'ездзіў у Польшчу. З кампаніяй. А пасля паспрабаваў адзін. Кажы: «Нічога незвычайнага: там усё турысты пытаюцца, «як прайсці?», «як знайсці?». Вось я пытаюся. А як два разы прайдуць па адным і тым жа шляху — запамінаю артыянерцы і пазнаю мясіцыны».

Апошні раз у Польшчу Ваня паехаў тры гады таму. Там і застаўся. Пазнаёміўся з музыкам, стварыў свой гурт. З гаспадарымі яны аб'ездзілі ўсю Еўропу. Ляталі ў Амерыку. Іван быў на Эйфелевай вежы, слухаў Біт Бэн, праходзіў праз Брандэнбургскую браму, дакрануўся да сцен старажытнага Калізея — ён БАЧЫЦЬ святло.

Сёння Іван — запатрабаваны музыкам і паспяхова бізнэсмен. Ён трымае сваю кавярню. Вулачкамі Кракава, палямі Парыжа і пляцамі Рыма можа вадыць вас, як мясцоўны жыхар. А пра славуцкі мясіцыны распаўвае больш і цікавей за прафесійнага гіды. Бо ён умее БАЧЫЦЬ. Значна больш, чым мы з вамі.

...Ішчы пару разоў я сустрэла «нязручныя» аўтобусы. Але я больш не абуралася, ездзячы ў іх. Такія аўтобусы складаюць выключэнне, а не правіла. Мне страшней сустрэцца кандуктарка, перакананых у тым, што інваліды ПАВІННЫ (няўжо гэтым самым кандуктаркам?) сядзець дома. На жаль, такія людзі складаюць правіла, а не выключэнне.

Тацяна САЛДАЦЕНКА.

У МІНСКУ ПРАЖЫВАЕ НАЙСТАРАЙШЫ У СВЕЦЕ ДЗЕЙНЫ ФУТБОЛЬНЫ АРБІТР

Мінчанін Васіль Пазнякоў у далекім 1959-м дэбютаваў у ролі арбітра на футбольным полі і ўжо пастаёгодзя не расстаецца са свайстым. А яму б студзеня «стукне» семдзесят пяць. Але Васіль Міхайлавіч у вельмі добрай фізічнай форме, бадрэры, энергічны, а ўжо па частцы запалу, алтымізму і назменнага панучыя гумару дацьце футбольнаму арбітражу, якую скончылі больш за сто чалавек. Многія з іх чыпер судзіць матчы вышэйшай і першай лігі — Генадзь Ярац, Дамітрый Янубіч, Антан Маёраў, Васіль Смірных, Андрэй Чапа.

Іван КАХНОВІЧ, «Мінск—Навіны».

СКАНВОРД

Складанне сканворда з 50 пазіцыяў і адказаў. Тэма: сельскагаспадарчыя жывёлы. Слова: Складанне Андрэй Міхайлаў.

Крымінгал

ПАЗЯРНІКА КУРЫЦА ДЗЯБЕ. Жыхарка Г. Ляхавічы выконвала абавязкі галоўнага бухгалтара на адным з прадпрыемстваў у Баранавіцкім раёне. За паўгода яна ўзяла з касы амаль два мільёны рублёў — брала пакрыху, і гэта было непрыкметна да пэўнага часу.

Калі справа дайдзе да суда, жанчына можа атрымаць 4 гады турмы. Сымон СВІСТУНОВІЧ.

ПРАВЕРЦЕ, КАЛІ ЛАСКА, АДКАЗЫ СКАНВОРД (17 кастрычніка). Па гарызанталі: 1. Кананіца. Ясак. Апал. Гам. Газа. Капёр. Віла. Ядро. Кэт. Міска. Камбала. Літ. Кіт. Снас. Лодка. Токар. Закон. Шыба. Дракон. Сіта. Ірга. Страз. Ласт. Сядзіба. Куняк. Сабака. Павертыкалі: Красавік. Соты. Племя. Гобі. Ікар. Калька. Глуск. Арпі. Арда. Кляп. Тата. Лодка. Сага. Гага. Зуб. Пчала. Сліна. Мёд. Форт. Бак. Дака. Комікс. Пласк. Пасека. Кір. Істота. Пчяляр. Акт. Насоўнік.

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ. РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: І. БАРАНОУСЬКІ, С. ГРЫБ, У. ЗДАНОВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), Н. КАРПЕНКА, Л. ЛАХМАНЕНКА, С. ПРОТАС (намеснік галоўнага рэдактара), С. РАСОЛЬКА, Л. РЫЖАНКОВА (першы намеснік галоўнага рэдактара), Л. СВДРЬЦКАЯ, А. СЛАНЕУСЬКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК, І. ШУЧЭНКА.

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. Тэлефоны: прыёмная — 287 19 19 (тэл.факс); адрэдакцыі: п'ясымаў — 287 18 64, падлікі і распаўсюджвання — 287 18 36, 287 18 51, юрыдычнага — 287 19 68, сакрэтарыя — 292 05 82, адказных за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самаіраванне» — 292 21 03, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Баранавічах: 47 71 94, Магілёве: 32 74 31; бухгалтэры: 292 22 03.

http://www.zviazda.by; e-mail: info@zviazda.minsk.by

ПРЫЁМ тэл.факс: 287 17 79, РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.minsk.by

Аўтары аўтыбіяграфічных матэрыялаў наносяць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, лічэраванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй лісты. Перадруку матэрыялаў, аўтыбіяграфічных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

СЁННЯ

Месяц Маладзік 18 кастрычніка. Месяц у сузор'і Стральца.

Табліца з сонца, ўсходу, захаду, даўжыня дзён, імяніны.

Weather forecast for tomorrow and the next few days across different regions.

20 кастрычніка

1733 год — 275 гадоў з дня нараджэння Нарэшэвіча Адама Тадэвуша Станіслава, беларускага гісторыка, паэта, перакладчыка, рэлігійнага дзеяча.

Вучыўся ў Пінскаму калегіюму, Віленскаму акадэміі, Ліёне. Выкладаў у Віленскай акадэміі, Варшаўскім езуіцкім калегіюму, Рыцарскай школе ў Варшаве. Суправодаў караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага ў паездках на Беларусь і Украіне. Браў удзел у рабоце Чатырохгадовага сейма 1788-92 гг. Выступіў за манархічны лад дзяржавы, за моцную цэнтралізаваную ўладу. Аўтар палітычных од, ідэялі, сатырычных твораў. Адзін з аўтараў «Палітычнай гісторыі старажытных дзяржаў...». Сабраны ім 231 том гістарычных матэрыялаў, так званыя «папкі Нарэшэвіча», маюць вялікую навуковую каштоўнасць. Памёр у 1796 годзе.

1929 год — ЦК ВКП (б) афіцыйна абвясціў аб пачатку правядзення ўсеагульнай калектывізацыі.

«Крытыкаваць — значыць даказваць аўтару, што ён зрабіў гэта не так, як зрабіў бы я, калі б умеў».

Карел Чапек (1890—1938), чэшскі пісьменнік.

АМУЛЕТ

Амулет — прадмет, які звычайна наслі пры сабе. Яго асноўнае прызначэнне — засцерага чалавека ад нячыйтай сілы, ад кепскага вока, суроку, хваробы, псоты. Амулеты мелі ўніверсальны характар і маглі выкарыстоўвацца не толькі для перасцярогі дзяцей і дарослых люд